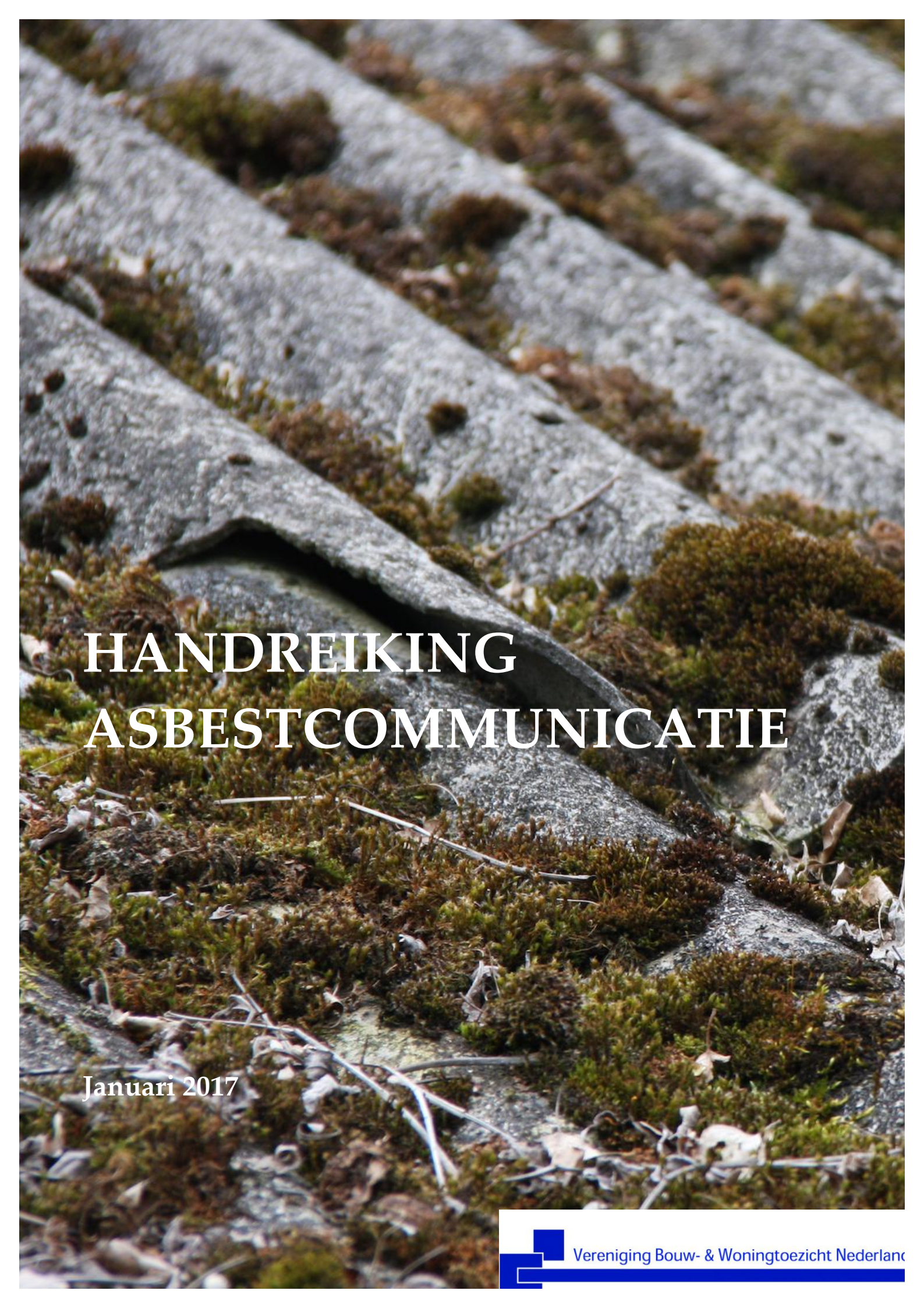

A close-up photograph of a roof covered in grey tiles. The tiles are heavily covered with green and brown moss, and some dry, brown leaves are scattered across the surface. The lighting is soft, highlighting the textures of the moss and the ridges of the tiles.

HANDREIKING ASBESTCOMMUNICATIE

Januari 2017

Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland

De Handreiking Asbestcommunicatie is een uitgave van de Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland (VBWTN)

Voor de totstandkoming functioneerde een werkgroep, bestaande uit:

Gert-Jan van Leeuwen	Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland
Cees Verkade	Adviesbureau Cees Verkade
Ellen van Dijk	gemeente Utrecht
Cees Schippers	gemeente Utrecht
Marlies van Lijden	gemeente Utrecht
Ernyo Kovacsek	gemeente Hilversum
Bart Snel	Ministerie van Infrastructuur & Milieu
Frans Duijm	GGD Groningen
Jan van Willigenburg	BME Asbestconsult b.v.
Flip Noordam	Inspectie SZW
Ingeborg Kriegsman	Kriegsman consultancy, Ede
Angela van den Elshout	Booij Van den Elshout communicatie, Breda

Met bijdragen van

Carola Hegger, Henk Jans, e.a.	Landelijke GGD-projectgroep asbest
Rutger Sluik	RWS Leefomgeving / Infomil
Jan Markx	gemeente Oud-Beijerland
Jos Campfens	gemeente Ridderkerk

Samenstelling en redactie

Deel 1 en 2	Kriegsman consultancy, Ede
Deel 3 t/m 7	Booij Van den Elshout Communicatie, Breda
Foto's Ingeborg Kriegsman	

HERNIEUWDE VERSIE – JANUARI 2017

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1 - ALGEMENE INFORMATIE OVER ASBEST	7
1 INLEIDING	7
2 ASBEST	8
2.1 Wat is Asbest	8
2.2 Waar komt asbest voor	9
2.3 Asbest herkennen	9
2.4 Klant Contact Centrum en asbest	9
3 ASBEST VERWIJDEREN	10
3.1 Wat is slopen	10
3.2 Wet- en regelgeving	10
3.3 Risicoclassificatie	10
3.4 Sloopmelding	11
3.5 Burgers	12
3.6 Bedrijven	13
3.7 Vrijstellingen	14
3.8 Monumenten	14
3.9 Verstandig saneren	15
3.10 Asbestbeheersplan	15
3.11 Verbod op asbestdaken	15
4 AFVAL EN STORT	17
4.1 Inleveren asbesthoudend afval	17
4.2 Melding asbest in de bodem	18
4.3 Melding asbest in de openbare ruimte	18
4.4 Helpdesk asbest	19
5 HANDHAVING	20
5.1 Bevoegd gezag	21
5.2 Tools voor handhaving	21
5.3 Handhaving asbestdaken	21
5.4 App Asbestwerkzaamheden	21
5.5 Asbestovertredingen	22
6. LANDELIJK ASBESTVOLGSYSTEEM (LAVS)	23
6.1. Wie hebben toegang tot het LAVS	23
7 GEZONDHEIDSRISICO'S	24
7.1 Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)	24
7.2 Comité Asbestslachtoffers en Instituut Asbestslachtoffers (IAS)	25
8 VOORLICHTING	26
8.1 Vormen van communicatie	26
8.2 Tips	27
DEEL 1 - BIJLAGE 1.1	28
Toepassingen	28
Vloerbedekking	28
Voorbeelden van asbesttoepassingen	28
Voorbeelden van asbesthoudende huishoudelijke producten	29
DEEL 1 - BIJLAGE 1.2	30

Meterkastkaart	30
DEEL 2 - INTERNETMODULE	31
1 OPBOUW VAN DE MODULE	31
2 INTERNETMODULE VOOR INFORMATIE AAN BURGERS	32
Gemeente-specifieke informatie	32
Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest	32
<i>Asbest algemeen</i>	32
<i>Asbest herkennen</i>	33
<i>Verwijderen van asbest</i>	34
<i>Inventariseren/onderzoeken van asbest</i>	36
<i>Financiële aspecten verwijderen van asbest</i>	36
<i>Asbest en gezondheid</i>	37
<i>Informatie voor asbestslachtoffers</i>	38
3 INTERNETMODULE VOOR INFORMATIE AAN BEDRIJVEN	39
Gemeente-specifieke informatie	39
Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest	39
<i>Asbest algemeen</i>	39
<i>Asbest herkennen</i>	40
<i>Verwijderen van asbest</i>	41
<i>Inventariseren, onderzoeken van asbest</i>	44
<i>Financiële aspecten verwijderen van asbest</i>	45
<i>Asbest & gezondheid</i>	45
DEEL 3 - AANPAK COMMUNICATIE	47
1 INLEIDING	47
2 AANDACHTSPUNTEN BIJ ASBESTCOMMUNICATIE	49
2.1 Inleiding	49
2.2 algemene eenduidige en actuele informatie	49
2.3 nauwkeurig bepalen van doelgroepen	49
2.4 begrijpelijke, betrouwbare en tijdige informatie	49
2.5 gezondheid en asbest	50
2.6 maatwerk	51
2.7 organisatie en verantwoordelijkheden	51
2.8 bestuurlijke verantwoordelijkheid	52
2.9 een slimme meid is op haartoeekomst voorbereid	52
2.10 luisteren	53
2.11 omgaan met (sociale) media	53
3 PLANMATIGE AANPAK COMMUNICATIE	54
3.1 inleiding	54
Geplande asbestverwijdering	54
Niet-geplande asbestverwijdering/ onverwachte asbestvondst	54
3.2 eisen aan de communicatie	55
3.3 doel communicatie	56
3.4 bepalen doelgroepen	56
3.5 kernboodschap	56

3.6 communicatiemiddelen	57
3.7 planning	59
3.8 Organisatie	59
3.9 kosten en dekking	61
DEEL 3 – BIJLAGE 3.1	62
Stramien voor het opstellen van een communicatieplan bij een asbestsanering	62
DEEL 3 - BIJLAGE 3.2	63
 DEEL 4 - COMMUNICATIE BIJ GEPLANDE ASBESTVERWIJDERING	 64
4.1 Fase 1 - Onderzoek	64
4.2 Fase 2 - Onderzoekresultaten	68
4.3 Fase 3 - Sanering/Uitvoering	73
4.4 Fase 4 - Oplevering	76
 DEEL 5 - COMMUNICATIE BIJ EN NA ASBESTBRAND, STORMSCHADE EN/OF INSTORTING	 78
5.1 acute alarmfase	79
5.2 brand meester	80
5.3 verwijdering asbest en eindcontrole	81
DEEL 5 - BIJLAGE 5.1	82
Aandachtspunten bewonersbrief	82
DEEL 5 - BIJLAGE 5.2	83
Aandachtspunten bijeenkomst voor bewoners	83
DEEL 5 - BIJLAGE 5.3	84
Voorbeeldbrieven voorlichten bevolking	84
Brief 1A – Asbest vrijgekomen	85
Brief 1B - Asbest vrijgekomen	87
Brief 1C - Asbest vrijgekomen	89
Brief 2 – Vervolgbrief asbest vrijgekomen	91
Brief 3 – Geen verspreiding van asbest	92
 DEEL 6 - COMMUNICATIE BIJ ILLEGALE SLOOP EN/OF VERBOUWING WAARBIJ ASBEST IS AANGETROFFEN	 93
6.1 signalering en onderzoek	93
6.2 SANERING EN OPLEVERING/NAZORG	94
 DEEL 7 - COMMUNICATIE NA ILLEGALE STORT/DUMP	 95
7.1 illegale stort/dump	95
 ALGEMENE BIJLAGEN	 96
LITERATUUR	96
WEBSITES	97
GEBRUIKTE AFKORTINGEN	98

DEEL 1 - ALGEMENE INFORMATIE OVER ASBEST

1 INLEIDING

Het voorkomen van ongewenste handelingen met asbest start met goede en duidelijke voorlichting, die zo is opgesteld dat het voor iedereen begrijpelijk is. Jong en oud, voor hen die niets weten over het onderwerp en voor degenen die hierin wel geschoold zijn. Daarbij wordt ook rekening gehouden met burgers die de Nederlandse taal niet goed beheersen. We leven tenslotte in een internationale samenleving, waarbij niet iedereen onze taal machtig is.

Diverse voorlichtingscampagnes schieten hun doel voorbij, doordat burgers en bedrijven niet op de juiste manier worden bereikt of doordat men de campagne nutteloos, irritant of overdreven vindt. Uit neurologisch onderzoek is gebleken dat het menselijk brein informatie pas goed opneemt wanneer men deze twintig keer heeft gezien. Herhaling is de kracht van de boodschap, dat werkt ook goed bij reclameboodschappen.

Wanneer men regelmatig geconfronteerd wordt met informatie over de gevaren van asbest en hoe men asbesthoudend materiaal veilig kan (laten) verwijderen, zal de boodschap doordringen. Over asbest is veel informatie te vinden op internet. Het woord asbest levert ongeveer 4.960.000 resultaten op in 0,48 seconden. Veel zinnige en veel onzinnige informatie. Maar welke informatie is correct en hoe kan men dit bepalen? Mensen mogen ervan uitgaan dat informatie op

websites van ambtelijke instanties correct wordt weergegeven. Dan is er al een aardige schifting aangebracht. Maar helaas hapert het daar ook regelmatig. Te vaak is informatie verouderd en werken de linkjes naar andere websites, pagina's of documenten niet meer. Wanneer men op zoek is naar informatie over het verwijderen van asbest kan men maar zo de verkeerde informatie vinden, bijvoorbeeld op de website van de gemeente. Bij het verwijderen kan men dan geconfronteerd worden met een handhaver die zegt dat de werkzaamheden niet correct worden uitgevoerd.

Niet iedereen beschikt over internet, houd hier rekening mee. De dekking zal nooit 100% zijn. Dat geldt ook voor informatie 'op papier', omdat er altijd mensen zijn die de informatie niet of niet goed lezen of direct bij het oud papier doen. Het is dus nooit mogelijk om iedere inwoner van Nederland die kan lezen te bereiken. Maar het is wel goed om te streven naar een zo hoog mogelijke dekking. In de volgende onderdelen van dit hoofdstuk vindt u informatie over asbest, het verwijderen daarvan en de risico's. Websites, filmpjes, foto's, het komt allemaal aan de orde. Uiteraard is het niet mogelijk om helemaal volledig te zijn, dat zou deze Handreiking Asbestcommunicatie te uitgebreid en daarmee onleesbaar maken.

2 ASBEST

2.1 Wat is Asbest

Van Dale omschrijft Asbest als volgt: een vezelachtige, onbrandbare en warmte-isolerende stof, vanwege zijn kankerverwekkende eigenschappen nu niet meer toegepast als bouw materiaal. Asbest wordt dus niet meer toegepast, maar dat neemt niet weg dat er nog tal van toepassingen aanwezig zijn in onze samenleving. In onder andere woningen, scholen, fabrieken, kantoorgebouwen, maar ook buiten als daken op schuren en stallen, of als gevelbeplating. Als goed isolerend, hittebestendig, sterk en slijtvast materiaal werd het in heel veel producten verwerkt. Bovendien was het goedkoop. Vanaf de Tweede Wereldoorlog tot 1994 is circa 80% van de asbest verwerkt in de bouw, voor het grootste deel als asbestcement. De samenstelling bestond uit ca.10-30% asbest (Chrysotiel). Toepassingen van asbestcement en andere asbesthoudende producten zijn te vinden in Bijlage 1 van dit hoofdstuk. Naarmate er meer bekend werd over de gezondheidsrisico's van asbest werd het gebruik langzaam beperkt en daarna verboden. Sinds 1 juli 1993 is het verboden asbest te verwerken, te bewerken, te verhandelen of in voorraad te hebben. Dit geldt niet alleen voor bedrijven, maar ook voor particulieren. Het asbesthoudende materiaal dat we nu nog tegenkomen, is daardoor minimaal ruim twintig jaar oud.

Overzicht met verboden

1978	verbod op spuitasbest en het gebruik van crocidoliet (blauw asbest);
1983	verbod op het vervaardigen van niet-hechtgebonden asbesthoudende producten;
1983	asbestbesluit warenwet: verplichte etikettering voor asbesthoudende materialen;
1991	verbod op de meeste asbesttoepassingen;
1993	vanaf 1 juli 1993 totaalverbod op beroepsmatig verwerken van asbesthoudende producten, inclusief

	verkopen, importeren, bewerken en opnieuw toepassen;
1998	september 1998: totaalverbod voor particulier verwerken van asbesthoudende producten;
2005	vanaf 1 januari 2005 totaalverbod op verwerking van asbesthoudende producten in de Europese Unie;
2024	vanaf 1 januari 2024 geldt een verbod op asbesthoudende daken.

Asbest is een natuurproduct, ontstaan door geologische processen. Het komt in verschillende landen voor in rotsachtig gebied en wordt meestal gewonnen met dagbouw (ontginning in de open lucht). Op diverse plaatsen in de wereld wordt of werd asbest gewonnen, onder andere in Rusland, Kazachstan, India, Canada en Zuid-Afrika. Het wordt ook nog steeds in veel landen toegepast, waaronder India en China. Daardoor worden we ook in Nederland af en toe nog geconfronteerd met asbest dat aanwezig is in producten uit die landen. Denk hierbij aan de uit China geïmporteerde containerwoningen voor studenten, die in 2008 geplaatst werden door De Key aan de Bergwijkdreef in Diemen. Later kwam tijdens het installeren van de sprinklerinstallatie asbeststof vrij uit de wanden. Het was bij de eigenaar van de containerwoningen niet bekend dat er asbest was verwerkt in de wanden van de containers.

Er bestaan twee soorten asbest: spiraalvormige of serpentijn asbest en rechte of amfibool asbest. Serpentijn asbest heeft een spiraalvormige structuur met holle vezels. Het materiaal is goed te bewerken en kan gebruikt worden voor uiteenlopende toepassingen, tot het weven van stoffen toe. Door deze eigenschappen was serpentijn asbest economisch goed te exploiteren en is dan ook het meeste gewonnen en daardoor ook het meeste toegepast. Chrysotiel (witte asbest) is serpentijn asbest en komt voor in ongeveer 90% van de asbesthoudende producten.

Amfibool asbest bestaat uit rechte naaldachtige vezels. Hierin worden diverse soorten onderscheiden, waarvan er in Nederland twee regelmatig zijn toegepast, namelijk Amosiet (bruine asbest) en Crocidoliet (blauwe asbest).

De lucht die wij inademen bevat in zeer geringe mate asbest. Wanneer asbest wordt bewerkt of wordt verwijderd komen er meer asbestvezels in de lucht, maar ook asbesthoudend materiaal dat verweerd is zorgt voor de afgifte van asbestvezels. Dit wordt nog versterkt wanneer asbesthoudend materiaal ondeskundig wordt verwijderd of bewerkt. Asbest kan dan kankerverwekkend zijn wanneer het wordt ingeademd. Dit is onder andere afhankelijk van de hoeveelheid die wordt ingeademd, de tijdsduur en het soort asbest. Amfibool asbest is door de naaldachtige structuur iets schadelijker voor de gezondheid dan serpentijn asbest.

2.2 Waar komt asbest voor

Asbest is naar schatting verwerkt in meer dan 3000 producten, zowel met als zonder bindmiddel. Wanneer asbest is verankerd in een bindmiddel, wordt gesproken over hechtgebonden asbest. Als bindmiddel werd cement, karton, lijm of gips gebruikt. Door diverse invloeden vindt in de loop der tijd een aantasting plaats van het bindmiddel en soms vergaat dit helemaal. Wanneer het bindmiddel is aangetast, kunnen asbestvezels verspreid worden door de lucht en dat kan weer gevolgen hebben voor de volksgezondheid. Op dat moment is hechtgebonden overgegaan in niet-hechtgebonden, dit is onder andere van toepassing op golfplaten van asbestcement. Asbest dat niet is verankerd in een bindmiddel is niet hechtgebonden of losgebonden. Dit komt onder andere voor bij spuitasbest en bij asbestkoord in kachels.

Meer voorbeelden van asbesttoepassingen zijn te vinden in Bijlage 1 van dit hoofdstuk.

2.3 Asbest herkennen

Asbestvezels zijn met het blote oog niet waarneembaar, ze zijn microscopisch klein. Soms is het mogelijk om een asbesthoudend

product te herkennen aan de structuur. Omdat asbest een slijtvast product is, komt het nog voor in veel woningen en gebouwen. Op de [website van InfoMil](#) staan een aantal foto's van asbesttoepassingen en uiteraard zijn er ook veel foto's te vinden via de zoekmachines op internet. Bij twijfel kan men het beste een monster van het asbestverdachte materiaal laten nemen, waarna dit door een laboratorium wordt onderzocht. Adviseer nooit om zelf een monster te nemen. Dit kan leiden tot verspreiding van asbestvezels in de omgeving, omdat men niet deskundig is om een monster te nemen.

2.4 Klant Contact Centrum en asbest

Vanaf 1 januari 2015 beschikken alle gemeenten in Nederland over een werkend Klant Contact Centrum (KCC). Dit is de eerstelijns dienstverlening van de gemeente aan burgers en bedrijven, via de telefoon of aan de publieksbalie. Ook op het gebied van asbest. Het KCC geeft basisinformatie over heel veel onderwerpen en is breed georiënteerd. Wanneer de vragen niet door een medewerker van het KCC beantwoordt kunnen worden, wordt de vraag doorgezeten naar een vakdeskundige. De opzet van de informatie is niet bij iedere gemeente hetzelfde, omdat ook de gemeenten niet hetzelfde zijn. Nuanceverschillen zijn altijd mogelijk. Een gemeente in een landelijk gebied krijgt andere vragen, dan een industriële gemeente. De informatie binnen een KCC komt globaal overeen met de informatie die op de website staat, maar is in sommige gevallen uitgebreider.

De informatie wordt samengesteld door een vakspecialist in samenwerking met de afdeling communicatie van de gemeente. Van de afdeling communicatie mag niet worden verwacht dat zij vakinhoudelijk op de hoogte zijn van alles wat er speelt binnen een gemeente. Daarom is het noodzakelijk dat degene die vakinhoudelijk op de hoogte is regelmatig controleert of de informatie in het KCC en op de website van de gemeente nog wel correct is.

3 ASBEST VERWIJDEREN

3.1 Wat is slopen

Een ander woord voor slopen is afbreken. Afbreken van een bouwwerk of object of een gedeelte daarvan. Bij alle werkzaamheden aan een woning of gebouw waarbij afval vrijkomt, wordt gesproken van sloop. Wanneer men gaat verbouwen of renoveren is het soms ook nodig om eerst een deel te slopen, dit wordt bouwkundig slopen genoemd. Het gaat hier bijvoorbeeld om het verwijderen van schoorstenen, tussenwanden, plafonds, interieurelementen, muren, vloeren, spantconstructies, enz.

In een pand dat is gebouwd voor 1994 kan men hierbij asbest tegenkomen op plaatsen waar men het niet verwacht, ook wanneer een asbestinventarisatie is uitgevoerd.

3.2 Wet- en regelgeving

Asbest valt in de categorie kankerverwekkende stoffen en daarom moet er bij het verwijderen van asbesthoudend materiaal aan strikte voorwaarden worden voldaan.

Die voorwaarden staan in diverse wetten en regelingen. Voor de leek is dit niet altijd even duidelijk, niet alleen vanwege de taal, maar ook door de veelheid aan doorverwijzingen naar andere wetsteksten. Het verwijderen van asbesthoudend materiaal en de grenswaarden wordt beschreven in diverse wetten, besluiten en regelingen:

- Bouwbesluit 2012
- Regeling Bouwbesluit 2012
- Asbestverwijderingsbesluit 2005
- Arbeidsomstandighedenbesluit
- Arbeidsomstandighedenregeling
- Productenbesluit asbest
- Productenregeling asbest
- Besluit asbestwegen milieubeheer
- Regeling Bodemkwaliteit
- Besluit Bodemkwaliteit
- Circulaire Bodemsanering 2013, bijlage 3
- Wet Milieubeheer
- Activiteitenbesluit Milieubeheer
- Certificatieschema's voor werken met asbest (SC510, SC520, SC530 en SC540)

3.3 Risicoclassificatie

Naar aanleiding van het rapport *Asbest: Risico's van milieu- en beroepsmatige blootstelling* van de Gezondheidsraad uit 2010, en de aanbevelingen die zijn gedaan in dit rapport, is de grenswaarde voor serpentijn asbest (chrysotiel) met ingang van 1 juli 2014 bijgesteld naar 2000 V/m³.

Het bijstellen van de grenswaarde voor asbest amfibolen vroeg veel voorbereiding, omdat alle partijen die zich bezighouden met het verwijderen van asbesthoudend materiaal maatregelen moeten treffen. Dat gaat van richtlijnen op papier tot persoonlijke beschermingsmiddelen.

Met ingang van 1 januari 2017 is de grenswaarde voor asbest amfibolen ook verlaagd naar 2000 V/m³.

Ook de indeling in risicoklassen is met ingang van 1 januari 2017 aangepast en daarmee vereenvoudigd. Voorheen waren er drie risicoklassen, nu zijn dat nog twee.

Risicoklasse 1

Deze klasse omvat werkzaamheden waarbij een vezelconcentratie onder de grenswaarden verwacht wordt.

Risicoklasse 2

Deze klasse omvat werkzaamheden waarbij een vezelconcentratie boven de grenswaarden verwacht wordt. In situaties van gecombineerde blootstelling (aan zowel asbest amfibolen als chrysotiel asbest) geldt daarbij dat de effecten van beide typen vezels opgeteld worden: wanneer de som van de concentraties hoger is dan 2000 vezels/m³, geldt risicoklasse 2.

Risicoklasse 3 bestaat niet meer. De verzwaarde eindbeoordeling (het meten in de ruimte naast de ruimte waar de werkzaamheden plaatsvinden) wordt afgeschaft. Van deze verplichting is bij een inventarisatie geen bijzondere toegevoegde waarde gebleken.

Nieuw is **risicoklasse 2A** voor

werkzaamheden waarbij een overschrijding van de grenswaarde voor asbest amfibolen wordt verwacht.

In klasse 2A is een aparte bepaling ingevoerd over de eindmeting na de werkzaamheden: in deze klasse wordt, behoudens enkele uitzonderingen, bij de eindmeting een toetswaarde van 2000 vezels/m³ gehanteerd. Deze waarde kan op dit moment alleen bepaald worden door gebruik te maken van de SEM methode (scanning elektronenmicroscopie).

Op dit voorschrift zijn enkele uitzonderingen aangegeven:

- die situatie waarin uitsluitend sprake is van kleine losliggende oppervlakken onbeschadigd product waarvoor geen bewerkingen nodig zijn;
- die situaties waarin de (te verwachten) concentratie van asbest amfibolen in de lucht, beperkt is.

Op de website Arboportaal van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is naar aanleiding van de bovengenoemde wijzigingen een [FAQ-document](#) geplaatst dat men kan downloaden.

3.4 Sloopmelding

Sinds de invoering van het Bouwbesluit 2012 is men verplicht een sloopmelding in te dienen wanneer men iets gedeeltelijk of geheel wil slopen, waarbij meer dan 10 m³ afval vrijkomt. Wanneer er asbest wordt verwijderd is het altijd noodzakelijk een sloopmelding te doen, ook bij kleine hoeveelheden. De melding wordt digitaal gedaan via het Omgevingsloket online (OLO). Burgers doen dit met behulp van DigiD, bedrijven gebruiken eHerkenning niveau 2 om in te loggen. De sloopmelding wordt beoordeeld door de gemeente. Wanneer deze correct en volledig is ingediend stuurt de gemeente een bericht naar de melder. Hierbij kunnen tevens nadere voorwaarden worden aangegeven en tips om veilig te werken. Wanneer de sloopmelding niet correct of onvolledig is ingediend, wordt dit ook doorgegeven aan de melder. De sloopmelding moet dan opnieuw worden ingediend.

Tijdens werkzaamheden in een pand dat voor 1994 is gebouwd, kan onverwacht asbesthoudend materiaal worden aangetroffen, waarvoor geen sloopmelding is gedaan en geen asbestinventarisatie is opgesteld. In dat geval worden de werkzaamheden gestaakt om asbestverontreiniging te voorkomen. Er wordt vervolgens een asbestinventarisatie uitgevoerd door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf, om de aard en omvang van de eventuele asbestverontreiniging in beeld te brengen. Daarna kan men een sloopmelding doen via het OLO. In deze situatie kan men contact opnemen met de gemeente. De normale termijn van een sloopmelding bedraagt vier weken. In overleg met de gemeente kan de goedkeuring sneller worden verkregen zodat de werkzaamheden snel weer kunnen worden hervat, mits alle relevante bescheiden zijn geleverd. Soms is het nodig dat men naast het doen van een sloopmelding ook een omgevingsvergunning aanvraagt. Meer informatie wordt beschreven onder 3.8 Monumenten.

Het verwijderen van asbesthoudend materiaal is gebonden aan strenge regelgeving, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen burgers en bedrijven. Burgers mogen bepaalde asbesthoudende materialen zelf verwijderen en doen daarvoor een sloopmelding 5 werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden. Wanneer de sloopmelding correct is ingediend, mag men daarna beginnen met slopen c.q. verwijderen van het asbesthoudende materiaal (zie 3.5 Burgers).

Wat moet een burger aangeven in een sloopmelding:

- Burgerservicenummer
- Persoonsgegevens, adresgegevens en contactgegevens
- Locatie van de werkzaamheden, inclusief kadastraal perceelnummer
- Eigendomssituatie
- Wat men gaat slopen of verwijderen (asbesthoudend materiaal)
- Hoeveelheid sloopafval of asbesthoudend materiaal

- Wijze van slopen
- Uitvoeringsdatum werkzaamheden

Bedrijven doen de sloopmelding tenminste 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden. Wanneer de sloopmelding correct is ingediend, mag men na 4 weken beginnen met de werkzaamheden. Twee dagen voor aanvang van de werkzaamheden wordt hiervan een melding gedaan bij de gemeente. Een sloopmelding voor bedrijven kan door het bedrijf zelf worden gedaan als opdrachtgever of door een ander bedrijf, zoals degene die het werk gaat uitvoeren. De opdrachtgever blijft verantwoordelijk voor de werkzaamheden.

Wat moet een bedrijf aangeven in een sloopmelding:

- Naam en adres van de eigenaar van het te slopen bouwwerk en indien van toepassing, van diegene die uit andere hoofde bevoegd is tot het slopen van het bouwwerk;
- Naam en adres van diegene die de sloopwerkzaamheden zal uitvoeren, indien de uitvoerder een ander persoon is;
- Adres, kadastrale aanduiding en aard van het te slopen bouwwerk of onderdeel daarvan;
- De data, tijdstippen en een beschrijving van de wijze waarop het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden zal plaatsvinden;
- Een veiligheidsplan als bedoeld in artikel 8.7 (Bouwbesluit 2012);
- Een globale inventarisatie van de aard en de hoeveelheid van de afvalstoffen die naar verwachting zullen vrijkomen bij de sloopwerkzaamheden en een opgave van de voorgenomen afvoerbepemming van die stoffen;
- Indien op grond van het Asbestverwijderingsbesluit 2005 een asbestinventarisatierapport is vereist, het rapport als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van dat besluit dan wel een eindbeoordeling als bedoeld in artikel 9, eerste en tweede lid, van dat besluit. Dit rapport mag niet ouder zijn dan drie jaar;
- Indien bij het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden steenachtig afval zal vrijkomen dat ter plaatse zal worden

gebroken, de hoeveelheid, de naam en het adres van de eigenaar van het recyclinggranulaat.

3.5 Burgers

Burgers mogen enkele asbesthoudende producten zelf verwijderen uit hun eigen woning of bijgebouw, mits deze gebouwen niet worden gebruikt voor de uitoefening van een beroep of bedrijf (zakelijke doeleinden). Voor het asbesthoudend materiaal dat men zelf mag verwijderen geldt een uitzonderingsregel. Men hoeft geen asbestinventarisatie te laten verrichten door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. Het gaat hierbij om de volgende producten:

- Het in zijn geheel verwijderen van geschroefde, asbesthoudende platen waarin de asbestvezels hechtgebonden zijn, niet zijnde dakleien;
- Het in zijn geheel verwijderen van asbesthoudende vloertegels of niet-gelijmde, asbesthoudende vloerbedekking.

Het 'in zijn geheel verwijderen' betekent dat het asbesthoudende materiaal niet mag worden verkleind, dus niet breken of zagen, om vezelverspreiding zoveel mogelijk te voorkomen. Er mag maximaal 35 m² per kadastraal perceel worden verwijderd. Dit staat beschreven in het Bouwbesluit 2012, onder artikel 1.26, 4b.

Voorwaarde bij het verwijderen van asbesthoudende (golf)platen is, dat deze hechtgebonden asbestvezels bevatten. Door verwering van het materiaal zijn veel van deze platen niet meer hechtgebonden en mogen dus als zodanig niet meer verwijderd worden door een particulier. Deze platen vallen niet meer onder de uitzonderingsregel. Asbesthoudend materiaal is inmiddels altijd meer dan 20 jaar oud. Asbesthoudende golfplaten op een dak hebben dus ook meer dan 20 jaar te maken gehad met de invloed van het weer, waardoor het materiaal is aangetast. Vaak zijn deze platen ook begroeid met mos, waarin zich ook asbestvezels kunnen bevinden. Dit is een punt van aandacht wanneer de sloopmelding wordt ontvangen en zal ter plaatse gecontroleerd moeten worden, tenzij men een duidelijke foto heeft meegestuurd of alsnog kan sturen van

het betreffende dak en de omgeving van het bouwwerk. Wanneer sprake is van verweerde dakplaten, is een asbestinventarisatie verplicht. In dat geval mag de particulier het materiaal niet meer zelf verwijderen. Hierbij wordt de normale procedure van een sloopmelding gevolgd.

Alle overige asbesthoudende producten in een woning of bijgebouw mag men niet zelf verwijderen. Ook wanneer men meer dan 35 m² van het hierboven beschreven asbesthoudende materiaal wil verwijderen, mag men dit niet zelf doen. Hiervoor laat men een inventarisatie opmaken door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf, waarna de asbesthoudende producten moeten worden verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Deze bedrijven zijn te vinden op www.ascert.nl. De sloopmelding wordt dan gedaan met een termijn van minimaal vier weken.

Wanneer de woning wordt gehuurd, neemt men contact op met de verhuurder (woningcorporatie, vastgoedmaatschappij of particuliere verhuurder) om te overleggen hoe en door wie het asbesthoudende materiaal verwijderd moet worden. Een verhuurder kan al afspraken hebben gemaakt over het verwijderen van asbesthoudend materiaal of heeft hier speciale richtlijnen voor.

3.6 Bedrijven

Bedrijven, niet zijnde asbestverwijderingsbedrijven, mogen zelf geen asbesthoudende materialen verwijderen, omdat het personeel daar meestal niet voor geschoold is. Wanneer in een pand of object dat bedrijfsmatig wordt gebruikt en gebouwd is voor 1994, asbesthoudend materiaal wordt aangetroffen laat men een asbestinventarisatie uitvoeren door een gecertificeerd bedrijf. De uitslag van dit onderzoek wordt geclassificeerd.

Asbesthoudend materiaal wordt verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Deze bedrijven zijn te vinden op www.ascert.nl.

Soms is het niet noodzakelijk of niet mogelijk om het asbesthoudende materiaal te verwijderen, bijvoorbeeld wanneer het

materiaal geen risico vormt voor gebruikers en bezoekers van het pand. In dat geval dient het goed te worden afgeschermd. De plaats waar het asbesthoudende materiaal zich bevindt wordt beschreven in een asbestbeheersplan, zodat bij latere werkzaamheden in het gebouw direct aangegeven kan worden waar men dit kan aantreffen. Meer informatie over het Asbestbeheersplan staat onder 3.10.

3.6.1 Kantoren, winkels, algemene bedrijfspanden

In kantoren, winkelpanden en bedrijfspanden die gebouwd zijn voor 1994 mag verwacht worden dat asbesthoudend materiaal is toegepast. Denk hierbij aan plafondplaten, isolatiemateriaal rond leidingen, wandplaten, vloerbedekkingen, standleidingen, brandwerende scheidingswanden, dakbedekking e.d.

Bij verbouwingen aan/in deze panden is het zeker aan te bevelen om te controleren op asbesthoudend materiaal, omdat huurders niet altijd op de hoogte zijn van de gebruikte materialen in het pand.

3.6.2. Agrarische bedrijven

Een zeer groot deel van de geproduceerde asbesthoudende golfplaten is terechtgekomen in de agrarische industrie. Een in 2013 uitgevoerde enquête onder agrarische bedrijven, zie Bijlage 3 van dit hoofdstuk, gaf als uitkomst dat op ca. 94% van de bedrijven nog asbesthoudend materiaal aanwezig is. Ongeveer 72 miljoen m² wordt gebruikt als dakplaten op stallen en schuren en daarnaast nog 27 miljoen m² die wordt gebruikt voor andere toepassingen. Via het Landelijk Stimuleringsplan Agro Asbestveilig (een samenwerkingsverband van LTO Nederland, LTO Noord, LLTB, ZLTO, Ministerie van Infrastructuur en Milieu en Achmea) worden agrariërs geïnformeerd en geadviseerd bij het vervangen van hun asbesthoudende dakplaten en andere asbesthoudende producten. Meer informatie is te vinden op www.agroasbestveilig.nl.

3.6.3. Industrie

Voor de industrie gelden uiteraard dezelfde sloopvoorwaarden als bij andere bedrijven. Alleen ligt het in de industrie iets complexer.

Asbesthoudend materiaal is in het verleden in de industrie op grote schaal toegepast. Denk hierbij aan pakkingen in en isolatie van leidingen, procesinstallaties en stoomketels, isolatiemateriaal in treinen en schepen. Daarnaast is asbesthoudend materiaal ook toegepast in de petrochemische industrie, de ijzer- en staalindustrie en in elektriciteitscentrales.

Asbesthoudend materiaal saneren in de industrie is niet te vergelijken met het verwijderen van een asbesthoudend dak in de agrarische sector. De materialen zitten soms verstopt op moeilijk bereikbare plaatsen. Daarbij komt nog het probleem dat een fabriek niet zomaar kan worden stilgelegd. De economische schade is dan enorm en kan oplopen tot gigantische bedragen per dag. Asbesthoudend materiaal verwijderen in de industrie zal meestal samengaan met het maken van goede afspraken tussen de opdrachtgever, het bevoegd gezag en de handhavende instantie enerzijds en het asbestverwijderingsbedrijf anderzijds.

3.6.4 Objecten

Bij objecten moet gedacht worden aan schepen, treinen, trams en installaties die zich niet in een gebouw bevinden. De Inspectie Leefomgeving en Transport is verantwoordelijk voor het veilig verwijderen van asbesthoudend materiaal uit deze objecten.

3.7 Vrijstellingen

Burgers

In enkele gevallen is het niet noodzakelijk een sloopmelding te doen of een omgevingsvergunning aan te vragen. Wanneer men kleine huishoudelijke producten heeft die asbest bevatten, kan men dit zonder sloopmelding inleveren bij de milieustraat/gemeentewerf. De producten worden thuis verpakt in een dubbele laag doorzichtig folie met een minimale dikte van 0,2 mm. Hiervoor zijn speciale zakken in omloop. Bij de gemeente kan men informeren waar deze zakken verkregen kunnen worden. Het gaat hierbij onder andere om de volgende producten die voor 1994 zijn vervaardigd: warmhoudplaatje, strijkijzer, strijkplank met

asbesthoudend afzetplaatje, haarföhn, broodrooster, plantenbak van asbestcement.

Bedrijven

Een sloopmelding is niet nodig wanneer men in het kader van de uitoefening van een bedrijf het volgende asbesthoudende materiaal geheel of gedeeltelijk gaat verwijderen:

- geklemde vloerplaten onder verwarmingstoestellen;
- beglazingskit dat is verwerkt in de constructie van kassen;
- rem- en frictiematerialen;
- pakkingen uit verbrandingsmotoren;
- pakkingen uit procesinstallaties onderscheidenlijk verwarmingstoestellen met een nominaal vermogen van ten hoogste 2.250 kW.

Uiteraard is het wel noodzakelijk dat dergelijk asbesthoudend materiaal op de juiste wijze wordt verpakt (dubbel verpakt in doorzichtig folie met een minimale dikte van 0,2 mm) en wordt ingeleverd bij een afvalverwerkend bedrijf.

3.8 Monumenten

Nederland kent meer dan 50.000 gebouwde rijksmonumenten en ongeveer evenveel gemeentelijke monumenten. Daarnaast zijn er nog provinciale monumenten en meer dan 400 rijks beschermde stads- en dorpsgezichten. Voor deze monumenten gelden aparte regels in het kader van sloop en bouw. Wanneer men een monumentaal pand wil verbouwen of geheel of gedeeltelijk wil slopen, moet er naast een sloopmelding ook een aanvraag voor een omgevingsvergunning worden ingediend. Dit geldt dus ook wanneer er asbesthoudend materiaal wordt verwijderd. De termijn voor het verlenen van de omgevingsvergunning is hier van toepassing, niet de termijn van vier weken van de sloopmelding.

Bij de huidige sloopmelding in het OLO is het niet mogelijk om aan te geven of er sprake is van een monument of een gebouw in een beschermd stads- of dorpsgezicht. De vergunningverlener zal hier dus alert op moeten zijn.

In monumentale panden is in het verleden vaak asbesthoudend materiaal aangebracht tijdens verbouwingen of bij installatiewerkzaamheden. Eigenaren en huurders worden nogal eens verrast door de aanwezigheid van dit materiaal. Men kent en herkent het in eerste instantie vaak niet.

3.9 Verstandig saneren

Verstandig saneren begint met goede informatie, niet alleen naar de particulier die zelf asbesthoudend materiaal mag verwijderen, maar ook naar eigenaren van bedrijfspanden, woningcorporaties, en eigenaren van private huurwoningen. De eigenaar van een woning of bedrijf is verantwoordelijk voor de communicatie rond de verwijdering van asbesthoudend materiaal. Bij kleinschalige asbestverwijdering in of bij een woning door een particulier, zullen de burens in ieder geval vooraf op de hoogte gesteld moeten worden. Ook is het belangrijk dat er voldoende voorzorgsmaatregelen worden genomen om verspreiding van vezels in de lucht zoveel mogelijk te voorkomen. De gemeente kan hiervoor een aantal tips geven waardoor het asbesthoudende materiaal zo voorzichtig mogelijk wordt verwijderd. De eigenaar van een bedrijf of bedrijfspand zal de communicatie anders ter hand nemen. Er zijn immers veel meer personen betrokken bij het verwijderen van het asbesthoudende materiaal. Gebruikers, bezoekers en passanten van het pand moeten worden geïnformeerd, voorafgaand en/of tijdens de asbestverwijdering. Hierdoor worden paniecreacties bij het zien van 'mannen in witte pakken' voorkomen. Hiervoor kan het beste al in het beginstadium, dus bij de inventarisatie, een communicatieplan worden opgesteld. Zie deel 3 van deze handreiking en de bijbehorende bijlage 1: Invulschema Communicatieplan.

3.10 Asbestbeheersplan

Een asbestbeheersplan beschrijft hoe men een gebouw op een veilige manier kan gebruiken wanneer asbesthoudend materiaal niet kan worden verwijderd, of wanneer dit niet strikt noodzakelijk is. Door de locatie van het aanwezige asbesthoudende materiaal vast te

leggen in een document, ontstaat duidelijkheid voor de gebruikers van het pand.

Een asbestbeheersplan wordt opgesteld volgens NEN 2991. Deze norm wordt gebruikt voor de beoordeling van blootstellingsrisico's voor gebruikers en derden in gebouwen, woningen, constructies, objecten en leegstaande bouwwerken waarin asbesthoudende materialen zijn verwerkt. In het asbestbeheersplan wordt in ieder geval het volgende opgenomen:

- een beschrijving en markering van de plaatsen waar zich asbesthoudende materialen in het gebouw bevinden. Deze gegevens zijn overzichtelijk gerangschikt, voor alle betrokkenen te raadplegen en eenvoudig over te dragen;
- gebruik beperkende maatregelen;
- een handleiding voor onderhoudspersoneel dat in het gebouw werkzaamheden uitvoert;
- een noodplan (calamiteitenplan) om ongelukken of ontstane schades waardoor asbest zou kunnen worden verspreid, meteen te verhelpen;
- een beschrijving van de manier waarop betrokkenen worden geïnformeerd en wie daarvoor verantwoordelijk is;
- een beschrijving van de periodieke controle op de effectiviteit van de maatregelen;
- een overzicht van te nemen maatregelen indien de resultaten van de periodieke controles daartoe aanleiding geven;
- een overzicht van taken, bevoegdheden en bereikbaarheid van de verantwoordelijke en deskundige personen.

Meer informatie over het opstellen van een asbestbeheersplan is te vinden op de pagina [*Hulpmiddelen van InfoMil*](#). Hier kunt u onder andere een informatieblad Asbestbeheersplan downloaden.

3.11 Verbod op asbestdaken

De ministerraad heeft op 2 maart 2015, op voorstel van de toenmalige staatssecretaris Wilma Mansveld (Infrastructuur en Milieu), besloten dat asbesthoudende daken met ingang van 1 januari 2024 verboden zijn. Het verbod geldt voor particulieren, bedrijven en

(overheids)instellingen. Uitzonderingen zijn niet mogelijk.

In 2024 zijn de 'nieuwste' asbesthoudende daken meer dan 30 jaar oud en hebben al die tijd blootgestaan aan weer en wind. Veel daken zijn echter veel ouder, soms zelfs meer dan 50 jaar, en vertonen duidelijke kenmerken van verval. Er zijn stukken afgebroken, scheuren ontstaan.

Het verbod beperkt zich tot het asbesthoudend materiaal dat in contact staat met de buitenlucht, bijvoorbeeld in golfplaten en dakleien. Golfplaten en dakleien zijn hechtgebonden toepassingen van asbest, dat wil zeggen dat de asbestvezels zijn verankerd in een dragermateriaal. Door verwerking van dit dragermateriaal kunnen toch asbestvezels vrijkomen, zeker bij harde wind. Over het algemeen bevatten asbesthoudende golfplaten 10-15% Chrysotiel of wit asbest. Dit is de minst

kwalyke variant van asbest, maar zeker niet ongevaarlijk.

Met ingang van 1 januari 2016 is de 'Subsidieregeling verwijderen asbestdaken' opengesteld, deze regeling is ook bedoeld voor particulieren. Wanneer een particulier meer dan 35 m² asbesthoudend dak wil vervangen komt hij in aanmerking voor het aanvragen van subsidie. Bij de aanvraag wordt ook een asbestinventarisatie van een bevoegd bedrijf ingediend en het asbestdak moet zijn verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Om in aanmerking te komen voor subsidie moet de aanvraag worden ingediend via het Landelijk Asbestvolgsysteem.

De subsidie bedraagt € 4,50 per m² met een maximum van € 25.000,- per adres. Voor 2017 is een budget van 10 miljoen euro beschikbaar.

4 AFVAL EN STORT

Veel natuurproducten worden na verloop van tijd afgebroken, dit geldt echter niet voor asbest. Op dit moment zijn er nog geen goede methoden voorhanden om asbestvezels echt te vernietigen. Wel zijn proeven gedaan met verbranding van asbestcementproducten bij zeer hoge temperaturen (meer dan 1000° Celsius), wat goede resultaten heeft opgeleverd. Asbesthoudend afval wordt nu opgeslagen op speciaal daarvoor ingerichte stortplaatsen.

4.1 Inleveren asbesthoudend afval

Asbesthoudend afval moet op een speciale manier worden aangeleverd bij de milieustraat (gemeentewerf, afvalverwerker).

Asbesthoudend afval wordt meestal niet aan huis opgehaald en mag ook niet bij het grof vuil worden geplaatst. Landelijk zijn er geen afspraken over het asbesthoudende afval dat mag worden ingeleverd bij de milieustraat. Hierdoor bestaan grote verschillen, in zowel aan te leveren hoeveelheid als stortprijs. Bij de ene gemeente kan men asbesthoudend afval gratis inleveren, terwijl men bij een andere gemeente moet betalen. Informatie over tarieven is verkrijgbaar bij de milieustraat of de gemeente.

Particulieren kunnen asbesthoudend afval inleveren bij de milieustraat (gemeentewerf, afvalverwerker) in hun eigen gemeente. Het afval moet van tevoren zijn verpakt in dubbel plastic folie met een dikte van minimaal 0,2 mm. Bij de gemeente kan men navragen waar dit verpakkingsmateriaal verkrijgbaar is en waar men het asbesthoudende afval kan inleveren..

De gemeentewerf dient altijd te vragen naar een afschrift van de sloopmelding wanneer asbesthoudend afval wordt aangeboden. Daarmee kan men controleren of de hoeveelheid die is aangegeven op de sloopmelding overeenkomt met wat er werkelijk wordt aangeboden. Uiteraard is dit in verpakte toestand niet goed te beoordelen, maar een globale schatting lukt altijd.

Een uitzondering wordt gemaakt voor klein huishoudelijk asbesthoudend afval, zoals warmhoudplaatjes en bloembakken. De

gemeente ontvangt een afschrift van het stortingsbewijs van de milieustraat/ gemeentewerf voor in haar dossier.

Een bedrijf laat asbesthoudend materiaal verwijderen door derden. Het asbestverwijderingsbedrijf zorgt ook voor het aanleveren van het asbesthoudende afval bij het afvalverwerkingsbedrijf.

Dit staat beschreven in bijlage XIIIb, behorend bij artikel 4.27 van de

Arbeidsomstandighedenregeling, onder 7.17 Afvoer asbesthoudend materiaal, hetgeen verwijst naar de regels binnen SC530.

Een particulier mag enkele asbesthoudende producten zelf verwijderen (zie 3.5). Het gaat hierbij om producten die uitsluitend serpentijn asbest (Chrysotiel) bevatten. De milieustraat gebruikt de algemene Euralcode 170605 (asbesthoudende bouwmaterialen) voor het ingeleverde asbesthoudende materiaal.

Daarnaast kunnen ook de volgende codes worden gebruikt: .

Serpentijn asbest

Chrysotiel (wit asbest)

CAS-nummer 12001-29-5

Amfibool asbest

Crocidoliet (blauw asbest)

CAS-nummer 12001-28-4

Amosiet (bruin asbest)

CAS-nummer 12172-73-5

Actinoliet (groen asbest)

CAS-nummer 77536-66-4

Anthofylliet (geel asbest)

CAS-nummer 77536-67-5

Tremoliet (grijs asbest)

CAS-nummer 77536-68-6

Een milieustraat/gemeentewerf valt sinds 1 januari 2011 onder het Activiteitenbesluit Milieubeheer.

Artikel 3.32 van het Activiteitenbesluit bevat de volgende algemene eisen voor op- en overslag van goederen:

- zoveel mogelijk wordt voorkomen dat stofverspreiding optreedt die op een afstand van meer dan 2 meter van de bron met het blote oog waarneembaar is;

- verontreiniging van de omgeving zoveel mogelijk wordt beperkt;
- zoveel mogelijk wordt voorkomen dat goederen in een oppervlaktewaterlichaam geraken;
- zoveel mogelijk wordt voorkomen dat goederen in een voorziening voor het beheer van afvalwater geraken.

Tevens dient men zich te houden aan specifieke eisen aan de opslag van asbesthoudende stoffen op basis van artikel 7 uit het Asbestverwijderingsbesluit:

- Asbesthoudende producten gescheiden houden van niet-asbesthoudende producten
- Asbesthoudende producten verpakken in niet-luchtdoorlatend verpakkingsmateriaal van zodanige dikte en sterkte dat deze niet scheurt;
- Verpakkingsmateriaal waarin asbesthoudende producten worden verpakt afsluiten en opslaan in afgesloten opslag;
- Asbesthoudend materiaal dat niet verpakt kan worden, opslaan in een afgesloten container. (Deze container moet voorzien zijn van een niet-luchtdoorlatende zak om het materiaal in op te slaan.)
- Asbesthoudend materiaal verpakt in niet-luchtdoorlatende folie moet voorzien zijn van sticker op basis van artikel 7 Productenbesluit asbest.

Verwijdering van afvalstoffen is gedefinieerd in artikel 1.1 van de Wet Milieubeheer, als alle handelingen met afvalstoffen die geen nuttige toepassing zijn. Het gaat dan om handelingen met afvalstoffen met in het LAP2 de minimumstandaard verwijdering, zoals onder andere asbest.

Sinds 1 april 2014 is de afvalstoffenbelasting opnieuw ingevoerd. Het tarief in 2017 bedraagt € 13,11 per 1.000 kg. Enkele stortplaatsen zijn ook BTW-plichtig, waardoor 21% Omzetbelasting wordt geheven boven de afvalstoffenbelasting.

4.2 Melding asbest in de bodem

Tijdens het graven in de eigen tuin of in een volkstuin en ook tijdens beroepsmatige graafwerkzaamheden, kan het voorkomen dat men asbesthoudend materiaal ontdekt in de bodem. Soms ligt dit materiaal al jarenlang in de grond verstopt, zonder dat iemand het ooit heeft ontdekt.

Zodra men dit tegenkomt zal de vinder dit moeten melden bij de gemeente en zullen de nodige maatregelen genomen moeten worden om verspreiding van asbestvezels te voorkomen en om het materiaal op een veilige manier te verwijderen.

Zie hiervoor tevens de [circulaire bodemsanering 2013, bijlage 3](#) en het dossier [Asbest in bodem](#) van RWS Leefomgeving.

4.3 Melding asbest in de openbare ruimte

De gemeente heeft de wettelijke verplichting voor het beheer van alle afvalstoffen die bij inwoners vrijkomen en is verantwoordelijk voor onbeheerd aangetroffen afval. Dat geldt dus ook voor asbesthoudende producten in de openbare ruimte en asbesthoudend zwerfafval. Een melding over asbesthoudend afval in de openbare ruimte kan men doorgeven aan de eigen gemeente of bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De Inspectie heeft ook een telefoonnummer ingesteld dat 24 uur per dag bereikbaar is voor het doorgeven van calamiteiten die direct afgehandeld moeten worden: 088 489 00 00.

Via de [website van de Inspectie](#) kan de melding schriftelijk worden doorgegeven.

Bereikbaarheid in het weekend en na kantoor tijd is belangrijk, omdat dat de meest aangewezen periode is om afval illegaal te dumpen. Milieucriminelen maken dankbaar gebruik van perioden met weinig tot geen toezicht of handhaving. Een melding over asbesthoudend materiaal dient adequaat te worden opgepakt met een snelle afzetting van het gebied waar het afval zich bevindt, het inschakelen van een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf en het laten verwijderen door een gecertificeerd

asbestverwijderingsbedrijf. Zie voor meer informatie deel 7.

4.4 Helpdesk asbest

Bij de Helpdesk Asbest van Kenniscentrum InfoMil kan men tussen 9:00 en 12:00 uur terecht met dringende vragen over asbest. Het telefoonnummer is 088 7977102, optie 6. Heeft men een vraag die niet direct beantwoord hoeft te worden, dan wordt geadviseerd contact op te nemen via het [*contactformulier van Kenniscentrum InfoMil*](#).

5 HANDHAVING

Sinds de invoering van de Omgevingsdiensten/RUD's zijn veel gemeentelijke taken daar ondergebracht, waaronder toezicht en handhaving en vaak ook specifiek op het gebied van asbest. Voor burgers en bedrijven verandert er weinig, omdat de communicatie via de gemeente loopt. De gemeente geeft informatie op de website en stuurt een ontvangstbevestiging of een brief met aanvullende informatie naar aanleiding van een ingediende sloopmelding. Door versterking van de ketenhandhaving op het aandachtsvlak van asbest wordt steeds meer samengewerkt tussen verschillende gemeenten en ook worden samenwerkingsverbanden aangegaan tussen meerdere Omgevingsdiensten.

Enkele aandachtspunten voor samenwerking met betrekking tot asbest:

- Maak als gemeente duidelijke afspraken met de RUD/Omgevingsdienst in de regio, zodat de taakverdeling voor alle partijen helder is.
Enkele afspraken die gemaakt kunnen worden zijn:
 - wie handhaaft de illegaliteit;
 - wie handhaaft de gecertificeerde sector;
 - wanneer moet de I-SZW of ILT worden ingeschakeld;
 - wanneer wordt de politie ingeschakeld;
 - hoe wordt gehandhaafd op particulieren die verkeerd omgaan met asbesthoudend materiaal.
- Zorg voor duidelijke controlelijsten – zie <http://www.informatieuitwisselingmilieu.nl/docs/1385125440.pdf>
- Betere toetsing (vooraf) van asbestinventarisatierapporten zie <http://www.informatieuitwisselingmilieu.nl/docs/1385116477.pdf>
- Zorg voor een juiste toetsing van sloopmeldingen op het gebied van asbestverwijdering:
 - bouwjaar pand voor 1994;
 - wie gaat de sloopwerkzaamheden uitvoeren;
 - zijn de asbesthoudende dakplaten die verwijderd mogen worden door particulieren nog steeds hechtgebonden (vraag om een foto van het dak. Ligt er mos op? Dan zou dit ook besmet kunnen zijn met asbest);
 - wat wil een particulier zelf verwijderen? Klopt dit met de regelgeving?
 - hoeveel m2 gaat men verwijderen;
 - monument of beschermd dorpsgezicht;
 - toetsen aan bestemmingsplan;
 - is het asbestinventarisatierapport volledig en niet ouder dan drie jaar.
- Maak gebruik van de gegevens van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA) met Euralcode 170605 (asbesthoudende bouwmaterialen).
- Controleer lijsten van de gemeentewerf en de stortplaatsen:
 - wie heeft daar asbesthoudend afval gebracht;
 - welke hoeveelheden heeft men gebracht;
 - vergelijk dit met de sloopmeldingen voor asbest;
 - controle op de locatie van herkomst.
- Zorg voor goed opgeleide handhavers/toezichthouders op het gebied van asbest, die weten wat hun bevoegdheden zijn.
- Werk samen met andere partijen binnen de provincie en/of regio, zoals politie, brandweer en GGD. Wissel informatie uit, overleg regelmatig met elkaar en help elkaar.
- Zorg voor de juiste documentatie en controlelijsten, maak een dossier 'stand der wetenschap' op asbestgebied.
- Er is heel veel illegaliteit op het gebied van asbest. Denk daarom eens anders: niet als ambtenaar, maar als burger/bedrijf. Mensen verzinnen van alles, op het gebied van hoeveelheden, maar ook wanneer het gaat om wat men zelf mag verwijderen.
- Maak binnen de gemeente duidelijk wat een particulier wel en niet mag doen. 35 m2 is het totale oppervlak van

bijvoorbeeld een dak of daken of van vloerbedekking. Dakplaten moeten hechtgebonden zijn, niet genageld en niet gespijkerd, maar geschroefd. Wanneer dakplaten verweerd zijn en/of wanneer er sprake is van mosvorming en/of breukvlak, is geen sprake meer van hechtgebonden materiaal. Er gelden dan andere regels.

- Iemand die ingeschreven staat bij de Kamer van Koophandel is bedrijfsmatig bezig, en moet dus voldoen aan het Arbeidsomstandighedenbesluit (artikel 9.5, lid 1 onder c).
- Er worden steeds meer oude huizen verkocht en verbouwd. Controleer of een sloopmelding is ingediend wanneer een container bij een woonhuis staat dat is gebouwd voor 1994.

Zowel bij particulieren als bij bedrijven wordt in de regel steekproefsgewijs gecontroleerd of de regelgeving goed wordt nageleefd. Het blijkt in de praktijk bijna niet mogelijk om alle meldingen te controleren. De startmeldingen die twee dagen voor aanvang van de werkzaamheden door het asbestverwijderingsbedrijf worden gedaan aan de Inspectie SZW, worden doorgestuurd naar de gemeente. Uit deze lijst kan men een keuze maken waar men wil controleren.

Programma Informatie-Uitwisseling Milieuhandhaving (PIM) heeft in samenwerking met het project Versterking Ketensamenwerking Asbest (VKA) van de Inspectie Leefomgeving en Transport de Inspectie Alert Asbest ontwikkelt. Dit Alert is begin 2013 getest in drie regio's. De ervaringen waren zeer positief. [Hier](#) vindt u meer informatie over het Inspectie Alert Asbest.

Wanneer dat nodig is, zal ook gecontroleerd moeten worden in het weekend, omdat dan met name de meeste overtredingen plaatsvinden.

5.1 Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag berust in de meeste gevallen bij de gemeenten. Voor zeer grote inrichtingen is dit vaak de provincie of het rijk. Gemeenten brengen hun handhavingstaken

steeds meer onder bij Omgevingsdiensten of Regionale Uitvoeringsdiensten, maar blijven wel verantwoordelijk.

5.2 Tools voor handhaving

Toezichthouders kunnen beschikken over veel controlelijsten en handreikingen, ook op het gebied van asbest. Enkele worden hieronder genoemd:

[Asbest Controlelijsten](#)

[Inspectieview Milieu](#) (beveiligde web applicatie voor toezichthouders en vergunningverleners)

[Inspectie Alert Asbest](#)

[Feitenboekje Milieu 2014](#)

[InfoMil](#) (diverse controlelijsten)

5.3 Handhaving asbestdaken

Zowel gemeenten als provincies zullen in de aanloop naar het verbod in 2024 strenger controleren op gebrekkige daken. Het bevoegd gezag heeft op grond van de Woningwet (artikel 1a, eerste lid en artikel 92, eerste lid) en het Bouwbesluit 2012 (artikel 7.21) de mogelijkheid om de eigenaar te gelasten deze asbesthoudende dakbedekking te verwijderen, wanneer deze gevaar kan opleveren voor de gezondheid en veiligheid. Gebrekkige daken in bijvoorbeeld woonwijken kunnen daarmee al in een vroeg stadium worden verwijderd. Wie na 1 januari 2024 nog een asbesthoudend dak in bezit heeft, krijgt te maken met handhavende instanties. Het bevoegd gezag kan er door middel van een last onder dwangsom of bestuursdwang voor zorgen dat het asbesthoudende dak alsnog op kosten van de eigenaar wordt verwijderd.

5.4 App Asbestwerkzaamheden

De Inspectie SZW heeft een app laten ontwikkelen waarmee malafide saneringen direct bij de Inspectiedienst kunnen worden gemeld door toezichthouders en handhavers. Via deze app kan worden gecontroleerd of een asbestverwijdering is gemeld.

Werkzaamheden die zijn gemeld worden weergegeven met startdatum en einddatum. Wanneer werkzaamheden niet worden weergegeven kan de toezichthouder of handhaver dit direct melden bij de Inspectie. De melding wordt onderzocht en indien noodzakelijk wordt actie ondernomen door de

Inspectie. De app is beschikbaar via de Google Play Store en via de Appstore van Apple. Zoek op *asbestwerkzaamheden*.

5.5 Asbestovertredingen

De Inspectie SZW heeft een speciale internetpagina opgezet waarop sinds 15 augustus 2014 bedrijven die zware of ernstige

asbestovertredingen hebben begaan en daarvoor zijn beboet, worden gepubliceerd, inclusief de overtreding die is begaan. Ook bedrijven die zonder geldig certificaat (SC530) asbest verwijderen, worden hier gepubliceerd. Meer informatie vindt u [hier](#).

ASBEST ERAF, ZONNEPANELEN EROP

Voorbeeld handhaving: zonnepanelen op asbesthoudend dak

Sinds enige tijd bestaat voor bedrijven de mogelijkheid om subsidie te krijgen voor het verwijderen van asbesthoudende daken en het aanbrengen van een nieuw dak met daarop zonnepanelen. Inmiddels zijn ook toepassingen bekend van zonnepanelen op een asbesthoudend dak, waarbij de boorgaten in het dak zijn gebruikt voor de bevestiging van de panelen. Het uitboren valt al onder 'bewerken' en is dus verboden (art. 4 productenbesluit asbest), waardoor het gaat om illegale sloop. Daarnaast is dit een overtreding van artikel 3 van het asbestverwijderingsbesluit. Door het uitdraaien van de

houtfretten is men bezig met het uit elkaar nemen van een bouwwerk. Hierop zijn ook artikel 4.2 en 4.54a van het Arbeidsomstandighedenbesluit van toepassing, wanneer het gaat om een gezagsverhouding.

Gezien het feit dat er mogelijk ook sprake is van verwerking van de platen en eventuele mosvorming, ontstaat er meer kans op verspreiding van asbestvezels. Daarnaast kan ook getwijfeld worden aan de sterkte van het dak. Ook wanneer pas achteraf wordt geconstateerd dat zonnepanelen niet conform de regels zijn aangebracht, kan men nog steeds handhavend optreden. De overtreding blijft namelijk bestaan!

Wat kan een handhaver in een dergelijk geval doen?

- Contact opnemen met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) als handhaver van het Productenbesluit asbest;
- Procesverbaal opmaken in samenwerking met ILT volgens art. 4 Productenbesluit asbest, voor het bewerken van asbest;
- Last onder dwangsom, bestuursdwang opleggen door de gemeente als bevoegd gezag voor het Bouwbesluit en de sloopmelding;
- Asbestinventarisatie laten uitvoeren door SC-540 bedrijf;
- Verwijderen van asbesthoudende dakplaten en zonnepanelen onder asbestcondities (SC-530);
- Zonnepanelen laten reinigen en vrijgave door laboratorium;
- Nieuwe dakplaten plaatsen en zonnepanelen opnieuw aanbrengen;
- Wanneer de zonnepanelen zijn aangebracht door een bedrijf, controleren of men subsidie heeft aangevraagd.

6. LANDELIJK ASBESTVOLGSYSTEEM (LAVS)

Rijkswaterstaat (RWS) is, in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer van het Landelijk Asbestvolgsysteem. Daarnaast zijn Aedes (woningcorporaties), VVTB (asbestverwijderaars), Ascert (certificering), VOAM-VKBA (asbestonderzoeksbedrijven), Fenelab (geaccrediteerde laboratoria en kalibratie- en inspectieinstellingen), VERAS (Aannemers in de Sloop) en de Inspectie SZW betrokken bij de ontwikkeling van het systeem.

In het LAVS wordt alle informatie verzameld over bedrijfsmatige verwijdering van asbesthoudend materiaal. Het LAVS is een web-applicatie, inloggen kan met eHerkenning niveau 2.

Zodra het systeem volledig operationeel is zal het gebruik ervan verplicht worden gesteld voor de hele asbestketen, van opdrachtgever tot afvalverwerker. Met ingang 1 maart 2017 is het gebruik van het LAVS voor asbestinventarisatiebedrijven en asbestverwijderingsbedrijven verplicht. Om in aanmerking te komen voor de Subsidieregeling verwijderen asbestdaken is een melding in het LAVS nu al verplicht

6.1. Wie hebben toegang tot het LAVS

Het LAVS kan gebruikt worden door:

- Opdrachtgevers – eigenaren van gebouwen die voor 1994 zijn gebouwd, of partijen aan wie de opdracht is uitbesteed, zoals architecten of aannemers.;
- Inventariseerders - gecertificeerde asbestinventarisatiebedrijven (SC540)
- Verwijderaars – gecertificeerde asbestverwijderaars (SC530)
- Laboratoria – gecertificeerd laboratorium voor de eindinspectie
- Toezichthoudende partijen – toezichthouders bevoegd gezag

Gemeenten en Omgevingsdiensten houden toezicht op de bepalingen uit het Bouwbesluit 2012. Als toezichthouder hebben zij binnen het LAVS een kijkfunctie. Zij kunnen zelf geen informatie toevoegen en zien alleen de projecten binnen hun werkgebied waar ook daadwerkelijk asbesthoudend materiaal wordt verwijderd. Het LAVS stuurt vanuit het systeem de meldingen door naar de betreffende gemeente.

Particulieren hebben geen toegang tot het LAVS, maar kunnen wel iemand mandateren om voor hen een melding te doen.

Op de [website van het LAVS](#) vindt u alle informatie over de werking van het LAVS.

7 GEZONDHEIDSRISICO'S

Asbest staat genoemd op de lijst met kankerverwekkende stoffen van SZW onder CAS-nummer 1332-21-4, een verzamelnummer voor Chrysotiel, Amosiet en Crocidoliet. Dit zijn de asbestsoorten die het meeste zijn toegepast in Nederland. Iedereen die zonder beschermingsmiddelen werkt met asbesthoudend materiaal loopt daarbij gezondheidsrisico. Het risico op een asbest gerelateerde ziekte, zoals mesotheliom of asbestose, wordt groter naarmate men langer is blootgesteld aan een hoge dosering asbestvezels.

Particulieren die zelf asbesthoudende tegels of niet-gelijmd asbesthoudend vloerzeil verwijderen, lopen weinig risico. Het percentage asbestvezels in deze producten is gering.

Bij het verwijderen van verweerde asbesthoudende golfplaten is het risico op verspreiding van asbest groter. Niet alleen de platen zijn verweerd, maar ook het daarop aanwezige mos kan asbestvezels bevatten. Particulieren mogen deze dan ook niet meer zelf verwijderen. Zie voor meer informatie onder 3.5 Burgers.

In Nederland hebben op verschillende plaatsen asbestfabrieken gestaan. De bekendste en grootste zijn Eternit in Goor en Asbestona in Harderwijk. Daarnaast zijn er ook kleinere fabrieken geweest: Martinit met vestigingen in Schiedam en Amsterdam, Ferrocal in Doesburg, Dordtse Asbestfabriek 'Merwede' in Dordrecht, NEFABAS in Heemstede en Oosterhout, Van Gelder papierfabrieken in Wormer, Fortuna in Schiedam en de 'NV Hollandsche Asbest Maatschappij Van der Linden en Veldhuis' met vestigingen in Rotterdam, Vlaardingen, Groningen, Zaandam en Sas van Gent. Deze lijst is niet volledig, maar geeft wel aan dat asbest niet alleen een probleem is in Goor of Harderwijk. En dan zijn er nog de fabrieken die asbesthoudende producten afnamen en dit verder verwerkten tot een nieuw eindproduct. Medewerkers van deze bedrijven zijn in het verleden dagelijks blootgesteld aan asbestvezels. Maar ook nu nog worden

beroepsgroepen geconfronteerd met asbestvezels, terwijl ze daar niet altijd op bedacht zijn en zeker niet op zijn gekleed. Daarmee lopen zij het risico een asbest gerelateerde ziekte te krijgen, zoals mesotheliom, asbestose, longkanker of kanker aan het strottenhoofd (larynxkanker). Medewerkers van een asbestverwijderingsbedrijf zijn opgeleid om op een juiste manier om te gaan met asbesthoudend materiaal en zijn tijdens hun werkzaamheden beschermd door speciale kleding en maskers. Medewerkers van installatiebedrijven, schilderbedrijven, wegebouw- en sloopbedrijven kunnen in hun werk geconfronteerd worden met asbesthoudend materiaal, maar zij zijn meestal niet voorzien van persoonlijke beschermingsmiddelen. Ook doe-het-zelvers zijn een risicogroep, in verband met onbekendheid met asbesthoudend materiaal en onvoldoende bescherming.

7.1 Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Iedere gemeente beschikt over een gemeentelijke gezondheidsdienst met een medisch milieukundige deskundigheid. Dit is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid. De GGD is gekoppeld aan de Veiligheidsregio's. Gemeenten laten zich door de GGD adviseren op het gebied van gezondheidsaspecten van gevaarlijke stoffen, zoals onder andere asbest. De GGD dient volgens de wet te beschikken over een GGD Rampen Opvang Plan (GROP). Het activeren van het GROP vindt plaats wanneer als gevolg van een ramp of crisis coördinatie en/of extra capaciteit nodig is. Binnen heet GROP zijn procedures vastgelegd voor de inzet van medisch milieukundige zorg. De GGD heeft uitgebreide deskundigheid op het gebied van de medische aspecten rond asbest, zoals de kans op verspreiding, blootstelling, gezondheidsschade en maatschappelijke en individuele onrust. Er wordt samengewerkt met de Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS).

Bij rampen of calamiteiten wordt samengewerkt met de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR), een organisatie die ervoor zorgt dat alle geneeskundige hulpverleningsorganisaties één keten vormen en op de juiste manier met elkaar samenwerken. Meer informatie is te vinden op de [*website van de GGD*](#).

7.2 Comité Asbestslachtoffers en Instituut Asbestslachtoffers (IAS)

Het Comité asbestslachtoffers bestaat sinds 1995 en heeft aan de wieg gestaan van de oprichting van het Instituut Asbestslachtoffers (IAS). Bij het IAS kan men terecht wanneer een

longaandoening is geconstateerd die veroorzaakt wordt door asbest. Het instituut adviseert de Sociale Verzekeringsbank (SVB) in verband met de financiële tegemoetkoming voor asbestslachtoffers met mesotheliom of asbestose.

Sinds 1 april 2014 komen ook asbestslachtoffers waarbij asbestose is geconstateerd, in aanmerking voor de regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers (TAS), wanneer zij aan alle voorwaarden voldoen. Het IAS heeft ook een bemiddelende functie tussen (ex-)werkgever en (ex-)werknemer over het betalen van een schadevergoeding. Meer informatie vindt u op de [*website van het IAS*](#).

8 VOORLICHTING

Woonwijken, bedrijventerreinen, winkelcentra, wooncomplexen en openbare gebouwen, zoals scholen en ziekenhuizen, die gebouwd zijn na 1994 bevatten geen asbesthoudende producten. Gerichtte communicatie over de mogelijke aanwezigheid van asbesthoudend materiaal is naar deze bewoners/gebruikers dan ook niet nodig.

Alles wat gebouwd is voor 1994 verdient aandacht. Dit geldt niet alleen voor gebouwen, maar ook voor objecten zoals treinen, boten en procesinstallaties. Vaak zijn mensen zich niet bewust van de hoeveelheid asbesthoudend materiaal dat zich in de woning of in het gebouw waar men werkt bevindt. Men woont of werkt er al vele jaren en is vertrouwd geraakt met de 'omgeving'. Juist dan is het belangrijk om te wijzen op het gevaar dat ontstaat wanneer men aanpassingen gaat doen aan het pand, zodat men niet verrast wordt door een plotselinge asbestvondst.

8.1 Vormen van communicatie

Voorlichting over asbesthoudend materiaal en de verwijdering ervan kan gegeven worden op verschillende manieren, zowel schriftelijk als digitaal.

8.1.1 Huis aan huis bladen

De meeste gemeenten plaatsen wekelijks hun mededelingen in huis aan huis bladen. Wanneer men met een zekere regelmaat een bericht opneemt over asbest, wordt het voor de inwoners duidelijk waar men terecht kan met vragen over asbesthoudende producten.

8.1.2 Afvalkalender

Een afvalkalender is een jaar geldig en wordt langere tijd bewaart. Vaak wordt aangeraden om deze kalender in de meterkast op te hangen. Door in deze kalender ook tekst op te nemen over asbesthoudend afval, kan men deze informatie eenvoudig terugvinden. De afvalkalender is steeds vaker digitaal beschikbaar en te downloaden van de gemeentelijke website, in plaats van de papieren versie in de brievenbus. Deze kalender kan men printen en ophangen.

8.1.3 Folder

Een folder waarin helder wordt uitgelegd wat men moet doen met asbesthoudend materiaal is iets dat men langere tijd kan bewaren. Bijvoorbeeld in de meterkast bij de afvalkalender. Deze folder kan ook op meerdere plaatsen worden aangeboden, bijvoorbeeld bij huisartsen, longartsen, in het ziekenhuis, de bibliotheek of in de bouwmarkt. Voorbeelden van goede folders zijn:

[Asbest in en rond uw woning – MaasDelta](#)
[Asbest in en om het huis - Vlaamse overheid](#)

8.1.4 Website gemeente

De gemeentelijke website is uiteraard bij uitstek de plaats waar voorlichting gegeven moet worden over asbest. Hier kan men uitgebreider ingaan op de materie. Wat is het, wat moet ik ermee, wat mag ik er niet mee, waar laat ik het. Daarbij is een scheiding voor particulieren en bedrijven wenselijk. Zie ook deel 2 van deze Handreiking met een voorbeeld internetmodule.

8.1.5 Website GGD

De GGD geeft informatie over asbest in de leefomgeving en de daaraan verbonden gezondheidsrisico's. Bij een calamiteit treden de GGD en de gemeente gezamenlijk op.

8.1.6 Website woningcorporatie

De woningcorporatie is verantwoordelijk voor veel bewoners en vaak wonen die in oudere woningen, waar mogelijk nog asbesthoudend materiaal aanwezig is. Goede voorlichting over dit materiaal en waar het eventueel aanwezig is in de woning voorkomt paniek op het moment dat het wordt gevonden.

8.1.6.1 Meterkastkaart

Een meterkastkaart waarop staat aangegeven waar zich in de woning asbesthoudend materiaal bevindt, evt. op een woningplattegrond, geeft duidelijkheid. Men weet waar het zit en dat men het niet moet behandelen door middel van schuren, boren, zagen e.d. Veel woningcorporaties informeren op deze manier hun bewoners over het aanwezige asbesthoudende materiaal in en om

de woning. De meterkastkaart is ook zeer goed bruikbaar voor koopwoningen en huurwoningen die niet onder woningcorporaties vallen, wanneer bekend is dat er asbesthoudend materiaal in of om de woning aanwezig is. (zie bijlage 1.2 bij dit deel: meterkastkaart)

8.1.7 Sociale media

Sociale media als echte voorlichting is niet altijd handig. Het is een vluchtig communicatiemiddel. Er komen zoveel berichten voorbij, dat het missen van een bericht voor de hand ligt. Aan de andere kant zijn deze media zeer nuttig omdat ze in korte tijd veel mensen kunnen bereiken. Zeker bij een calamiteit. De originele boodschap kan men retweeten, liken, eventueel van commentaar voorzien en daarmee is het bereik erg groot. Door middel van het plaatsen van een # met daarachter een kernwoord/projectnaam kan men eenvoudig terugzoeken hoeveel mensen hebben gereageerd op de boodschap.

8.2 Tips

Onderstaand enkele praktische tips die u kunt toepassen op de gemeentelijke website:

- Verwijder oude informatie uit de content.
Dus niet: dit onderdeel is niet meer geldig

of vervallen sinds...! Dat schept onnodige verwarring. Lezen is moeilijk.

- Laat linkjes openen in een nieuw scherm. Bij het weggklikken daarvan komt men dan weer terug in het beginscherm. Dit voorkomt dat mensen stoppen met zoeken naar de juiste informatie.
- Controleer linkjes naar andere websites en naar pdf-bestanden regelmatig op actualiteit.
- Controleer de tekst op de website regelmatig. Wet- en regelgeving wil nog wel eens veranderen en organisaties veranderen van naam.
- Verwijs niet alleen naar wet- en regelgeving, maar leg het uit. Wetsteksten zijn niet om te lezen en scheppen onduidelijkheid door het taalgebruik en de veelheid aan verwijzingen naar andere wetten en regelingen.
- Gebruik goede zoektermen: asbest, sloopmelding, asbestafval, asbest verwijderen, slopen...
- Zorg dat de algemene informatie bovenaan komt te staan in de zoeklijst, dus niet eerst twintig items/pagina's met sloopmeldingen of ander nieuws met betrekking tot asbest.

DEEL 1 - BIJLAGE 1.1

Toepassingen

Asbesthoudende materialen herkennen met het blote oog valt meestal niet mee. Er zijn echter veel beschrijvingen en foto's beschikbaar van deze materialen, onder andere op internet.

Onderstaand enkele websites met beschrijvingen of foto's van asbesttoepassingen:

<http://www.infomil.nl/onderwerpen/hinder-gezondheid/asbest-0/asbesttoepassingen/>

<http://www.asbest-search.nl/waar-is-asbest-toegepast.html>

https://www.flickr.com/photos/asbestos_pix/

Vloerbedekking

Vloertegels geproduceerd tussen 1952 en 1980:

▪ Colodal	▪ Soleway
▪ Colovinyl	▪ Terra-Tile
▪ Febolit	▪ Terraflex
▪ Floorflex	▪ Toledo
▪ Holmsund	▪ Vinybel
▪ Marleyflex	▪ Vinylex
▪ Minolam	

Vinylzeil geproduceerd tussen 1968 en 1980:

▪ Armstrong	▪ Novilon de luxe
▪ Balafoam	▪ Novilon extra
▪ Balatred	▪ Pegulan (NB: Pegulan Ormamenta bevat geen asbest)
▪ Conchita (op onderlaag van vilt, kurk of asbestpapier (Aquanon))	▪ Supertred
▪ Novilon (niet altijd asbestvilt als onderlaag)	

Asbest is ook toegepast in producten als beglazingskit, betonlijm, verf, onderlagen van vloerbedekking en dakbedekkingsbitumen.

Voorbeelden van asbesttoepassingen

- Afdichtingskoord (in kachels)
- Bloembakken
- Brandlont (olielampen en petroleumbranders)
- Brandvrij weefsel voor brandslangen
- Brandvrije gaasjes (gaslantaarn)
- Brandvrije gordijnen (theaters en filmzalen)
- Brandvrije pakken (brandweer)
- Buissystemen
- Convectieplaten
- Dakleien
- Gevelplaten
- Golfplaten

- Handschoenen voor lassers
- Isolatie rond verwarmingsleidingen
- Luiken van kruipruimten
- Remvoeringen voor voertuigen
- Rioolbuizen
- Schoorsteenpijpen
- Schorten voor lassers
- Systeemwanden
- Tafelbladen
- Traptreden
- Tussenvloeren
- Vensterbanken
- Ventilatiekokers
- Verharding van buitenwegen

Voorbeelden van asbesthoudende huishoudelijke producten

- Afzetplaatje op strijkplank
- Broodrooster
- Haarföhn
- Strijkbout
- Warmhoudplaatje

DEEL 1 - BIJLAGE 1.2

Meterkastkaart

ZIT ER ASBEST IN UW WONING?

METERKASTKAART: ASBESTHOUDEND MATERIAAL

Complex:
Adres:
Plaats:

Er is onderzoek verricht naar asbesthoudend materiaal in en rond een aantal woningen in het complex/de straat waar u woont. Hieruit is gebleken dat er mogelijk op de volgende plaats(en) asbest aanwezig is in uw woning:

Binnen

☐ wanden/wandbeplating in woning en algemene ruimtes	☐ standleidingen
☐ (gevel)kachel	☐ rookgaskanaal
☐ kruipluik	☐ vensterbanken
☐ plaatmateriaal in paneel binnenzijde kozijn	☐ ventilatiekanaal
☐ plafondplaten	☐ asbesthoudend vloerzeil of colovinytiegels
☐ plaatmateriaal achter/onder cv-ketel	☐ bitumen lijmlaag op vloer

Buiten

☐ onzichtbare constructiedelen	☐ privacy schermen op balkon
☐ dakrand	☐ rookgasafvoerkanaal op dak
☐ gevelbeplating in kozijnen	☐ raam- en vloerdorpels
☐ kitvoegen in gevel	☐ golfplaten op berging
☐ plaatmateriaal aan balkonhek	

De mogelijke aanwezigheid van de aangevinkte asbesttoepassingen in en om uw woning is geen reden tot ongerustheid. U loopt geen risico zolang u het asbest niet beschadigt en niet bewerkt. Om uw gezondheid niet in gevaar te brengen, mag u de hierboven genoemde onderdelen dus nooit zelf bewerken, verwijderen, wegbreken of erin boren.

NEEM CONTACT OP MET ... WANNEER U:

- gaat klussen aan onderdelen die mogelijk asbest bevatten;
- denkt dat mogelijk asbesthoudend materiaal toch bewerkt of beschadigd kan zijn;
- twijfelt of materiaal asbesthoudend is;
- vermoedt dat er door u zelf aangebracht asbest in huis is.

DEZE METERKASTKAART NIET VERWIJDEREN A.U.B.

Gegevens over telefoonnummers en dergelijke kunnen wijzigen. Kijk voor actuele informatie op [naam website]

Datum:

DEEL 2 - INTERNETMODULE

Er zijn twee internetmodules ontwikkeld die kunnen worden overgenomen op de gemeentelijke website of op de website van de RUD/OD. De module bestaat uit twee onderdelen.

De ene module bevat informatie voor burgers, de andere informatie voor bedrijven. De module voor burgers is gebaseerd op de door InfoMil ontwikkelde module. Aangezien deze zich alleen richt op burgers, is door de Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland een aparte module voor bedrijven samengesteld.

1 OPBOUW VAN DE MODULE

De internetmodule voor informatie aan burgers is opgebouwd uit de volgende segmenten:

- Kader waarin de gemeente specifieke informatie kan plaatsen
- Relevante links naar websites
- Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest:
 - Asbest algemeen
 - Asbest herkennen
 - Verwijderen van asbest
 - Inventariseren/onderzoeken van asbest
 - Financiële aspecten verwijderen van asbest
 - Asbest en gezondheid
 - Informatie voor asbestslachtoffers

De internetmodule voor informatie aan bedrijven is opgebouwd uit de volgende segmenten:

- Kader waarin de gemeente specifieke informatie kan plaatsen
- Relevante links naar websites
- Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest:
 - Asbest algemeen
 - Asbest herkennen
 - Verwijderen van asbest
 - Inventariseren/onderzoeken van asbest
 - Financiële aspecten verwijderen van asbest
 - Asbest en gezondheid

2 INTERNETMODULE VOOR INFORMATIE AAN BURGERS

Gemeente-specifieke informatie

Aanvullen met gemeente-specifieke informatie (door gemeente zelf)

Welke procedure geldt in <naam gemeente> voor het verwijderen van asbesthoudend materiaal? <tekst>

Zijn er kosten verbonden aan een sloopmelding?

<Door gemeente zelf in te vullen. De meeste gemeenten rekenen geen leges, er zijn echter uitzonderingen>

Waar kunt u, als particulier, naar toe met asbesthoudend materiaal?

Het asbesthoudende materiaal dat u uit uw woning/bijgebouw heeft verwijderd moet worden afgeleverd bij het afvaldepot van de gemeente <Naam en adres afleverplaats vermelden>. Het vrijgekomen asbesthoudende afval moet dubbel worden

ingepakt in doorzichtige niet-luchtdoorlatende folie van 0,2 mm dikte en de naden dienen te worden afgetaped. Neem voor eventuele verdere voorschriften contact op met de gemeente.

Wat kunt u doen bij een illegale asbestdumping?

Als u asbest op straat of in openbaar (groen-)gebied aantreft, neemt u contact op met de gemeente, via <telefoonnummer> om deze illegale asbestdumping te melden. De gemeente zal dan verder maatregelen nemen.

Vragen of opmerkingen

Bij twijfel of vragen over asbesthoudend materiaal neemt u contact op met de gemeente <via het telefoonnummer en/of antwoordformulier>

Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest

Asbest algemeen

Wat is asbest?

Asbest is een verzamelnaam voor mineralen die in de natuur voorkomen. Het is opgebouwd uit microscopisch kleine, naaldachtige vezels. Asbest is veel toegepast in de bouw, tot ver in de jaren '80. Het materiaal heeft goede eigenschappen: het is sterk, slijtvast, isolerend, brandwerend, niet-geleidend en het was goedkoop. In Nederland is ruim 80% van het geïmporteerde asbest verwerkt tot asbestcementproducten (zoals golfplaten en waterleidingbuizen). Het grootste deel van deze producten is verwerkt in gebouwen en als daken op schuren en loodsen.

Het beroepsmatig verwerken en bewerken van asbest is sinds 1 juli 1993 verboden in Nederland. Sinds 1 januari 2005 geldt een totaal Europees asbestverbod. Vanaf 1 januari 2024 zijn asbesthoudende daken verboden. Op [de website van InfoMil](#) vindt u verschillende voorbeelden van asbesttoepassingen. Voorbeelden van asbesttoepassingen in en om het huis, kunt u bekijken op de [Asbestwegwijzer](#).

Welke soorten asbest zijn er?

Er bestaan twee soorten asbest: spiraalvormige of serpentijn asbest en rechte of amfibool asbest.

Serpentijn asbest heeft een spiraalvormige structuur met holle vezels. Het materiaal is goed te bewerken en is gebruikt voor uiteenlopende toepassingen. Chrysotiel (witte asbest) is serpentijn asbest en komt voor in ongeveer 90% van de asbesthoudende producten.

Amfibool asbest bestaat uit rechte naaldachtige vezels. Hierin worden diverse soorten onderscheiden, waarvan in Nederland twee regelmatig zijn toegepast, namelijk Amosiet (bruine asbest) en Crocidoliet (blauwe asbest).

Wat zijn de eigenschappen van asbest?

Asbest bestaat uit vezels die zich kenmerken door een zeer grote trekvastheid, slijtvastheid en stijfheid. De bekendste eigenschap van asbestvezels is dat ze bestand zijn tegen hoge temperaturen. Vooral vanwege die eigenschap is asbest in het verleden op grote schaal toegepast als brandwerend materiaal in de bouw en in bijvoorbeeld rem- en frictiematerialen.

Wat zijn de risico's van asbest?

Asbestvezels die in de lucht zweven kunnen na inademen diep in de longen doordringen. Deze asbestvezels kunnen, vele jaren na inademing, longkanker, asbestose, mesothelioom (longvlies- of buikvlieskanker) of larynxkanker veroorzaken. De kans om kanker te krijgen door asbest wordt vooral bepaald door de hoeveelheid asbestvezels die iemand heeft ingeademd. Het grootste risico van asbest is aanwezig bij langdurige blootstelling aan grote hoeveelheden asbestvezels in de lucht.

Asbest herkennen

Waar kan ik asbest in en om het huis tegenkomen?

Tot 1990 werd asbest regelmatig toegepast in en om huizen, vaak in de vorm van asbesthoudend cement.

Ook oude huishoudelijke apparaten, zoals strijkijzers, kunnen asbest bevatten. Kijk voor meer informatie op de [*Asbestwegwijzer*](#).

Als het asbesthoudende materiaal nog gaaf en onbeschadigd is, is er weinig gevaar. Maar bij beschadigde platen of het ondeskundig verwijderen en/of bewerken van onbeschadigde platen (zoals bijvoorbeeld boren, zagen of reinigen met een hogedrukspuit) kunnen asbestvezels vrijkomen. De vezels zijn onzichtbaar voor het blote oog en het dragen van een eenvoudig mondkapje is niet voldoende om u te beschermen.

Waar is asbest toegepast?

Geschat wordt dat 80 procent van alle asbest is toegepast in de bouw en verreweg het meeste in de vorm van asbestcementproducten. Ongeveer 75 procent van de asbestcement golfplaten is toegepast in de agrarische sector. Buiten de bouw is asbest toegepast in remvoeringen en koppelingsplaten van auto's, in treinen, schepen, procesinstallaties, gas- en waterleidingbuizen, wegen, consumentenproducten enz..

Wanneer werd het toepassen en het gebruik van asbest verboden?

Vanaf 1 juli 1993 bestaat een totaalverbod op beroepsmatig verwerken van asbesthoudende producten, inclusief verkopen, importeren, bewerken en opnieuw toepassen.

Sinds 1 januari 2005 geldt een Europees asbestverbod, waardoor het produceren en op de markt brengen van asbesthoudend materiaal is verboden.

Vanaf 1 januari 2024 zijn asbesthoudende daken verboden.

Voor een lijst van verbodsdata kunt u de [*website van InfoMil*](#) raadplegen.

Als u uw woning of bijgebouw, dat gebouwd is voor 1994, gedeeltelijk of geheel wilt slopen moet u een asbestinventarisatie laten uitvoeren. Uit de inventarisatie blijkt waar zich eventueel asbesthoudende toepassingen bevinden. U mag deze toepassingen niet bewerken en als u deze wilt verwijderen moet u dat in de meeste gevallen door een gecertificeerd bedrijf laten doen.

Hoe kan ik asbest herkennen?

Asbestvezels zijn voor zover bekend in meer dan 3000 verschillende soorten producten toegepast. Asbest herkennen is niet altijd even gemakkelijk. Is uw woning gebouwd na 1994, dan is er geen asbesthoudend materiaal toegepast. Oudere woningen of bijgebouwen, zoals schuren, kunnen op diverse plaatsen asbesthoudend materiaal bevatten. Denk hierbij aan isolatie van verwarmingsbuizen, isolerend materiaal in de wanden, plafondplaten of golfplaten op het dak. Aan de buitenkant van een product is meestal niet te zien of het product asbest bevat. Asbest is meestal te herkennen aan de vezelachtige structuur en heeft vaak een witte tot lichtgrijze kleur. Wilt u weten waar u mogelijk asbest in en om het huis tegen kan komen? Kijk dan op de [*Asbestwegwijzer*](#).

Wilt u zeker weten of er asbesthoudend materiaal aanwezig is in uw woning, neem dan contact op met een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf en laat hen een asbestinventarisatie uitvoeren. U vindt deze bedrijven op de [*website van de Stichting Certificatie Asbest*](#).

Hoe kom ik erachter of een bepaald product asbesthoudend is?

De enige manier om met zekerheid vast te kunnen stellen of een product asbesthoudend is, is met een materiaalanalyse door een laboratorium. Iedereen kan hiervoor een deskundig adviesbureau of een geaccrediteerd laboratorium inschakelen. Aan de buitenkant van een product is vaak niet te zien of het asbesthoudend is.

Welke asbesttoepassingen komen vaak voor? Asbest in cement:

Verwijderen van asbest

Moet ik asbesthoudend materiaal (laten) verwijderen?

Of u materialen met asbest in en om het huis moet (laten) verwijderen, hangt af van de staat en soort asbest. Wanneer het asbest vastzit in het materiaal en er niets mee gebeurt, hoeft u dit niet direct te (laten) verwijderen.

cementplaten met asbest zitten meestal in gevels, het dakbeschot, in en rondom schoorstenen en in of bij cv-installaties. Deze platen zitten vaak op galerijen van flats en als golfplaat op schuren en garages.

Asbest in vinylzeil:

in sommige soorten vinylzeil en harde vinyltegels komt asbest voor. Het gaat dan om zeil en tegels gemaakt tussen 1963 en 1983.

Asbest in oude huishoudelijke apparaten:

asbest kan voorkomen in oude huishoudelijke apparaten die warmte uitstralen of aan warmte worden blootgesteld. Bijvoorbeeld haardrogers, strijkijzers en warmhoudplaatjes. Voorbeelden van asbesttoepassingen vindt u [*hier*](#).

Wat is het verschil tussen hechtgebonden en niet-hechtgebonden asbest?

Asbest kunt u in twee vormen tegenkomen: hechtgebonden en niet-hechtgebonden (losgebonden) asbest.

Bij hechtgebonden asbest zitten de asbestvezels stevig verankerd in een dragermateriaal, hiervoor werd cement, karton, lijm of gips gebruikt. Is het materiaal in goede staat en wordt het niet bewerkt of gesloopt? Dan komen er nauwelijks vezels vrij en levert het geen gevaar op. Hechtgebonden asbest hoeft u meestal niet direct te (laten) verwijderen.

Bij niet-hechtgebonden (losgebonden) asbest zijn de asbestvezels niet of nauwelijks verankerd in een dragermateriaal. De vezels kunnen dan gemakkelijk vrijkomen. Daardoor zijn de gezondheidsrisico's veel groter en zijn maatregelen nodig.

Zit het niet vast? Dan moet u het afschermen of (laten) verwijderen.

Huurt u een woning? Dan is de verhuurder verantwoordelijk voor asbestverwijdering.

Mag ik zelf asbest verwijderen?

Ja, er zijn werkzaamheden aan asbesthoudende materialen die een particulier,

onder bepaalde voorwaarden, zelf mag uitvoeren. U moet hiervoor tenminste 5 werkdagen van tevoren een sloopmelding doen bij de gemeente.

Deze werkzaamheden zijn:

- Het (in zijn geheel*) verwijderen van geschroefde, hechtgebonden asbesthoudende platen (geen dakleien!) met een maximum van 35 m² per kadastraal perceel;
- Het (in zijn geheel*) verwijderen van asbesthoudende vloertegels en/of niet-gelijmde asbesthoudende vloerbedekking met een maximum van 35 m² per kadastraal perceel.

(* dus niet in kleinere stukken zagen of breken!)

Alle andere werkzaamheden aan asbesthoudende materialen moet u laten uitvoeren door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. U laat hiervoor eerst een asbestinventarisatie opmaken door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. Deze bedrijven kunt u vinden op www.ascert.nl. Voor de sloopmelding geldt dan een termijn van 4 weken. Overtredingen van deze regelgeving zijn strafbaar.

Wat moet ik doen als ik asbest wil verwijderen?

U moet altijd een sloopmelding doen bij de gemeente als u asbest gaat verwijderen. De gemeente kan u verder vertellen welke voorzorgsmaatregelen u kunt nemen, hoe u het asbesthoudende materiaal moet verpakken en waar u het asbesthoudende afval kunt inleveren. Ook kunnen zij u vertellen of u het asbest moet laten verwijderen door een gecertificeerd bedrijf of dat u het zelf mag verwijderen.

Wie betaalt de kosten voor het verwijderen van asbest?

Bent u eigenaar van het asbesthoudende materiaal? Dan betaalt u de kosten voor het verwijderen zelf. De overheid geeft hiervoor in principe geen subsidie. Mensen met een uitkering kunnen bij sommige gemeenten terecht voor bijzondere bijstand als ze de kosten voor asbestverwijdering niet kunnen betalen.

Met ingang van 1 januari 2016 bestaat de Subsidieregeling verwijderen asbestdaken. Meer informatie vindt u op de [website van de RVO](http://www.rvo.nl)

Welke regels zijn er voor slopen en/of verwijderen van asbest?

Wanneer u een woning of bouwwerk van voor 1994 gedeeltelijk of geheel wilt slopen moet u een asbestinventarisatie laten uitvoeren. Wilt u asbest laten verwijderen, dan moet u minstens 4 weken voordat de werkzaamheden starten een sloopmelding indienen bij uw gemeente (meldingsplicht). Een uitzondering hierop geldt voor asbesthoudende producten die u zelf mag verwijderen. Zie hiervoor onder het kopje *Mag ik zelf asbest verwijderen?*

Het kan voorkomen dat uw gemeente aanvullende voorwaarden oplegt die betrekking hebben op het scheiden en afvoeren van het afval. Ook is het mogelijk dat uw gemeente afwijkt van de beslistermijn en toestaat dat binnen de wettelijke termijn van 4 weken gestart mag worden met de gemelde werkzaamheden.

In enkele gevallen is voor het slopen van een pand een omgevingsvergunning nodig:

- Bij gehele of gedeeltelijke sloop van een beschermd monument;
- Bij gehele of gedeeltelijke sloop binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht;
- Wanneer het bestemmingsplan dit voorschrijft.

Ook wanneer het slopen gepaard gaat met het onttrekken van woningen aan de voorraad door samenvoeging of functiewijziging is daarvoor een vergunning nodig op grond van de Huisvestingswet (artikel 21).

De meldingsplicht geldt altijd voor het verwijderen van asbest. Via de website van het Omgevingsloket online kunt u controleren of u een vergunning moet aanvragen of dat u kunt volstaan met het doen van een melding. U kunt inloggen met uw DigiD.

Hoe snel mag ik starten met het verwijderen van asbest nadat ik dat heb gemeld?

Als u zelf gaat verwijderen, dus als de verwijdering voldoet aan de uitzonderingregels die gelden voor

particulieren en u geen bericht heeft ontvangen van de gemeente dat de sloopmelding niet akkoord is, mag u 5 werkdagen nadat u de verwijdering heeft gemeld bij de gemeente starten met de werkzaamheden. Bij alle overige werkzaamheden, waarbij asbest wordt verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf, mag gestart worden na gemeentelijke goedkeuring. De termijn hiervoor is 4 weken.

Waar doe ik een sloopmelding?

De sloopmelding wordt gedaan via de website van het Omgevingsloket online. U kunt het formulier op deze website invullen en het digitaal doorsturen naar de gemeente of u print het formulier en stuurt het op naar de gemeente. Persoonlijk afgeven kan ook. Als burger kunt u inloggen met uw DigiD. Bij elke melding is bepaalde informatie nodig om door de gemeente te worden beoordeeld, denk hierbij bijvoorbeeld aan een duidelijke

opgave van het te verwijderen materiaal en de hoeveelheid, gegevens over de locatie etc.. Het kan handig zijn om foto's van het asbesthoudende materiaal mee te sturen, zodat de gemeente de sloop situatie beter kan beoordelen.

Welke gegevens moet ik verstrekken in een sloopmelding?

Wat moet u aangeven in een sloopmelding:

- Burgerservicenummer
- Persoonsgegevens, adresgegevens en contactgegevens
- Locatie van de werkzaamheden, inclusief kadastraal perceelnummer
- Wat men gaat slopen of verwijderen (asbesthoudend materiaal), eventueel ook een foto van het materiaal aanleveren
- Hoeveelheid sloopaafval of asbesthoudend materiaal
- Wijze van slopen
- Uitvoeringsdatum werkzaamheden

Inventariseren/onderzoeken van asbest

Waar kan ik materiaal laten onderzoeken op asbest?

Wilt u weten of en op welke plaatsen asbesthoudend materiaal is verwerkt in uw woning? Neem dan contact op met een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf.

U vindt deze bedrijven op www.ascert.nl

Waar vind ik gecertificeerde bedrijven voor het inventariseren en verwijderen van asbest?

U kunt gecertificeerde bedrijven vinden op de website van Ascert, www.ascert.nl.

Financiële aspecten verwijderen van asbest

Wat kost een sloopmelding?

Aan het doen van een sloopmelding zijn in principe geen kosten verbonden. Enkele gemeenten heffen echter leges voor een sloopmelding. U kunt deze vraag het beste stellen aan de gemeente.

Moet ik asbest verwijderen bij de verkoop van mijn huis?

De verkoper van een huis is niet verplicht het eventueel aanwezige asbesthoudende materiaal te verwijderen.

Is de woning gebouwd voor 1994 en weet u niet of er asbest in de woning is verwerkt? Dan

kunt u, in overleg met de koper, een asbestinventarisatie laten uitvoeren door een professioneel bedrijf. De nieuwe huiseigenaar betaalt zelf de kosten van de inventarisatie en de verwijdering van asbest. Of u moet afspreken met de koper dat u de kosten op u neemt. Meer specifieke informatie kunt u vinden op de website van [Vereniging Eigen Huis](http://VerenigingEigenHuis.nl)

Kan ik subsidie krijgen om asbest te verwijderen?

Met ingang van 1 januari 2016 kan subsidie worden verkregen voor de verwijdering van asbesthoudende daken. Deze daken moeten voor 1 januari 2024 zijn vervangen. Meer informatie over deze subsidie vindt u op de [website van de RVO](#).

Voor particulieren is er geen subsidie voor andere vormen van asbestverwijdering.

Asbest en gezondheid

Wanneer is asbest gevaarlijk voor mijn gezondheid?

Asbest kan kankerverwekkend zijn wanneer asbestvezels vrijkomen en u deze inademt. Dit kan gebeuren als asbest in slechte staat verkeert of wanneer het ondeskundig wordt verwijderd of bewerkt. De meeste nu nog aanwezige asbestvezels zitten vast in een ander materiaal. Zolang hier niets mee gebeurt, is de kans klein dat deze vezels in de lucht komen en schade veroorzaken.

*Wat zijn de gezondheidsrisico's van asbest? **

Asbestvezels die in de lucht zweven, kunnen na inademen diep in de longen doordringen. Na vele jaren kunnen deze asbestvezels longkanker of mesothelioom (longvlies- of buikvlieskanker) veroorzaken. Voor zover bekend leidt het inslikken of aanraken van asbestvezels niet tot gezondheidseffecten.

*Hoe groot is de kans om kanker te krijgen door asbest? **

Niet iedereen die asbestvezels inademt, krijgt daardoor kanker. De kans om kanker te krijgen door asbest wordt vooral bepaald door de hoeveelheid asbestvezels die iemand heeft ingeademd. Dit is weer afhankelijk van de hoeveelheid asbestvezels in de lucht en de duur dat iemand deze lucht heeft ingeademd. Het grootste risico van asbest is aanwezig bij langdurige blootstelling aan grote hoeveelheden asbestvezels in de lucht. Dit soort blootstelling vond bijvoorbeeld vroeger plaats in sommige werksituaties, waarbij

Wanneer het gaat om werkzaamheden in het kader van de 'wijziging' (verbouw, restauratie, groot onderhoud) van een beschermd monument, is daarvoor soms subsidie beschikbaar en zijn er fiscale aftrekmogelijkheden. Over deze subsidiemogelijkheden kan de gemeente u informeren, terwijl u met vragen over de fiscale aspecten terecht kunt bij de Belastingdienst (0800 – 0543, gratis) of uw belastingadviseur.

werknemers jarenlang, dag in dag uit, heel grote hoeveelheden asbest hebben ingeademd.

*Is medisch onderzoek na het inademen van asbest zinvol? **

Nee, met medisch onderzoek is het helaas niet mogelijk om:

- na te gaan wat de blootstelling aan asbest is geweest;
- vast te stellen wat de gezondheidsschade is die iemand heeft opgelopen door recente blootstelling aan asbest;
- te voorkomen dat later gezondheidseffecten optreden.

*Welke bevolkingsgroepen lopen een verhoogd gezondheidsrisico? **

Werknemers vormen een risicogroep wanneer zij onbeschermd met asbest hebben gewerkt. Roken heeft een versterkend effect op de kans om longkanker te krijgen.

*Zijn kinderen gevoeliger voor asbest? **

Kinderen zijn niet gevoeliger voor asbest, maar zijn een risicogroep omdat ze een langere levensverwachting hebben dan volwassenen. Asbest geeft pas 10 tot 60 jaar later gezondheidseffecten en kinderen hebben daarom een grotere kans om gedurende hun leven gezondheidseffecten te ontwikkelen na blootstelling aan asbestvezels.

*Waar kan ik informatie krijgen over asbest in de leefomgeving en gezondheid? **

Met vragen over asbest in de leefomgeving en gezondheid kunt u terecht bij de GGD. De GGD kan het risico voor de gezondheid beoordelen en adviseert over aanvullend

onderzoek en maatregelen. Uw GGD kunt u vinden op de [landelijke website van de GGD](#)

* Bron: GGD

Informatie voor asbestslachtoffers

Waar vind ik informatie over de tegemoetkoming voor asbestslachtoffers?

Heeft u gewerkt met asbest en bent u hierdoor ziek geworden? Dan kunt u mogelijk een vergoeding krijgen voor de schade aan uw gezondheid. Of u in aanmerking komt voor een tegemoetkoming kunt u navragen bij het [Instituut Asbestslachtoffers \(IAS\)](#).

Hoe kan ik, als asbestslachtoffer, een financiële tegemoetkoming aanvragen?

Asbestslachtoffers met de ziekte mesothelioom of asbestose kunnen een financiële tegemoetkoming aanvragen bij het Instituut Asbestslachtoffers (IAS).

Het IAS gaat met u na hoe u in contact bent gekomen met asbest en adviseert de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over uw recht op een tegemoetkoming. De SVB beslist of u de tegemoetkoming krijgt.

Wat zijn de voorwaarden voor een financiële tegemoetkoming?

Om een tegemoetkoming te krijgen, moet u aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo mag u nog geen vergoeding voor immateriële schade hebben ontvangen. Op de [website van het IAS](#) vindt u alle voorwaarden voor een tegemoetkoming.

Wie kan een tegemoetkoming aanvragen?

Iedereen die door asbest de ziekte mesothelioom heeft gekregen, kan de

tegemoetkoming aanvragen. Sinds 1 april 2014 komen ook asbestslachtoffers waarbij asbestose is geconstateerd, in aanmerking voor de regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers (TAS), wanneer zij aan alle voorwaarden voldoen.

Er zijn 2 regelingen:

- TAS-regeling voor werknemers of hun huisgenoten die ziek zijn geworden door asbest,
- TNS-regeling voor zelfstandig ondernemers of particulieren die in een privésituatie ziek zijn geworden door asbest.

Wat is de hoogte van de financiële tegemoetkoming?

De financiële tegemoetkoming is voor 2016 vastgesteld op € 19.605,-. De tegemoetkoming is geen vervanging van een schadevergoeding, maar een voorschot daarop. De SVB probeert de kosten te verhalen op een aansprakelijke partij. Bijvoorbeeld uw (ex-) werkgever. Het voorschot wordt verrekend met de uiteindelijke schadevergoeding.

Waar kan ik de tegemoetkoming voor asbestslachtoffers aanvragen?

U vraagt de tegemoetkoming aan via het aanvraagformulier op de [website van het IAS](#).

3 INTERNETMODULE VOOR INFORMATIE AAN BEDRIJVEN

Gemeente-specifieke informatie

Aanvullen met gemeente-specifieke informatie (door gemeente zelf)

Welke procedure geldt in <naam gemeente> voor het verwijderen van asbesthoudend materiaal? <tekst>

Zijn er kosten verbonden aan een sloopmelding?

<Door gemeente zelf in te vullen. De meeste gemeenten rekenen geen leges, er zijn echter uitzonderingen>

Waar kunt u, als bedrijf, naar toe met asbesthoudend materiaal?

Een bedrijf mag zelf geen asbesthoudend materiaal verwijderen, dat wordt gedaan door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Het verwijderde asbesthoudende materiaal wordt door het asbestverwijderingsbedrijf ingeleverd bij een daarvoor geschikte stortplaats. Het vrijgekomen

asbesthoudende afval wordt dubbel verpakt in doorzichtige niet-luchtdoorlatende folie van 0,2 mm dikte en de naden dienen te worden afgetaped.

U ontvangt als opdrachtgever een kopie van het stortbewijs.

Wat kunt u doen bij een illegale asbestdumping?

Als u asbest op straat of in openbaar (groen-)gebied aantreft, neemt u contact op met de gemeente, via <telefoonnummer> om deze illegale asbestdumping te melden. De gemeente zal dan verder maatregelen nemen.

Vragen of opmerkingen

Bij twijfel of vragen over asbesthoudend materiaal of over het doen van een sloopmelding neemt u contact op met de gemeente <via het telefoonnummer en/of antwoordformulier>

Veel gestelde vragen en antwoorden over asbest

Asbest algemeen

Wat is asbest?

Asbest is een verzamelnaam voor mineralen die in de natuur voorkomen. Het is opgebouwd uit microscopisch kleine, naaldachtige vezels. Asbest is veel toegepast in de bouw, tot ver in de jaren '80. Het materiaal heeft goede eigenschappen: het is sterk, slijtvast, isolerend, brandwerend, niet-geleidend en het was goedkoop. In Nederland is ruim 80% van het geïmporteerde asbest

verwerkt tot asbestcementproducten (zoals golfplaten en waterleidingbuizen). Het grootste deel van deze producten is verwerkt

in gebouwen en als daken op schuren, met name in de agrarische sector.

Het beroepsmatig verwerken en bewerken van asbest is sinds 1 juli 1993 verboden in Nederland.

Sinds 1 januari 2005 geldt een totaal Europees asbestverbod, waardoor het produceren en op de markt brengen van asbesthoudend materiaal is verboden. Vanaf 1 januari 2024 zijn asbesthoudende daken verboden.

Op de [website van InfoMil](#) vindt u verschillende voorbeelden van asbesttoepassingen.

Voorbeelden van asbesttoepassingen in en om het huis, kunt u bekijken op de

[Asbestwegwijzer](#).

Welke soorten asbest zijn er?

Er bestaan twee soorten asbest: spiraalvormige of serpentijn asbest en rechte of amfibool asbest.

Serpentijn asbest heeft een spiraalvormige structuur met holle vezels. Het materiaal is goed te bewerken en is gebruikt voor uiteenlopende toepassingen. Chrysotiel (witte asbest) is serpentijn asbest en komt voor in ongeveer 90% van de asbesthoudende producten.

Amfibool asbest bestaat uit rechte naaldachtige vezels. Hierin worden diverse soorten onderscheiden, waarvan in Nederland twee regelmatig zijn toegepast, namelijk Amosiet (bruine asbest) en Crocidoliet (blauwe asbest).

Wat zijn de eigenschappen van asbest?

Asbest bestaat uit vezels die zich kenmerken door een zeer grote trekvastheid, slijtvastheid en stijfheid. De bekendste eigenschap van asbestvezels is dat ze bestand zijn tegen hoge temperaturen. Vooral vanwege die eigenschap is asbest op grote schaal toegepast als brandwerend materiaal in de bouw en in bijvoorbeeld rem- en frictiematerialen.

Wat zijn de risico's van asbest?

Asbestvezels die in de lucht zweven kunnen na inademen diep in de longen doordringen. Deze asbestvezels kunnen, vele jaren na inademing, longkanker, asbestose, mesothelioom (longvlies- of buikvlieskanker) of larynxkanker veroorzaken. De kans om kanker te krijgen door asbest wordt vooral bepaald door de hoeveelheid asbestvezels die iemand heeft ingeademd.

Het grootste risico van asbest is aanwezig bij langdurige blootstelling aan grote hoeveelheden asbestvezels in de lucht. Dit soort blootstelling vond vroeger veelvuldig plaats in sommige werksituaties, waarbij

werknemers jarenlang, dag in dag uit, grote hoeveelheden asbest hebben ingeademd. Ook nu kan dit nog voorkomen bij o.a. bouw-, sloop- en schilderwerk door zowel professionals als doe-het-zelvers, als gevolg van onbekendheid of onvoldoende bescherming.

Als het asbesthoudende materiaal nog gaaf en onbeschadigd is, is er weinig gevaar. Maar bij beschadigde platen of het ondeskundig verwijderen en/of bewerken van onbeschadigde platen (zoals bijvoorbeeld boren, zagen of reinigen met een hogedrukspuit) kunnen asbestvezels vrijkomen. De vezels zijn onzichtbaar voor het blote oog en het dragen van een eenvoudig mondkapje is niet voldoende om u te beschermen.

Waar is asbest toegepast?

Geschat wordt dat 80 procent van alle asbest is toegepast in de bouw en verreweg het meeste in de vorm van asbestcementproducten. Ongeveer 75 procent van de asbestcement golfplaten is toegepast in de agrarische sector. Buiten de bouw is asbest toegepast in remvoeringen en koppelingsplaten van auto's, in treinen, schepen, procesinstallaties, gas- en waterleidingbuizen, wegen, consumentenproducten enz..

Wanneer werd het toepassen en het gebruik van asbest verboden?

Vanaf 1 juli 1993 bestaat een totaalverbod op beroepsmatig verwerken van asbesthoudende producten, inclusief verkopen, importeren, bewerken en opnieuw toepassen.

Sinds 1 januari 2005 geldt een Europees asbestverbod, waardoor het produceren en op de markt brengen van asbesthoudend materiaal is verboden.

Vanaf 1 januari 2024 zijn asbesthoudende daken verboden.

Voor een lijst van verbodsdata kunt u de [website van InfoMil](#) raadplegen.

Asbest herkennen

Hoe kan ik asbest herkennen?

Asbestvezels zijn voor zover bekend in meer dan 3000 verschillende soorten producten

toegepast. Asbest herkennen is niet altijd even gemakkelijk. In een pand dat is gebouwd na

1994 mag geen asbesthoudend materiaal meer zijn aangebracht. Oudere panden kunnen op diverse plaatsen asbesthoudend materiaal bevatten. Denk hierbij aan isolatie van verwarmingsbuizen, isolerend materiaal in de wanden, plafondplaten of golfplaten op het dak.

Aan de buitenkant van een product is meestal niet te zien of het product asbest bevat. Asbest is meestal te herkennen aan de vezelachtige structuur en heeft vaak een witte tot lichtgrijze kleur.

Foto's van diverse toepassingen kunt u zien op www.infomil.nl.

Wilt u zeker weten of er asbesthoudend materiaal aanwezig is in uw bedrijfspand, neem dan contact op met een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf en laat hen een asbestinventarisatie uitvoeren. U vindt deze bedrijven op de website van de [*Stichting Certificatie Asbest*](#)

Hoe kom ik erachter of een bepaald product asbesthoudend is?

De enige manier om met zekerheid vast te kunnen stellen of een product asbesthoudend is, is met een materiaalanalyse door een laboratorium. Iedereen kan hiervoor een deskundig adviesbureau of een geaccrediteerd laboratorium inschakelen. Aan de buitenkant van een product is vaak niet te zien of het asbesthoudend is.

Welke asbesttoepassingen komen vaak voor? Asbest in cement:

Verwijderen van asbest

Er is asbesthoudend materiaal gevonden in mijn bedrijfspand. Wat nu?

Werkgevers zijn verantwoordelijk voor een veilige en gezonde werkplek voor hun werknemers. Bedrijven mogen daarom asbesthoudend materiaal niet zelf verwijderen, maar laten dit doen door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Wanneer er asbesthoudend materiaal is aangetroffen in uw bedrijfspand, mag u dit niet zomaar laten verwijderen. U laat eerst een asbestinventarisatie uitvoeren door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. Naar

cementplaten met asbest zitten meestal in gevels, het dakbeschot, in en rondom schoorstenen en in of bij cv-installaties. Deze platen zitten vaak op galerijen van flats en als golfplaat op schuren, garages en loodsen.

Asbest in vinylzeil:

in sommige soorten vinylzeil en harde vinyltegels komt asbest voor. Het gaat dan om zeil en tegels gemaakt tussen 1963 en 1983.

Voorbeelden van asbesttoepassingen

Wat is het verschil tussen hechtgebonden en niet-hechtgebonden asbest?

Asbest kunt u in twee vormen tegenkomen: hechtgebonden en niet-hechtgebonden (losgebonden) asbest.

Bij hechtgebonden asbest zitten de asbestvezels stevig verankerd in een dragermateriaal, hiervoor werd cement, karton, lijm of gips gebruikt. Is het materiaal in goede staat en wordt het niet bewerkt of verwijderd? Dan komen er nauwelijks vezels vrij en levert het geen gevaar op.

Hechtgebonden asbest hoeft u meestal niet direct te laten verwijderen.

Bij niet-hechtgebonden (losgebonden) asbest zijn de asbestvezels niet of nauwelijks verankerd in een dragermateriaal. De vezels kunnen dan gemakkelijk vrijkomen.

Daardoor zijn de gezondheidsrisico's veel groter en zijn maatregelen nodig.

Voorbeelden van hechtgebonden en niet-hechtgebonden asbesthoudende producten zijn te vinden op de [*website van Infomil*](#).

aanleiding van dit rapport wordt bepaald of het asbesthoudende materiaal direct verwijderd moet worden of dat kan worden volstaan met fixeren of afschermen.

Wanneer het materiaal niet verwijderd wordt, dan wordt dit beschreven in een asbestbeheersplan, zodat bij latere werkzaamheden in het pand bekend is waar asbesthoudend materiaal kan worden aangetroffen.

U laat het asbesthoudend materiaal verwijderen door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. Gecertificeerde

bedrijven, voor zowel inventarisatie als verwijdering, kunt u vinden op www.ascert.nl. Voor de sloopmelding geldt een termijn van minimaal 4 weken.

Moet ik asbesthoudend materiaal laten verwijderen?

Of u materialen met asbest in uw pand moet laten verwijderen, hangt af van de staat en soort asbest. Wanneer het asbest vastzit in het materiaal en er niets mee gebeurt, hoeft u dit niet direct te laten verwijderen.

Zit het niet vast? Dan moet u het afschermen of laten verwijderen. In dat geval stelt u een asbestbeheersplan op, waarin duidelijk is vastgelegd waar het asbesthoudende materiaal aanwezig is.

Huurt u het betreffende pand? Dan is de verhuurder verantwoordelijk voor asbestverwijdering, tenzij u daarover andere afspraken heeft gemaakt die contractueel zijn vastgelegd.

Mag ik zelf asbest verwijderen?

Nee, u mag asbest niet zelf verwijderen of laten verwijderen door uw personeel of een klusbedrijf. Dit mag alleen worden gedaan door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf (SC 530). Vooraf laat u een inventarisatie uitvoeren door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf (SC 540). Beide bedrijven kunt u vinden op www.ascert.nl.

Wat moet ik doen als ik asbest wil laten verwijderen?

Wanneer u een vermoeden heeft van asbesthoudend materiaal in uw pand en het bouwjaar ligt voor 1994, dan laat u een inventarisatie doen door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. Afhankelijk van de uitslag van deze inventarisatie laat u het asbesthoudende materiaal verwijderen door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf. U doet minimaal vier weken voor aanvang van de werkzaamheden een sloopmelding via het Omgevingsloket online. Dit kunt u ook uitbesteden aan het asbestverwijderingsbedrijf, maar u blijft wel eindverantwoordelijk.

Hoe doe ik een sloopmelding?

Als u een pand of object, gebouwd voor 1994, gedeeltelijk of geheel wilt slopen moet u een asbestinventarisatie laten uitvoeren door een gecertificeerd bedrijf.

Wanneer u asbest wilt laten verwijderen, moet u dat altijd minimaal 4 weken voor aanvang van de werkzaamheden melden bij uw gemeente (meldingsplicht).

De sloopmelding wordt gedaan via www.omgevingsloket.nl waar u kunt inloggen met eHerkenning niveau 2. U kunt het formulier online invullen en indienen bij de gemeente, maar het is ook mogelijk het formulier te printen en op te sturen naar de gemeente.

U kunt de melding ook laten uitvoeren door het asbestverwijderingsbedrijf. Als opdrachtgever blijft u wel verantwoordelijk voor de werkzaamheden. Op de website Omgevingsloket online kunt u ook controleren of u kunt volstaan met het doen van alleen een melding. In sommige gevallen is voor het slopen van een pand een omgevingsvergunning nodig:

- Bij gehele of gedeeltelijke sloop van een beschermd monument;
- Bij gehele of gedeeltelijke sloop binnen een beschermd stads- of dorpsgezicht;
- Wanneer dit is voorgeschreven in het bestemmingsplan.

Wanneer het slopen gepaard gaat met het onttrekken van woningen aan de voorraad door samenvoeging of functiewijziging is daarvoor een vergunning nodig op grond van de Huisvestingswet (artikel 30) en de huisvestingsverordening.

De sloopmelding wordt beoordeeld door de gemeente. Wanneer deze correct en volledig is ingediend stuurt de gemeente een bericht naar de melder. Hierbij kunnen tevens nadere voorwaarden worden aangegeven, onder andere wat betreft het scheiden en afvoeren van het afval, maar ook op het gebied van communicatie.

De gemeente kan ook afwijken van de beslistermijn en toestaan dat binnen de wettelijke termijn van 4 weken gestart mag worden met de gemelde werkzaamheden.

Twee werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden wordt hiervan een melding gedaan bij de gemeente.

Is uw sloopmelding niet akkoord omdat u nog enkele documenten moet toevoegen of omdat deze niet correct is ingediend of ingevuld? Dan dient u de melding in zijn geheel opnieuw te doen en gaat de termijn van 4 weken opnieuw in. Bij vragen kunt u altijd contact opnemen met de gemeente.

De sloopmelding wordt gedaan via het Omgevingsloket online. Zodra het Landelijk Asbestvolgsysteem (LAVS) verplicht is gesteld, met ingang van 1 maart 2017, moet iedere sloopmelding daar worden opgegeven. De meldingen in het LAVS worden verzorgd door het asbestinventarisatiebureau en het asbestverwijderingsbedrijf. De gemeente ontvangt bericht vanuit het LAVS en heeft een meekijkfunctie in deze internetmodule.

Wanneer is geen sloopmelding nodig?

Wanneer onderstaande werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van de uitoefening van een bedrijf, is geen sloopmelding nodig voor het geheel of gedeeltelijk verwijderen van asbesthoudend materiaal:

- geklemde vloerplaten onder verwarmingstoestellen;
- beglazingskit dat is verwerkt in de constructie van kassen;
- rem- en frictiematerialen;
- pakkingen uit verbrandingsmotoren, en pakkingen uit procesinstallaties onderscheidenlijk verwarmingstoestellen met een nominaal vermogen van ten hoogste 2.250 kW.

Welke formulieren heb ik nodig voor een sloopmelding?

Voor het doen van een sloopmelding heeft u het volgende nodig:

- Naam en adres van de eigenaar van het te slopen bouwwerk en indien van toepassing, van diegene die uit andere hoofde bevoegd is tot het slopen van het bouwwerk;
- Naam en adres van diegene die de sloopwerkzaamheden zal uitvoeren, indien de uitvoerder een ander persoon is;

- Adres, kadastrale aanduiding en aard van het te slopen bouwwerk of onderdeel daarvan;
- De data, tijdstippen en een beschrijving van de wijze waarop het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden zal plaatsvinden;
- Een veiligheidsplan als bedoeld in artikel 8.7 (Bouwbesluit 2012);
- Een globale inventarisatie van de aard en de hoeveelheid van de afvalstoffen die naar verwachting zullen vrijkomen bij de sloopwerkzaamheden en een opgave van de voorgenomen afvoerbestemming van die stoffen;
- Indien op grond van het Asbestverwijderingsbesluit 2005 een asbestinventarisatierapport is vereist, het rapport als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van dat besluit dan wel een eindbeoordeling als bedoeld in artikel 9, eerste en tweede lid, van dat besluit. Dit rapport mag niet ouder zijn dan drie jaar;
- Indien bij het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden steenachtig afval zal vrijkomen dat ter plaatse zal worden gebroken, de hoeveelheid, de naam en het adres van de eigenaar van het recyclinggranulaat.

Wat kost een sloopmelding?

Aan het doen van een sloopmelding zijn in principe geen kosten verbonden. Enkele gemeenten heffen echter leges voor een sloopmelding. U kunt deze vraag het beste stellen aan uw gemeente.

Wie betaalt de kosten voor het verwijderen van asbest?

Bent u de eigenaar van het pand waarin het asbesthoudende materiaal aanwezig is? Dan betaalt u de kosten voor het verwijderen zelf. Bent u huurder van het pand? Dan komen de kosten voor rekening van de verhuurder, tenzij daarover andere afspraken zijn gemaakt tussen u en verhuurder.

Inventariseren, onderzoeken van asbest

Waar vind ik een asbestinventarisatiebedrijf?

Wilt u weten of en op welke plaatsen asbesthoudend materiaal is verwerkt in uw pand? Neem dan contact op met een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. U vindt deze bedrijven op www.ascert.nl

Waar vind ik regels voor het inventariseren en verwijderen van asbest?

Voor asbestverwijdering gelden strenge regels. Het is vaak gevaarlijker asbest op de verkeerde manier te verwijderen dan om het te laten zitten. De gemeente kan u als eigenaar van asbesthoudend materiaal dwingen om maatregelen te nemen. Dat kan als in uw pand losgebonden asbest zit dat onvoldoende is afgeschermd en daardoor een gevaar vormt voor de omgeving.

Regels voor asbestinventarisatie en het verwijderen van asbest staan in het Asbestverwijderingsbesluit 2005, Arbeidsomstandighedenbesluit (Arbobesluit) en de Arbeidsomstandighedenregeling (Arboregeling).

Waar kan ik gecertificeerde bedrijven vinden voor het inventariseren en verwijderen van asbest?

U kunt gecertificeerde bedrijven vinden op www.ascert.nl.

Wanneer moet ik mijn pand laten inventariseren op asbest?

Gaat u een bedrijfspand dat is gebouwd voor 1994 slopen of renoveren? Dan moet u weten of er asbesthoudend materiaal aanwezig is. U schakelt hiervoor een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf in. Dit bedrijf geeft aan hoe groot de risico's zijn van de geplande werkzaamheden. Hoe hoger het risico, hoe zwaarder de maatregelen. Zijn de werkzaamheden risicovol en kunnen er asbestvezels vrijkomen? Dan moet een gecertificeerd bedrijf deze werkzaamheden uitvoeren.

Wanneer moet ik asbest laten verwijderen?

Asbest op de werkplek moet worden verwijderd wanneer het risico's oplevert voor

werknemers en bezoekers. Asbest vormt een risico als asbestvezels kunnen vrijkomen. Dit kan als het asbest niet of nauwelijks vastzit in een dragermateriaal of als het in slechte staat verkeert. Ook kan dit gebeuren als asbest op een ondeskundige manier wordt verwijderd of bewerkt. Denk bijvoorbeeld aan schuren, boren, zagen, breken of reinigen met een hogedrukspuit.

Wat is een Asbestbeheersplan?

In een asbestbeheersplan staat onder andere hoe het gebouw veilig kan worden gebruikt. Levert asbest op de werkplek geen risico's op voor werknemers en bezoekers van het pand? Dan kan de werkgever/eigenaar van het pand ervoor kiezen het asbesthoudende materiaal te laten zitten. Het is dan noodzakelijk om een asbestbeheersplan te laten opstellen, zodat de locatie en de aard van het asbesthoudende materiaal goed is vastgelegd.

Meer informatie over het opstellen van een asbestbeheersplan is te vinden op de pagina Hulpmiddelen van InfoMil. Hier staat onder andere een informatieblad Asbestbeheersplan, dat men kan downloaden: www.infomil.nl.

Welke voorzorgsmaatregelen moet ik nemen voor er asbest verwijderd wordt?

Afhankelijk van de bevindingen tijdens de asbestinventarisatie neemt u maatregelen met betrekking tot het gebruik van de ruimten of het gebouw. Soms moeten ruimten worden afgesloten vanwege de gezondheid van de mensen die in het pand werken. Neem ook contact op met de u omringende panden en geef duidelijk aan wanneer er asbesthoudend materiaal wordt verwijderd. Zorg voor goede communicatie naar zowel de buurt als de bezoekers en passanten, zodat een schrikreactie door het plotseling geconfronteerd worden met 'witte pakken' wordt voorkomen.

Financiële aspecten verwijderen van asbest

Moet ik asbest verwijderen bij de verkoop van mijn pand?

De verkoper van een pand is niet verplicht het eventueel aanwezige asbest te verwijderen. Is uw pand gebouwd voor 1994 en weet u niet zeker of er asbest in het pand is verwerkt? Dan kunt u een asbestinventarisatie laten uitvoeren door een gecertificeerd bedrijf. De nieuwe eigenaar betaalt zelf de kosten van de inventarisatie en de verwijdering van asbest. Of u moet afspreken met de koper dat u de kosten op u neemt.

Kan ik subsidie krijgen om asbest te verwijderen?

Als bedrijf kunt u gebruikmaken van enkele financiële regelingen wanneer u asbest laat verwijderen. Sinds 1 januari 2016 bestaat de Subsidieregeling verwijderen asbestdaken. Hiervoor komen zowel bedrijven als particulieren in aanmerking. Meer informatie kunt u vinden op de [website van de RVO](#)

Asbest & gezondheid

Wanneer is asbest gevaarlijk voor de gezondheid?

Asbest kan kankerverwekkend zijn wanneer asbestvezels vrijkomen en u deze inademt. Dit kan gebeuren als asbest in slechte staat verkeert of wanneer het ondeskundig wordt verwijderd of bewerkt. De meeste nu nog aanwezige asbestvezels zitten vast in een ander materiaal. Zolang hier niets mee gebeurt, is de kans klein dat deze vezels in de lucht komen en schade veroorzaken.

*Wat zijn de gezondheidsrisico's van asbest? **

Asbestvezels die in de lucht zweven, kunnen na inademen diep in de longen doordringen. Na vele jaren kunnen deze asbestvezels longkanker of mesotheliom (longvlies- of buikvlieskanker) veroorzaken. Voor zover bekend leidt het inslikken of aanraken van asbestvezels niet tot gezondheidseffecten.

De provinciale regeling asbest eraf, zonnepanelen erop, loopt eind december 2016 af. Er wordt gekeken of een nieuwe financiële regeling mogelijk is.

Voor het plaatsen van zonnepanelen na de verwijdering van het asbesthoudende dak kunt u gebruikmaken van de fiscale regeling Energie-investeringsaftrek (EIA). Soms is het ook mogelijk om subsidie te krijgen voor het verwijderen van asbesthoudend materiaal uit een monument. U kunt dit navragen bij de gemeente.

Waar vind ik informatie over de provinciale subsidieregeling verwijdering asbest voor agrariërs?

In alle provincies kunnen agrarische bedrijven gebruik maken van de subsidieregeling Asbest eraf, zonnepanelen erop!. 75% van de asbestdaken ligt in de agrarische sector. Agrariërs die in aanmerking komen voor de subsidie moeten asbestdaken vervangen door daken met zonnepanelen. Meer informatie vindt u [hier](#).

*Hoe groot is de kans om kanker te krijgen door asbest? **

Niet iedereen die asbestvezels inademt, krijgt daardoor kanker. De kans om kanker te krijgen

door asbest wordt vooral bepaald door de hoeveelheid asbestvezels die iemand heeft ingeademd. Dit is weer afhankelijk van de hoeveelheid asbestvezels in de lucht en de duur dat iemand deze lucht heeft ingeademd. Het grootste risico van asbest is aanwezig bij langdurige blootstelling aan grote hoeveelheden asbestvezels in de lucht. Dit soort blootstelling vond bijvoorbeeld vroeger plaats in sommige werksituaties, waarbij werknemers jarenlang, dag in dag uit, heel grote hoeveelheden asbest hebben ingeademd.

*Is medisch onderzoek na het inademen van asbest zinvol? **

Nee, met medisch onderzoek is het helaas niet mogelijk om:

- na te gaan wat de blootstelling aan asbest is geweest;

- vast te stellen wat de gezondheidsschade is die iemand heeft opgelopen door recente blootstelling aan asbest;
- te voorkomen dat later gezondheidseffecten optreden.

*Welke bevolkingsgroepen lopen een verhoogd gezondheidsrisico? **

Werknemers vormen een risicogroep wanneer zij onbeschermd met asbest hebben gewerkt. Roken heeft een versterkend effect op de kans om longkanker te krijgen.

*Zijn kinderen gevoeliger voor asbest? **

Kinderen zijn niet gevoeliger voor asbest, maar zijn een risicogroep omdat ze een langere levensverwachting hebben dan volwassenen. Asbest geeft pas 10 tot 60 jaar later

gezondheidseffecten en kinderen hebben daarom een grotere kans om gedurende hun leven gezondheidseffecten te ontwikkelen na blootstelling aan asbestvezels.

*Waar kan ik informatie krijgen over asbest in de leefomgeving en gezondheid? **

Met vragen over asbest in de leefomgeving en gezondheid kunt u terecht bij de GGD.

De GGD kan het risico voor de gezondheid beoordelen en adviseert over aanvullend onderzoek en maatregelen.

Uw GGD kunt u vinden via

www.ggd.nl/contact/bij-u-in-de-buurt/

* Bron: GGD

DEEL 3 - AANPAK COMMUNICATIE

1 INLEIDING

In Nederland is nog veel asbest in gebouwen van vóór 1994 aanwezig. Het gaat om alle mogelijke soorten gebouwen: woningen, woonzorgcomplexen, scholen, winkels, kantoren, schuren bij boerderijen, enzovoorts. De verwachting is dat de eigenaren van die gebouwen, zoals particulieren, woningcorporaties, schoolbesturen en vastgoedeigenaren, de komende jaren veel grootschalig onderhoud, renovatie en verbouw zullen doen. Vanwege de grote kans op aanwezigheid van asbest in de panden, is het voor de veiligheid en gezondheid van een ieder van belang die werkzaamheden zorgvuldig uit te voeren. Richtlijnen daartoe staan in het Arbeidsomstandighedenbesluit, Bouwbesluit 2012 en het

Asbestverwijderingsbesluit 2005.

Asbest kan bij mensen veel vragen oproepen en paniek veroorzaken. Communicatie neemt een steeds belangrijker plaats in wanneer er sprake is van eventuele aanwezigheid van asbest. Vooral op plekken waar mensen wonen of langdurig verblijven voor werk, onderwijs, verpleging of recreatie.

Goede informatie en communicatie is nodig over werkzaamheden waarbij asbest planmatig verwijderd gaat worden of werkzaamheden waarbij asbest onverwacht is vrijgekomen. Die communicatie kan beter. Dat is gebleken bij een aantal incidenten in de afgelopen jaren. Dat het beter kan en moet blijkt ook uit de scan naar de betrouwbaarheid van asbestinformatie op gemeentelijke websites, die in opdracht van het ministerie van IenM is uitgevoerd (Kriegsman consultancy, 2013). In deze handreiking komt ook de afstemming van de communicatie binnen en tussen de betrokken organisaties aan de orde, zowel bij asbestverwijderingen met een geaccepteerde sloopmelding, als bij een plotselinge asbestvondst of een brand waarbij asbestvezels verspreid zijn.

De Handreiking Asbestcommunicatie is voor inspecteurs en handhavers van Vergunningverlening en Handhaving van gemeenten, Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD'en), provincies en ministeries (IenM, SZW en BZK). Daarnaast is de handreiking ook bedoeld voor communicatieadviseurs, perswoordvoerders en communicatiemedewerkers van genoemde organisaties, evenals medewerkers van de Veiligheidsregio en van GGD'en (in een aantal gemeenten Volksgezondheid genoemd), die vaak betrokken zijn bij vragen in relatie tot gezondheid. In deze handreiking staat de afkorting BWT voor de inspecteurs en handhavers, ongeacht waar zij werkzaam zijn (zie kader).

.....
Bij veel gemeenten is Bouw- en Woningtoezicht nu al vaak niet meer als afdeling te herkennen. Door overheveling van taken naar regionale diensten (RUD of Omgevingsdiensten) of naar private partijen zal de herkenbaarheid verder afnemen. Toch gaat het hier om een taakveld, dat vooralsnog valt onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid, ook als de uitvoering elders is of wordt georganiseerd.
.....

Het taakveld Bouw- en Woningtoezicht (BWT) is de spin in het web. Het advies aan de medewerkers van Bouw- en Woningtoezicht is, om met de Handreiking Asbestcommunicatie de collega's van de afdeling Communicatie te benaderen en te vragen om samen de noodzakelijke stappen door te nemen. Ook voor grote crisissituaties waarbij de organisatie van de Veiligheidsregio in actie komt. Verder is het verstandig de handreiking onder de aandacht te brengen van de verantwoordelijke bestuurders en managers. Het is van belang dat betrokkenen al voor een crisissituatie weten wie welke rol en taken heeft.

.....
In deze Handreiking Asbestcommunicatie spreken we over het 'taakveld' Bouw- en Woningtoezicht, in plaats van over de 'afdeling'.

Bij veel gemeenten is Bouw- en Woningtoezicht nu al vaak niet meer als afdeling te herkennen. Door overheveling van taken naar regionale diensten (RUD of Omgevingsdienst) of naar private partijen zal de herkenbaarheid verder afnemen. Toch gaat het hier om een taakveld, dat vooralsnog valt onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid, ook als de uitvoering elders is of wordt georganiseerd.
.....

De Handreiking Asbestcommunicatie sluit aan op de volgende informatie:

- Handreiking Slopen (VBWTN, versie 1.6, juni 2014);

- Handreiking Handhaving bij illegale asbestsloop (VBWTN, versie 1.4, juni 2014);
- Plan van Aanpak Asbestbranden/ongelukken, Breda (1997);
- Handreiking Aanpak Asbestincidenten (IFV, 2016);
- Plan van Aanpak Asbestbranden (VROM, 2006);
- GGD Richtlijn Medische Milieukunde (GGD, 2014)
- Handboek Asbest (Aedes, 2016).

Er is rekening gehouden met de werkwijze van de Veiligheidsregio en de Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijding Procedure (GRIP).

2 AANDACHTSPUNTEN BIJ ASBESTCOMMUNICATIE

2.1 Inleiding

Communicatie heeft een belangrijke rol wanneer er sprake is van (eventuele) aanwezigheid van asbest. Vooral op plekken waar mensen wonen of langdurig verblijven. Bijvoorbeeld in leslokalen, gymzalen, kantoorruimten, werkplaatsen (inclusief renovatieprojecten, verbouwingen en bij werkzaamheden aan installaties). Er is een groot aantal punten waar men rekening mee dient te houden bij communicatie over asbest. Doe je dat niet dan kan er in de communicatie veel misgaan. Dat blijkt helaas in de praktijk regelmatig. Daarom is het raadzaam de communicatie via een planmatige aanpak te organiseren. In dit hoofdstuk leest u op welke punten u extra alert dient te zijn.

2.2 algemene eenduidige en actuele informatie

Bij renovatie of sloop van gebouwen is het van belang zeer voorzichtig om te springen met het opruimen van asbesthoudende materialen. Er mogen namelijk geen asbestdeeltjes vrijkomen. Daarom is het belangrijk dat mensen weten wat asbest is, het kunnen herkennen en weten hoe te handelen bij het laten verwijderen of het plotseling vinden van asbest. Daartoe dient eenduidige en actuele informatie beschikbaar te zijn. Regionaal en lokaal kan het nuttig zijn om al dan niet gekoppeld aan de actualiteit in een gemeente of regio – ondersteund vanuit de GGD – via de media aandacht te besteden aan asbest, asbestverwijdering, slopen, etc. Elke organisatie die folders of brochures uitgeeft over asbest moet deze middelen tijdig aanpassen aan de actualiteit. De inhoud van de folders en brochures kan het best bestaan uit de algemene informatie over asbest: wat is het, hoe ziet het eruit, wat moet ik doen als ik het vind of wil (laten) verwijderen. Vanaf 1 januari 2015 hebben alle gemeenten een Klant Contact Centrum. Ook de medewerkers van deze KCC's dienen goede informatie tot hun beschikking te hebben. Daarmee kunnen zij antwoord geven op gestelde vragen.

Alle informatieverstrekkers hanteren dezelfde informatie, dus gemeenten, Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD'en), provincies, ministeries, bedrijven in de asbestsector en GGD.

Het advies aan de medewerkers van BWT is, om regelmatig de inhoud van de communicatiemiddelen die je eigen organisatie hanteert, te checken op juistheid. In ieder geval na wijzigingen in wet- en regelgeving, zoals meestal te verwachten bij het begin van een nieuw jaar.

Dat geldt ook voor de inhoud van bijvoorbeeld websites en websites waarnaar links zijn aangebracht. U kunt bepleiten dat de gemeente de informatie van het ministerie van I&M gaat gebruiken, beschikbaar via RWS Leefomgeving/InfoMil en/of van de Vereniging BWT Nederland.

2.3 nauwkeurig bepalen van doelgroepen

Bij elke asbestverwijdering of bij een plotselinge vondst van asbest (bij sloop, verbouwing of incident als brand, stort, etc.) is het zaak voor de communicatie meteen goed na te denken wie het aangaat. Heeft de sanering gevolgen voor mensen binnen het gebouw of ook voor mensen in de omgeving? Met andere woorden welke communicatiedoelgroepen betreft het? Vanuit die analyse denk je verder hoe je de verschillende doelgroepen gaat benaderen. Bij een asbestverwijdering zijn vaak meerdere partijen betrokken. Functioneel betrokkenen zoals de eigenaar, het asbestinventarisatiebureau, de gemeente/GGD en het asbestverwijderingsbedrijf. Maar ook gebruikers van een pand, omwonenden, etc. Een complex proces. Het in kaart brengen van alle spelers en de onderlinge communicatie is dan ook van groot belang.

2.4 begrijpelijke, betrouwbare en tijdige informatie

Zorgvuldig, betrouwbaar, begrijpelijk, consistent, open en transparant, proactief, tijdig en continue zijn de aspecten waar het in de communicatie op aankomt. Openheid naar

buiten toe, vooraf, tijdens en als nazorg over wat er aan de hand is bij een geplande asbestverwijdering of bij een onverwachte vondst. Dat bevordert de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de afzender van de informatie.

Tijdig en begrijpelijk communiceren over de aanwezigheid, de aard en noodzaak van onderzoek, de risico's, de maatregelen en de verwijdering van asbest is altijd cruciaal. Dat kan voorkomen dat de aanwezigheid van asbest uitmondt in een crisis. Wees transparant en communiceer over wat er is aangetroffen en wat de risico's daarvan zijn. Vermijd daarbij zoveel mogelijk het gebruik van vaktermen. Ga niet eerst wachten op onderzoeksresultaten die tot achter de komma zekerheid moeten geven. Dan wordt men onrustig. En onrust is een uitstekende voedingsbodem voor indianenverhalen die een eigen leven gaan leiden en de crisissituatie verergeren. Juist niet informeren levert paniek, problemen en risico's op. Zorg voor een continue berichtgeving. Laat weten wanneer u weer informatie gaat verstrekken of waar men de juiste informatie over het item kan vinden, zoals bij GGD als het gaat om gezondheid. Belanghebbenden kunnen erop vertrouwen dat ze iets horen. Meldt het ook als er nog geen nieuwe informatie is. Voorkom radiostiltes.

PAK BIJ EEN CRISIS DE COMMUNICATIE SNEL EN ADEQUAAT OP

Als bepaalde gegevens (nog) niet vaststaan of de juistheid daarvan nog ter discussie staat, is het verstandig dat ronduit te erkennen. Ondertussen is het nodig zich in te spannen om aanwezige vraagtekens of twijfels met spoed weg te nemen en daarop gebaseerde aanvullende informatie te verstrekken. Geheimzinnigheid 'om de burger te beschermen' werkt averechts.

Het verbloemen of verdraaien van wat er feitelijk aan de hand is en het achterhouden van gegevens zijn funest voor het vertrouwen. Dat slaat over op degene die informatie moet verstrekken. De onderzoeksrapporten over Kanaleneiland tonen dat aan en in zijn boek 'Verloren vertrouwen' laat communicatiespecialist ir. Remco de Boer dit zien. Laat de juiste mensen met de juiste kennis en kunde communiceren.

2.5 gezondheid en asbest

Asbest is een beladen woord. De meeste mensen schrikken bij het horen van het woord asbest. Iedereen weet dat blootstelling aan asbest gezondheidsrisico's met zich mee kan brengen. Om onrust te voorkomen en de risico's in een juist perspectief te plaatsen, dient juiste informatie over blootstellingsrisico's en gezondheidsklachten voor een groot publiek beschikbaar te zijn. Vooral langdurige blootstelling aan een hoge dosis asbestvezels geeft een verhoogde kans op schade aan de gezondheid. Dit is ook de reden dat er vrijwel altijd ruimte is om goed na te denken over te nemen maatregelen wanneer asbest is aangetroffen. Met name voor men overgaat tot het nemen van ingrijpende maatregelen is een goede voorbereiding vereist.

De GGD-Richtlijn medische milieukunde: [Gezondheidsrisico van asbest in woningen en publieke gebouwen](#) biedt hiervoor handvatten. Werknemers van een asbestsaneringsbedrijf werken elke dag met asbest. Zij moeten alle veiligheidsvoorschriften naleven en dus beschermende kleding, de zogenaamde 'witte pakken' dragen en maskers om de adem te beschermen.

WITTE PAKKEN STAAT VOOR VEILIG WERKEN

Het werken met asbest brengt risico's met zich mee. Langdurige blootstelling aan asbest kan de gezondheid ernstig schaden. Daarom zijn werknemers van asbestverwijderingsbedrijven verplicht beschermende kleding te dragen: de bekende witte pakken. Voor wie er niet dagelijks mee omgaat, kan het er bedreigend uitzien. Maar eigenlijk is het tegendeel waar. Het geeft aan dat het betreffende bedrijf zorgvuldig en veilig omgaat met asbest.

In de dagelijkse praktijk is het voor veel mensen moeilijk te begrijpen waarom ze mannen in witte pakken zien rondlopen, terwijl zij nog niets weten over de mogelijke aanwezigheid van asbest. Om onnodige onrust te voorkomen is het belangrijk goede en tijdige informatie te verstrekken vóór de werknemers in de witte pakken verschijnen.

Onrust kan er ook zijn omdat mensen vermoeden dat in het gebouw sprake is van blootstelling aan asbest (zowel vaste als losse vezels). Onrust is nooit goed en dient serieus genomen te worden. Bijvoorbeeld door een deskundig en onafhankelijk bureau opdracht te geven een onderzoek te doen en de GGD erbij te betrekken als het om gezondheid gaat. Voorafgaand aan het onderzoek krijgen de betrokkenen informatie over het besluit een asbestinventarisatiebureau in te schakelen, over de inhoud van het onderzoek en de toezegging dat zij zo spoedig mogelijk informatie krijgen over de onderzoeksresultaten en de eventuele maatregelen.

In zo'n geval dient men te beginnen met een asbestinventarisatieonderzoek, uitgevoerd door een deskundig bureau, dat beschikt over het procescertificaat SC 540, en daar de bewoners/gebruikers vooraf juist heel nadrukkelijk over te informeren. Het komt ook voor dat mensen in aanraking zijn geweest met asbest zonder een gezondheidsrisico te hebben gelopen. Of de bewoners, werknemers, etc. vertrouwen hebben in deze constatering, is sterk afhankelijk van de concrete maatregelen, de coördinatie en de aanpak van de communicatie van alle betrokken instanties. Vooral het optreden van het bevoegd gezag (gemeente, etc.) is van invloed op het vertrouwen dat er niets aan de hand is. De GGD vervult hierin een onafhankelijke en adviserende rol. Het is van belang in de communicatie begrip te tonen voor de zorgen die er leven na een blootstelling aan asbestvezels. Door goede communicatie maakt de GGD-medewerker de situatie inzichtelijk, met aandacht voor de risicobeleving, de

zorgvragen en emoties die daarbij een rol kunnen spelen.

Bij de afweging om te besluiten tot ontruiming van bijvoorbeeld woningen, een school of een winkelcentrum, moeten de betrokken partijen het (extra) gezondheidsrisico als gevolg van asbestblootstelling afwegen tegen de impact van de maatregelen, waaronder de psychosociale gevolgen. Tijdige en juiste informatie is van belang zowel voor, tijdens, als na een ontruiming. Steeds met empathie voor de gevoelens van de betrokkenen en met als doel de mensen goed te informeren.

GGD : ONAFHANKELIJK DESKUNDIG ADVISEUR OP GEBIED VAN GEZONDHEID EN RISICO'S

Er zijn in Nederland vijftientwintig regionaal georganiseerde GGD'en. Dit zijn de overheidsinstanties die zich bezighouden met de volksgezondheid. De teams 'Milieu en Gezondheid' van de GGD'en zijn al ruim twintig jaar betrokken bij het beoordelen van gezondheidsrisico's in situaties met asbest.

De GGD in elke regio heeft specifieke deskundigheid over gezondheid en asbest en kan samen met de gebouwweigenaar, asbestinventarisatiebureau en de gemeente de kans op verspreiding, blootstelling, gezondheidsschade, ongerustheid en individuele en maatschappelijke onrust beoordelen. Hiermee kan de GGD een belangrijke bijdrage leveren aan de besluitvorming en de risicocommunicatie rond een asbestvondst. De GGD'en in de verschillende regio's zijn te vinden via www.ggd.nl/contact/bij-u-in-de-buurt

2.6 maatwerk

Te ondernemen communicatieactiviteiten zijn sterk afhankelijk van de situatie, de advisering en inzet van de GGD, de overige betrokkenen en de besluiten die genomen worden in het kader van de gezondheid en veiligheid. Iedere situatie is uniek, dus gaat het om maatwerk.

2.7 organisatie en verantwoordelijkheden

Om te beginnen is een eigenaar (corporatie, schoolbestuur, vastgoedeigenaar, etc.)

verantwoordelijk voor het informeren van de gebruikers van een pand over de (eventuele) aanwezigheid van asbest. De eigenaar moet voorkomen dat de gebruiker handelingen uitvoert aan asbest dat in het pand is verwerkt. Bij de (voorbereiding van een) asbestverwijdering zijn vaak veel partijen betrokken. Naast de eigenaar is er sprake van bedrijven en overheidsinstanties (gemeente, RUD'en, provincie, ministerie, brandweer, politie). Ieder met eigen rollen en taken. Indien er gezondheidsvragen zijn, is het raadzaam de GGD er tijdig bij te betrekken. Goede onderlinge communicatie is van belang. Maar ook de inhoudelijke afstemming van de communicatie en de timing verdienen aandacht.

.....
De asbestexpert van het bevoegd gezag geeft opdrachten om inventarisatieonderzoeken naar asbest uit te voeren. Hij/zij heeft ervaring om te beoordelen of een onderzoek goed is uitgevoerd en om de resultaten te interpreteren en te vertalen. De GGD is deskundig in het bepalen van de risico's voor de gezondheid op basis van de onderzoeksresultaten. Samen met het onderzoeksbureau leveren zij input voor de communicatieboodschap.
.....

De eigenaar is ook verantwoordelijk voor de communicatie over onderzoeken naar de aanwezigheid van asbest in een gebouw, de voorbereiding van de verwijdering van asbest, de verwijderingswerkzaamheden en de nazorg. Inclusief de communicatie over het tijdelijk afsluiten van ruimten en eventuele tijdelijke ontruiming van gebouwen. De communicatie met belanghebbenden is onderdeel van de voorbereiding om asbest te gaan verwijderen. Communicatie is net zo belangrijk als het onderzoek naar de aanwezigheid van asbest.

Of een eigenaar de communicatie gedegen aanpakt, moet blijken uit de ingediende sloopmelding. BWT kan bij het toetsen van een sloopmelding aandacht vragen voor de communicatie voor, tijdens en na de verwijdering van het asbest.

Het Bouwbesluit 2012 artikel 1.29 biedt de mogelijkheid tot het stellen van nadere

voorwaarden aan een sloopmelding die de eigenaar doet (of laat doen). Als de voorgestane communicatie tekort schiet, kan aanpassing daarvan worden geëist. BWT kan een overleg daarover organiseren. Bijvoorbeeld als BWT inschat dat de consequenties van de asbestverwijdering verder reiken dan alleen de gebruikers van het gebouw. BWT kan in zo'n situatie de sloopmelding alleen accepteren als de communicatie goed geregeld is.

2.8 bestuurlijke verantwoordelijkheid

De eigenaar is verantwoordelijk voor de communicatie met gebruikers en andere belanghebbenden (passanten, burens, etc.). In de praktijk komen er situaties voor waarbij het belangrijk is om een goede afstemming met de gemeente te hebben. Bijvoorbeeld in het geval van een asbestverwijdering waarbij veel mensen betrokken zijn, met name in de openbare ruimte of andere voor het publiek toegankelijke ruimten zoals winkelcentra, etc. In geval van een brand waarbij asbest vrijkomt ligt de regie van de communicatie bij het bevoegd gezag. Op de eerste plaats voor de veiligheid en gezondheid van mensen. Maar ook vanwege de bestuurlijke verantwoordelijkheid van bijvoorbeeld een wethouder, gedeputeerde of minister. De medewerkers van BWT dienen alert te zijn op dit soort situaties. Zij dienen oog te hebben voor politiek bestuurlijke gevoelheden en moeten in staat zijn om intern bij de gemeente korte lijnen te onderhouden en snel te handelen in geval van een calamiteit. Er moet een actueel plan van aanpak zijn voor dergelijke onverwachte situaties.

2.9 een slimme meid is op haartoekomst voorbereid

In de praktijk blijkt dat bij een crisis betrokken organisaties en medewerkers niet altijd op de hoogte zijn van het functioneren van crisisorganisaties van de overheid. Terwijl in zo'n situatie samenwerking cruciaal is. Aedes roept haar leden in het Handboek Asbest op, zich voor te bereiden op een dergelijke situatie. Om zo snel en adequaat te kunnen handelen indien het nodig is. Andere

vastgoedeigenaren, zoals schoolbesturen, zorginstellingen, vastgoedbeheerders, etc. kunnen zich daar ook op voorbereiden. Denk hierbij aan het organiseren van een vast team. Dat team kan dan kennis nemen van de werkwijze van de Veiligheidsregio, GRIP-situaties, de mogelijkheden van de GGD en andere betrokken partijen in het geval van een crisis.

Het is aan te bevelen dat gemeenten partijen wijzen op het belang om goed voorbereid te zijn op mogelijke crisissituaties.

2.10 luisteren

Communicatie staat letterlijk voor: 'verbinding', 'uitwisseling'. Het geven van informatie is één kant daarvan, het ontvangen hoort evenzeer tot goede communicatie. Het gaat om het ontvangen van signalen die binnenkomen al dan niet in respons op de gegeven informatie. Het is van belang de signalen op waarde te schatten en in goede banen te leiden door deze te delen met relevante andere betrokkenen.

2.11 omgaan met (sociale) media

Asbest is een dankbaar onderwerp voor media. Bovendien bestaan er véél nieuwsmedia. Naast de traditionele media zoals dagbladen, huis-aan-huisbladen, tv en radio zijn er tal van digitale nieuwsmedia, zoals Nu.nl, NOS.nl, etc. Media ontvangen

nieuws via hun eigen redacteurs, maar ook via lezers en luisteraars die berichten verspreiden langs digitale weg (Twitter, YouTube, Facebook, WhatsApp). Een goed contact met de media is van belang voor een correcte weergave van de stand van zaken omtrent asbestverwijdering, risico's, gevolgen voor mensen en de nazorg.

De verspreiding van het nieuws gaat heel snel. Daarmee dienen we rekening te houden. Onze doelgroepen voor communicatie bereiken berichten via ons én via de (sociale) media. Die media krijgen dus informatie van ons, maar ook van ieder ander die dat maar wil.

Eenduidige informatie voor de media namens de betrokken partijen bij asbestverwijdering is essentieel. Dat betekent aandacht voor afstemming over te verstrekken informatie qua inhoud en planning. Maar ook het monitoren van de berichtgeving op sociale media. Op basis daarvan reageren op geplaatste berichten door het verstrekken van de correcte informatie. Met gebruikmaking van de mogelijkheid te verwijzen naar een website of informatiepunt voor belanghebbenden.

Een goede samenwerking en afstemming tussen perswoordvoerders en communicatiemedewerkers van de gemeente, vastgoedeigenaren, politie, brandweer, GGD, etc. zorgt voor eenduidige berichtgeving.

3 PLANMATIGE AANPAK COMMUNICATIE

3.1 inleiding

Als er veel partijen en gebruikers van een pand betrokken zijn bij een geplande asbestverwijdering, is het aan te bevelen een communicatieplan op te stellen om de communicatie stelselmatig aan te pakken. Doel daarvan is dat met iedereen die bij de asbestverwijdering betrokken is goed en tijdig communicatie plaatsvindt. Bovendien is duidelijk wie wat moet doen. Het uiteindelijke doel van deze aanpak is het zo goed mogelijk waarborgen van de veiligheid en gezondheid van betrokkenen. De stelselmatige aanpak van de communicatie is ook aan te bevelen in geval van onverwachte asbestvondsten.

Geplande asbestverwijdering

Er is sprake van geplande asbestverwijdering als een eigenaar of uitvoerder op basis van een goedgekeurde sloopmelding aan de slag gaat. De eigenaar heeft in dat geval van het bevoegd gezag bericht ontvangen dat de sloopmelding is geaccepteerd. In deze Handreiking Asbestcommunicatie sluiten we aan op de werkwijze die in de Handreiking Slopen, versie 1.6 (juni 2014) is beschreven.

.....
Het bevoegd gezag kan zijn: gemeente, provincie of ministerie, of uit naam van hen de Regionale Uitvoeringsdienst of Omgevingsdienst.
.....

Bij een geplande asbestverwijdering kan het gaan om:

- Een verwijdering door een particulier. Hij/zij dient dit zorgvuldig en volgens de richtlijnen te doen en ervoor te zorgen dat andere mensen er geen hinder van hebben;
- Een verwijdering door een erkend bedrijf. In alle gevallen is er eerst een inventarisatie en analyse gemaakt van de aard, omvang en noodzaak van de ingreep. De asbestverwijdering kan plaatsvinden als afzonderlijke activiteit of als onderdeel van groot onderhoud, renovatie of verbouwing of bij gehele of gedeeltelijke sloop van een gebouw. Met een sloopmelding die voldoet aan de

bepalingen van het Bouwbesluit 2012 mogen de werkzaamheden beginnen.

Een verwijdering van asbest uit een gebouw door een gecertificeerd bedrijf kan voor de gebruikers en soms ook voor de directe omgeving (verstreckende) gevolgen hebben. Verwijdering van asbest mag nooit leiden tot ongewenste blootstelling aan asbestvezels. Het bedrijf dat de asbestverwijdering uitvoert is

verplicht de verwijdering conform de richtlijnen van de SC 530 uit te voeren. Het is zaak om met iedereen zo goed mogelijk te communiceren.

Niet-geplande asbestverwijdering/ onverwachte asbestvondst

Van niet-geplande verwijdering van asbest is sprake als:

- er geen of geen goede asbestinventarisatie is uitgevoerd, of deze nog niet is afgerond;
- de uitvoering van het werk al is gestart voordat de sloopmelding is behandeld;
- er geen sloopmelding nodig was, maar in het werk toch is gestuit op asbest;
- men bij een sloop onverwachts op asbest stuit, ondanks voorafgaand onderzoek of een geaccepteerde sloopmelding;
- men bij een sloop anders te werk gaat dan via de sloopmelding is afgesproken;
- er sprake is van een illegale sloop (er is geen geaccepteerde sloopmelding, er is geen onderzoek gedaan naar de aanwezigheid en omvang van asbest);
- er asbest is vrijgekomen bij brand, stormschade of instorting;
- er illegaal asbestafval is gestort in openbaar gebied of buitengebied.

In sommige gevallen is sprake van opzet en mogelijk strafbare feiten. Deze handreiking gaat niet in op dergelijke opzettelijkheid, maar wel op de communicatie omtrent de verwijdering van het asbest. De incidenten hebben met elkaar gemeen, dat de procedures pas op gang komen als er asbesthoudend materiaal is verwijderd en/of asbestvezels zijn vrijgekomen. Bij een asbestincident is snel en

adequaat optreden van belang voor de veiligheid en gezondheid. Dat geldt ook voor de communicatie. Betrouwbare en begrijpelijke informatie van overheden en andere 'autoriteiten' (woningcorporaties, politie, GGD, experts) is van grote waarde om de communicatie met de doelgroep effectief te houden.

De Handreiking Handhaving bij illegale asbestsloop is vooral gericht op de medewerkers BWT. Daarnaast gaat het ook in op de rollen van andere betrokkenen wanneer bij sloopwerkzaamheden 'plotseling' asbest vrijkomt.

Onderstaande communicatieaanpak sluit hierop aan. Aan de orde komen:

- De eisen aan communicatie, deze zijn een afgeleide van de aandachtspunten uit hoofdstuk 2 van dit deel;
- Bepalen doel van de inzet van communicatie rekening houdend met risicocommunicatie en crisiscommunicatie;
- Bepalen van de doelgroepen, in- en extern;
- Hanteren kernboodschap;
- Een toelichting op mogelijk te gebruiken communicatiemiddelen;
- Planning van communicatieactiviteiten;
- De verantwoordelijkheden en taken van de betrokken partijen;
- Kosten en dekking.

Bijlage 3.1 van dit deel bevat een stramien voor het opstellen van een communicatieplan aan de hand van een invulschema met vragen.

3.2 eisen aan de communicatie

In hoofdstuk 2 van dit deel is een groot aantal punten besproken waarmee rekening gehouden moet worden bij de communicatie over asbest. Deze monden uit in een aantal eisen waaraan de communicatie over asbestverwijdering dient te voldoen. Het betreft de volgende onderdelen.

3.2.1 Tijdig en continue communiceren

Communiqueer tijdig over een asbestvondst, de inventarisatie, de resultaten, de verwijdering van asbest en de vrijgave. Tijdige communicatie is cruciaal voor het vertrouwen tussen partijen. Het kan de kans verkleinen dat een asbestvondst uitmondt in een crisis.

Informeer bewoners altijd voordat er onderzoek plaatsvindt over noodzaak en aard van het onderzoek. Bijvoorbeeld voordat medewerkers van een gespecialiseerd bedrijf in witte pakken aan de slag gaan. Zorg voor continuïteit in de berichtgeving en werk zoveel mogelijk met dezelfde woordvoerder of een klein en hecht team van woordvoerders. Geef zo mogelijk in een bericht aan, wanneer men een volgend bericht kan verwachten. Laat dan altijd wat weten, ook als er nog geen nieuwe informatie beschikbaar is.

3.2.2 Begrijpelijk en betrouwbaar

Geef begrijpelijke informatie die betrouwbaar is. Betrouwbaar kan betekenen: met onderzoek gestaafd. Houd geen informatie achter en wees eerlijk als iets nog niet bekend is. De informatie moet juist zijn, ongeacht de afzender (eigenaar, gemeente, GGD, etc.).

3.2.3 Empathie in communicatie

Houd rekening met de gevoeligheden rondom asbest wat betreft de gezondheid en de risicobeleving. Toon empathie voor bewoners, gebruikers, publiek. Anticipeer op gevoelens die leven.

3.2.4 Eenduidige boodschap en timing

De inhoud van de communicatie is nauwkeurig afgestemd op het advies van het asbestinventarisatiebureau, de asbestexpert van het bevoegd gezag en de GGD. De betrokken partijen communiceren dezelfde inhoud. Ook qua planning van de communicatie is er een nauwkeurige afstemming. De coördinator in het veld bepaalt het tempo. Richting media is zoveel mogelijk één en dezelfde woordvoerder. In geval er meerdere woordvoerders zijn van verschillende partijen stemmen zij de boodschap onderling af.

3.2.5 Stem communicatieactiviteiten af op (specifieke) doelgroepen

Verdiep je in de verschillende doelgroepen. Wie zijn het en hoe kun je de mensen het best bereiken. Leef je in hun situatie in en bedenk communicatieactiviteiten die effectief zijn.

3.2.6 Tweerichtingsverkeer

Communiceren is tweerichtingsverkeer. Geef informatie, maar stel mensen ook in de

gelegenheid op zaken te reageren of vragen te stellen, of nog eens contact op te nemen met iemand die er alles van af weet. Verwerk vragen die gesteld zijn in nieuwsberichten en bijvoorbeeld 'Vraag en Antwoord' overzichten. Luister goed naar wat er onder de mensen leeft en doe daar wat mee. Laat zien dat je reacties serieus neemt.

3.2.7 Sociale media

Wees actief op sociale media, zoals Twitter. Volg de meldingen en reageer met inhoudelijk correcte berichten.

3.3 doel communicatie

In relatie tot asbest zijn er drie vormen van communicatie te onderscheiden:

- preventieve communicatie;
- risicocommunicatie;
- crisiscommunicatie.

Het doel van preventieve asbestcommunicatie is het informeren van mensen over asbest, over hoe zij het beste kunnen handelen indien er asbest aanwezig is of als er een vermoeden bestaat en bij wie zij terecht kunnen met vragen. Preventieve communicatie kan een bijdrage leveren aan het voorkomen van blootstelling aan asbest.

Risicocommunicatie omvat voorlichting over en geeft inzicht in de risico's waaraan mensen kunnen blootstaan voordat zich een ramp voordoet. Veel problemen en onduidelijkheden rondom asbestincidenten zijn met goede communicatie te voorkomen. Bewoners kijken vaak op een andere manier tegen risico's aan dan deskundigen. Daardoor overtuigen cijfers niet altijd en kan een getalsmatig klein risico toch als zeer bedreigend worden ervaren. De GGD kan ondersteunen bij het inzichtelijk maken van de situatie, met aandacht voor de zorgvragen en emoties die daarbij een rol kunnen spelen. Het doel is dat ieder voor zich een afgewogen oordeel kan vormen van de situatie. Het RIVM heeft in verband hiermee in 2014 de GGD-Richtlijn medische milieukunde:

[Gezondheidsrisico van asbest in woningen en publieke gebouwen](#) gepubliceerd.

Crisiscommunicatie is communicatie tijdens een crisissituatie en voorziet in de maatschappelijke informatiebehoefte.

Crisiscommunicatie is een in de Wet veiligheidsregio's (Wvvr) vastgestelde taak van de burgemeester of van de voorzitter van de Veiligheidsregio (Wvvr; art. 7 en 39).

3.4 bepalen doelgroepen

Zowel bij een geplande verwijdering van asbest als bij een incident is één van de eerste zaken het inventariseren van doelgroepen. De onderverdeling in doelgroepen biedt de gelegenheid op maat met de verschillende groepen te kunnen communiceren.

Grofweg kunnen we vijf doelgroepen onderscheiden:

1. Verantwoordelijken: eigenaar en de betrokken (asbest)bedrijven, aannemer;
2. Functioneel betrokkenen: inspecteurs BWT (asbestexpert), asbest inventarisatiebureau, asbestverwijderingsbedrijf, GHOR/GGD, politie, brandweer, inclusief de verantwoordelijke bestuurder(s);
3. Direct belanghebbenden zoals gebruikers van een pand en vertegenwoordigende organisaties zoals huurdersverenigingen, maar ook belanghebbenden in de directe omgeving;
4. Het grote publiek;
5. De media.

Aan de hand van de vragen in het schema van bijlage 3.2 is snel een inventarisatie van doelgroepen te maken. Zowel bij de 'reguliere' asbestverwijdering als bij incidenten horen – vanuit de optiek van BWT en andere gemeentelijke diensten en afdelingen – de eigenaar en de bewoners/gebruikers van het gebouw de eerste prioriteit in de communicatie te krijgen. Degenen die als werknemer of als ingeschakeld expert via de gebouweigenaar of via de overheid een actieve rol hebben in het proces van onderzoek, asbestverwijdering, advisering, bewonersondersteuning, medische en andere hulp, inclusief communicatiemedewerkers, verdienen ook aandacht. Doorgaans vindt aansturing van deze mensen en de onderlinge communicatie plaats via protocollen (inclusief de Handreikingen van de VBWTN).

3.5 kernboodschap

Het formuleren van een kernboodschap heeft tot doel de verschillende doelgroepen

eenduidige informatie te verstrekken. De inhoud van de boodschap komt tot stand met inbreng van BWT (de asbestexpert die de resultaten van het onderzoek interpreteert) en de GGD (die de risico's voor de gezondheid benoemt).

Met de volgende zes ingrediënten is het mogelijk een boodschap op te bouwen in geval van risico- en crisiscommunicatie (GGD-Richtlijn Risicocommunicatie, 2006):

1. Wat is waar, wanneer en door welke oorzaak gebeurd?
2. Wat is de omvang van de locatie?
3. Wat zijn de (mogelijke) gevolgen voor de gezondheid?
4. Welke maatregelen zijn/worden door de eigenaar/overheid genomen?
5. Welke maatregelen kunnen de bewoners treffen?
6. Wanneer volgt nadere informatie, onder andere over kennis die nu nog ontbreekt?

Deze zes ingrediënten zijn in de eerste plaats samengesteld om een bericht te maken tijdens incidenten. Ze zijn ook in andere situaties toepasbaar. Het is niet altijd noodzakelijk om alle ingrediënten te noemen. Houd daarnaast ook de toonzetting van de boodschap in de gaten.

Een boodschap moet helder zijn, in eenvoudige taal geschreven/gesproken en voldoende informatie bevatten. Dan weten mensen wat er aan de hand is en wat er van hen verwacht wordt. Als het risico goed omschreven is, zijn de doelgroepen beter in staat om de adviezen te begrijpen en is de kans groter dat zij deze opvolgen.

VOORBEELD BOODSCHAP

Er is een brand geweest in pand X,Y,Z. Daardoor zijn asbestvezels verspreid. Wij gaan nu vanuit onze verantwoordelijkheid onderzoek laten doen naar de aanwezigheid, aard en omvang van het asbest. De resultaten van het onderzoek verwachten wij binnen ... tijd. Daarna informeren wij u over de resultaten en het vervolg.

3.6 communicatiemiddelen

Er is een grote keuze aan communicatiemiddelen, zowel persoonlijk, schriftelijk als digitaal. In dit hoofdstuk een opsomming daarvan met een korte typering. Vaak is het nodig via meerdere kanalen met de doelgroepen te communiceren. Er is dan sprake van een communicatiemix.

PERSOONLIJK

Persoonlijk bezoek

Veel gebruikt middel bij individuele vragen of problemen.

(Inloop)bijeenkomst

Een bijeenkomst is een goed middel om met bewoners of ondernemers te communiceren. Mensen kunnen reageren en vragen stellen. Tijdens een inloopbijeenkomst kunnen mensen gedurende een bepaalde tijd binnenlopen en aan de aanwezigen uitleg vragen. Een inloopbijeenkomst is een ideale vorm om mensen persoonlijk te woord te staan. Wel is een inschatting nodig van mogelijke opkomst en daarvoor beschikbare contactpersonen. Dit ter voorkoming van lange wachttijden, irritatie en onrust. Meestal is er gelegenheid om gedurende een lange periode (bijvoorbeeld van 16.00 tot 20.30 uur) binnen te lopen.

Informatiepunt/loket: voor bezoek, telefonisch en e-mailcontact

Een duidelijke plek waar mensen terecht kunnen met hun vragen en suggesties.

Spreekuren

Contactpersonen en/of GGD houden spreekuren zodat mensen onder vier ogen hun vragen en opmerkingen kunnen bespreken.

SCHRIFTELIJK

Brief op naam

Deze is goed te gebruiken als de doelgroep met naam en adres bekend is. Een brief op naam met (digitale) ondertekening heeft een bepaald gewicht. Ook kan het formeel nodig zijn belanghebbenden officieel per brief te informeren.

Bewonersbrief

Brief 'aan de bewoner, ondernemer van dit pand, ouders van leerlingen op school, etc...'. Deze vorm is te gebruiken indien het onmogelijk is om mensen persoonlijk te informeren. Bewonersbrief is een goed middel om een beperkte groep bewoners te bereiken met informatie die ze nog eens kunnen nalezen.

Voorbeeld boodschap

Er is een brand geweest in pand X,Y,Z. Daardoor zijn asbestvezels verspreid. Wij gaan nu vanuit onze verantwoordelijkheid onderzoek laten doen naar de aanwezigheid, aard en omvang van het asbest. De resultaten van het onderzoek verwachten wij binnen ... tijd. Daarna informeren wij u over de resultaten en het vervolg.

Brochure/folder

Een goed middel voor informatie die niet snel verandert en langer is te bewaren.

Affiches

Op te hangen in openbare ruimten van gebouwen en op plaatsen waar veel publiek komt. Hierop kan worden verwezen naar een bijeenkomst, adressen, telefoonnummers en websites waar nadere informatie te vinden is.

Nieuwsbrief

Bij lang lopende projecten een goed middel om de doelgroepen regelmatig te informeren over de voortgang.

DIGITAAL

Intranet & Yammer (interne communicatiemiddelen)

Intranet biedt de mogelijkheid om op een vaste plek alle informatie over asbest aan te bieden. Via Yammer is informatie intern te delen.

Dropbox (intern communicatiemiddel)

Een gemeenschappelijk account via bijvoorbeeld Dropbox biedt betrokken in- en externe partijen bij een asbestsanering de mogelijkheid om documenten te delen. Maar ook signalen die binnenkomen, bijvoorbeeld reacties op gegeven informatie.

Website

Op de website van een organisatie is informatie over een asbestsanering te plaatsen. Zowel over een geplande als ongeplande asbestverwijdering. Een website is altijd toegankelijk en makkelijk actueel te houden. Websites bieden steeds vaker een afgesloten deel voor bijvoorbeeld huurders of werknemers. Naast publieke informatie op het openbare deel, kan de organisatie gedetailleerde gerichte informatie aanbieden op het afgesloten deel.

Digitale nieuwsbrief

Bij lang lopende projecten een goed middel om de doelgroepen regelmatig te informeren over de voortgang.

E-mailberichten

Ook nog steeds goed te gebruiken voor het informeren van belanghebbenden in- en extern.

NL -Alert

NL-Alert is een alarmmiddel van de overheid voor op de mobiele telefoon. Met NL-Alert kan de overheid mensen in de directe omgeving van een noodsituatie met een tekstbericht informeren. In het bericht staat specifiek wat er aan de hand is en wat je op dat moment het beste kunt doen. Zo kunnen meer mensen worden bereikt en worden mensen beter geïnformeerd. NL-Alert werkt óók als het netwerk overbelast is.

(SOCIALE) MEDIA

Persbericht

Bij een voldoende nieuwswaardig onderwerp en mits goed opgesteld een snelle manier om een groot publiek te bereiken met je boodschap.

Persbijeenkomst

Goede gelegenheid om snel een groot aantal media te informeren en gelegenheid te geven tot het stellen van vragen. Het tijdig aankondigen van een volgende bijeenkomst voorkomt ad hoc contact met de media.

Twitter

Met de komst van de sociale media is het nieuws zo snel als water. Zowel tekst als beeld

is door bijna iedereen, op elk moment, vanaf elke plek te verspreiden en te zien. Het advies is als organisatie zelf ook actief te zijn op Twitter. In geval van een incident is het belangrijk te volgen wat er aan berichten geplaatst wordt. Zelf kun je berichten plaatsen om mensen te informeren. Maar ook biedt Twitter de mogelijkheid om in het openbaar te reageren, ook om te corrigeren. Let ook op wat er op YouTube en Facebook gebeurt.

WhatsApp

Biedt de mogelijkheid om berichten en beelden te delen met een groep van mensen. Projectorganisaties gaan er steeds meer gebruik van maken.

3.7 planning

In een planning van communicatieactiviteiten staat hoe met wie en wanneer gecommuniceerd wordt. De communicatie in deze Handreiking Asbestcommunicatie sluit aan op het proces zoals in de Handreikingen Slopen en Handhaving bij Illegale sloop is verwoord. Communicatiemomenten zijn gekoppeld aan de vier fasen, te weten het onderzoek, de onderzoeksresultaten, de saneringswerkzaamheden en de oplevering. Ook is genoemd wie voor welke communicatie verantwoordelijk is.

3.8 Organisatie

Bij een asbestverwijdering zijn veel partijen betrokken. Dat is zeker het geval bij een asbestbrand. Een complex proces, waarin elke partij zijn eigen taak en verantwoordelijkheid heeft. Ook op het gebied van communicatie. Gezien het belang van eenduidige en betrouwbare informatie voor belanghebbenden is het belangrijk dat er namens de betrokken partijen één geluid klinkt. Daarvoor is tussen de partijen goede afstemming nodig qua inhoud, maar ook de timing van communicatieactiviteiten. Als er vanuit de verschillende partijen gecommuniceerd wordt is de afstemming in tijd een aandachtspunt. Degene die de coördinatie heeft, let daarop en spreekt partijen aan op wel/geen actie te ondernemen. In geval van illegale activiteiten of een incident als een brand, kunnen de overheidsinstanties de communicatie bepalen. Hierna volgt een

beschrijving wie welke verantwoordelijkheden heeft.

Eigenaar

Een eigenaar moet de gebruikers van een gebouw altijd informeren over de aanwezigheid van asbest. Daarbij hoort ook het geven van instructies over wat zij er wel/niet mee mogen doen. De eigenaar is ook verantwoordelijk voor de communicatie over onderzoeken naar de aanwezigheid van asbest in een gebouw, de voorbereiding van de verwijdering, de werkzaamheden en de nazorg. Inclusief de communicatie over het tijdelijk afsluiten van ruimten en eventuele evacuatie van bewoners en andere gebruikers. Communicatie met belanghebbenden is onderdeel van de voorbereiding om asbest te gaan verwijderen. Het is net zo belangrijk als de onderzoeken naar de aanwezigheid van asbest en het indienen van de sloopmelding. In een optimale situatie maakt een communicatieplan onderdeel uit van de ingediende sloopmelding. Wanneer de asbestverwijdering ook gevolgen heeft voor de directe omgeving van het gebouw en het openbaar gebied, is het aan te bevelen om de inhoud en timing van de communicatie vooraf af te stemmen met de gemeente. Nog beter is het de communicatie gezamenlijk aan te pakken.

.....
De eigenaar is verantwoordelijk voor de sloopmelding, de zorgvuldige verwijdering van het asbest én de communicatie met belanghebbenden daarover. Denk bijvoorbeeld aan asbestverwijdering in het kader van de renovatie van een woningcomplex (corporatie, vereniging van eigenaren), winkelcentrum (vastgoedeigenaar) of school (schoolbestuur).
.....

Marktpartijen

Bedrijven die door een eigenaar zijn ingehuurd voor onderzoek naar of het verwijderen van asbest dienen gecertificeerd te zijn. Dat betekent dat zij aan kwaliteitseisen moeten voldoen. Het is optimaal als bedrijven en hun medewerkers ook oog hebben voor communicatieaspecten. Dan immers weten medewerkers goed om te gaan met gebruikers van panden. Zij weten wat zij wel/niet kunnen

zeggen, zeker in geval van een crisis. Zij houden zich aan de afspraken over woordvoering richting publiek en media.

Bevoegd gezag: gemeenten, provincies, ministerie en voor deze werkende uitvoeringsdiensten (overal BWT genoemd in deze handreiking)

Of een eigenaar de communicatie gedegen aanpakt, moet blijken uit de ingediende sloopmelding. De gemeente toetst een sloopmelding op het onderdeel communicatie tijdens het gehele proces. Als er twijfel is of de voorgestelde communicatie voldoende zal zijn, kan BWT aanpassing daarvan eisen. BWT kan een overleg daarover organiseren. Het is raadzaam overeenstemming over de communicatie te bereiken voor de acceptatie van de sloopmelding.

Om meer inzicht te hebben in de aanpak van de communicatie bestaat de mogelijkheid om een communicatieplan te vragen (voor invulling zie bijlage 3.1). De aard van een sloopwerk kan impact hebben op anderen dan de bewoners of gebruikers van het gebouw. Bijvoorbeeld op bewoners of gebruikers in omringende gebouwen en passanten in de tussenliggende, al dan niet openbare ruimte. Hoe groter de impact van zo'n sloopwerk, hoe meer reden er is voor de gemeente om de communicatie niet volledig over te laten aan de opdrachtgever of uitvoerder van het sloopwerk in kwestie.

Het is raadzaam inhoud en timing van de communicatie af te stemmen en van elkaar te weten wie wanneer welke stappen gaat zetten. Het aanwijzen van een coördinator, die deze onderlinge afstemming bewaakt, kan bij complexe projecten nodig zijn. De informatie op websites over het indienen van een sloopmelding moet ook vermelden dat bij de voorbereiding om asbest te verwijderen er ook aandacht dient te zijn voor communicatie. Een communicatieplan en/of vroegtijdig overleg met de gemeente is aan te bevelen om de communicatie goed voor te bereiden. De informatie vermeldt ook dat de gemeente, provincie of ministerie de mogelijkheid hebben om bij het toetsen van de melding een communicatieplan te vragen.

Politiek verantwoordelijk bestuurder(s):

BWT bezoekt regelmatig de sloopwerken waarbij sprake is van het verwijderen van asbest. Bij overtredingen en afwijkingen van de sloopmelding kan BWT het werk stilleggen en de plek laten ontruimen. Bij de afweging van wat er verder moet gebeuren, wordt – als het gaat om bewoners en publiek – ook de GGD betrokken. Als het gaat om de gezondheid van werknemers moeten werkgever, arbodienst en Inspectie SZW worden ingeschakeld. Als het gaat om beide is onderlinge afstemming van de communicatie belangrijk. In een dergelijke situatie stelt BWT ook de verantwoordelijke politieke bestuurder op de hoogte. BWT weet wanneer het noodzakelijk is de politiek verantwoordelijke bestuurder te informeren over het incident. Dat is een kwestie van inzicht en ervaring.

.....
Het Bouwbesluit 2012, artikel 1.26 vijfde lid en artikel 1.29, biedt BWT de mogelijkheid tot het stellen van nadere voorwaarden aan een sloopmelding die de eigenaar doet (of laat doen). Voor het voorkomen of beperken van hinder of onveilige situaties tijdens het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden. Dit geldt ook voor eisen op het gebied van communicatie voor, tijdens en na de verwijdering van het asbest. Ook als een communicatieplan deel uitmaakt van een ingediende sloopmelding kan BWT aanpassing eisen, als blijkt dat het plan tekort schiet.
.....

Afdeling Communicatie gemeenten, RUD 'en, provincies en ministerie

Elke overheidsorganisatie heeft een afdeling Communicatie. De afdeling staat meestal in nauw contact met het dagelijks bestuur (B&W, GS, minister), BWT en de afdeling Communicatie werken nauw samen indien er een incident is omtrent asbest. Op de afdeling Communicatie is kennis over asbest aanwezig en over de te nemen acties. Er zijn afspraken over wie wat moet doen. Een draaiboek is aanwezig en pers- en publieksvoorlichters zijn te allen tijde beschikbaar.

De afdeling Communicatie is ook vertrouwd met de protocollen indien er sprake is van een crisis. De diensten van de Veiligheidsregio komen dan in actie. Te denken valt aan brandweer, politie en GGD. Communicatie

maakt deel uit van een crisisorganisatie omtrent asbest. Ten behoeve van de voorbereiding van de informatie aan publiek is het raadzaam goed te luisteren naar de adviezen van de GGD en de asbestdeskundige van het bevoegd gezag. In de meeste gevallen staan daarin handvatten voor teksten van brieven, folders, website en tweets. Voor de contacten met de media is het verstandig om met een gezamenlijke woordvoerder te werken. Dit komt de eenduidige berichtgeving ten goede.

Veiligheidsregio

Een crisis komt nooit gelegen, een goede voorbereiding is dus noodzakelijk. Zorg dat het scenario voor een crisis al is geschreven en bekend is bij degenen die ermee moeten werken. In ernstige crisissituaties neemt de gemeente of de veiligheidsregio de leiding. Als na een melding hulpdiensten als politie, brandweer en GHOR/GGD ter plaatse komen, bepalen zij van welke omvang sprake is. Er zijn vijf mogelijkheden, van GRIP 0 tot en met GRIP 4. GRIP staat voor Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijding Procedure.

.....
*Een veiligheidsregio is een gebied waarin
verscheidene besturen en diensten samenwerken ten
aanzien van taken op het terrein van brandweer-
zorg, rampenbeheersing, crisisbeheersing,
Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de
Regio (GHOR/GGD) en handhaving van de
openbare orde en veiligheid. De gebiedsindeling
komt overeen met die van de voormalige
politieregio's; vandaar dat Nederland 25
veiligheidsregio's kent. De samenwerking is
gestoeld op de Wet gemeenschappelijke regelingen
(WGR) Het is voor eigenaren van vastgoed
(corporaties, schoolbesturen, zorginstellingen, etc.)
en overheidsdiensten raadzaam om elkaar te kennen
en op de hoogte te zijn van ieder zijn verantwoorde-
lijkheden en werkwijzen. Als tijd dringt, kan een
crisisorganisatie snel op gang komen.*
.....

Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Een taak van de GGD is het adviseren van gemeenten over de gezondheidsrisico's bij de aanwezigheid van asbest en over het te volgen communicatietraject daarbij. De GGD

adviseert in eerste instantie over de risico's van asbest voor de gezondheid, over eventuele maatregelen om die risico's te beperken en in het uiterste geval over het wel of niet ontruimen van een pand tijdens de aanwezigheid van asbest of tijdens de verwijdering daarvan. Tijdens het communicatietraject draagt de GGD bij aan een goede informatievoorziening aan burgers. Daartoe stelt zij teksten op die gebruikt kunnen worden in brieven, toelichtingen tijdens bijeenkomsten, op websites, etc. De GGD kan een belangrijke rol spelen bij bijvoorbeeld een inloopspreekuur, als het gaat om gezondheidsvragen. Als deelnemer aan het communicatietraject kan de GGD inbreng hebben over de randvoorwaarden. Bijvoorbeeld over het te volgen traject of over de noodzaak van een onafhankelijke voorzitter bij een informatiebijeenkomst. Daarnaast speelt de GGD een rol bij de beantwoording van vragen en klachten van burgers, waarbij communicatie eveneens een belangrijke rol speelt (uit *Richtlijn Risicocommunicatie*, 2006). Belangrijk is dat de GGD als onafhankelijk deskundige gezien kan worden. De GGD brengt advies uit op basis van gegevens van het asbestinventarisatiebureau en het laboratorium die de resultaten van de analyses van luchtmetingen en kleefmonsters leveren. De GGD maakt op basis van de onderzoeksresultaten een inschatting van de gezondheidsrisico's (blootstellingsrisico's) voor de bewoners. Leidraad hierbij is het advies van de Gezondheidsraad uit 2010. Als ook de gezondheid van werknemers in het geding kan zijn, is afstemming met Arbodienst en Inspectie SZW noodzakelijk.

3.9 kosten en dekking

De kosten van de communicatie komen voor rekening van de eigenaar van het vastgoed. De inzet van overheidsdiensten is voorzien in de gemeentebegroting. Gelet op de beperkte mogelijkheden om reserveringen meerjarig in stand te houden, ook als deze niet worden aangesproken, zal in veel gevallen de dekking ad hoc moeten worden gevonden. In gevallen waar niet goed wordt gecommuniceerd – zo heeft ook de kwestie Kanaleneiland laten zien

– lopen de kosten die daaruit voortvloeien vaak op tot bedragen die een veelvoud zijn

van de kosten die gemoeid zijn met adequate en tijdige communicatie.

DEEL 3 – BIJLAGE 3.1

Stramien voor het opstellen van een communicatieplan bij een asbestsanering

Wat is in het kort de inhoud van het (asbestsanerings-)project? ▪ Locatie ▪ Omvang	
Wat is het doel van de inzet van communicatie? ▪ Informeren ▪ Goed omgaan met asbest ▪ Mensen kunnen zelf een oordeel vormen over een risico ▪ Overleg ▪ Medewerking ▪ Voorkomen gevaarlijke situatie	
Voor welke doelgroepen heeft het project gevolgen? Aan de hand van de vragen in onderstaand hulpschema is snel een inventarisatie van doelgroepen te maken.	
Wat is de boodschap? Geef in het kort aan wat de hoofdboodschap is in de verschillende fasen: 1. Onderzoek 2. Resultaten onderzoek 3. Sanering 4. Eindcontrole	
Welke communicatiemiddelen zijn beschikbaar? Denk aan persoonlijk, schriftelijk en digitaal	
Wat wordt wanneer gedaan?	
Wie is bij de communicatie betrokken? ▪ Asbestdeskundige ▪ GGD ▪ Communicatieadviseur	
Hoe is de planning van de communicatieactiviteiten?	

DEEL 3 - BIJLAGE 3.2

Wie is de eigenaar?	▪ woningcorporatie ▪ schoolbestuur ▪ zorginstelling ▪ ondernemer ▪ vastgoedeigenaar ▪ projectontwikkelaar
Welke marktpartijen werken in opdracht (onder verantwoordelijkheid) van de eigenaar?	▪ asbestinventarisatiebureau ▪ asbestverwijderingsbedrijf ▪ aannemer, onderaannemers ▪ werknemers
Welke overheidsinstanties zijn erbij betrokken – wie zijn functioneel betrokken?	▪ bevoegd gezag (gemeente, provincie, ministerie of uit naam hiervan optredende RUD of Omgevingsdienst): - inspecteur BWT - is de asbestexpert, hij/zij geeft opdracht tot onderzoeken en hij/zij weet de resultaten te interpreteren - afdeling communicatie (bij crisis) ▪ politie ▪ brandweer ▪ GHOR/GGD – voor gezondheidkundige interpretatie en advies ▪ veiligheidsregio
Bestuurlijk verantwoordelijke	▪ gemeente: wethouder en burgemeester (bij crisis) ▪ provincie: gedeputeerde ▪ ministerie: minister
Wie zijn de gebruikers van het gebouw?	▪ bewoners/eigenaren ▪ huurders ▪ werknemers ▪ leraren/leerlingen/ouders ▪ ouderen/zorgmedewerkers ▪ bezoekers ▪ patiënten/verpleegkundigen/artsen, etc.
Zijn er belangenorganisaties van de gebruikers van het gebouw?	▪ bewonersorganisaties ▪ vereniging van eigenaren ▪ oudervereniging ▪ winkeliersverenigingen ▪ ondernemingsraad
Wie zijn de burens/gebruikers van gebouwen in de omgeving van het gebouw?	▪ bewoners ▪ ondernemers ▪ scholen ▪ bedrijven
Betreffen de maatregelen ook de openbare ruimte, waaronder het (gedeeltelijk) afzetten van een straat?	▪ passanten, publiek ▪ openbaar vervoer ▪ verkeer
Zijn er intermediaire groepen in te schakelen?	▪ maatschappelijk werkers ▪ huisartsen
Welke media zijn actief, met welke media bestaan afspraken in geval van een crisis.	▪ lokaal en regionaal ▪ landelijk ▪ digitaal

DEEL 4 - COMMUNICATIE BIJ GEPLANDE ASBESTVERWIJDERING

Een geplande asbestverwijdering bestaat uit vier fasen:

4.1 Fase 1 - Onderzoek

Wanneer een eigenaar op de hoogte is van de (vermoedelijke) aanwezigheid van asbest starten de werkzaamheden met onderzoek naar de toepassing en de omvang. Dit kan zijn als voorbereiding op een verbouwing, renovatie, sloop of asbestverwijdering. Een opdracht voor onderzoek kan ook worden ingesteld vanwege klachten of onrust onder gebruikers van een gebouw. De communicatie omtrent de onrust vraagt specifieke aandacht. In geval van klachten en onrust kan een onafhankelijk onderzoek door een gecertificeerd asbestinventarisatiebureau helderheid verschaffen over de veiligheid en gezondheidsrisico's van de gebruikers. Bij ongerustheid over gezondheidsrisico's is het

advies om de GGD er vroegtijdig bij te betrekken.

In alle gevallen is de communicatie over de onderzoeken de start van een mogelijk lang traject. Het advies is deze communicatie serieus aan te pakken. Je kunt namelijk maar één keer goed beginnen. Goede communicatie tijdens de voorbereiding is van belang voor de rest van de werkzaamheden. Die werkzaamheden zijn gebaat bij onderling vertrouwen en openheid. Daaraan kun je werken door tijdig en goed te communiceren en de eventuele zorgen van mensen serieus te nemen. De tijd en kosten die met de voorbereiding zijn gemoeid, betalen zich terug tijdens het vervolg!

Fase 1 – Onderzoek

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEPEN	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
A) Vóór de start van het onderzoek	Stel een communicatieplan op. Voor tips zie Handreiking Asbestcommunicatie, Hoofdstuk 3: Aanpak communicatie	Eigenaar, verhuurder, evt. i.s.m. GGD en gemeente	Intern betrokkenen	Communicatieplan	Wie zijn de doelgroepen, wat is ons doel, welke middelen gaan we gebruiken, wat is de boodschap in de verschillende fasen, wanneer doen we wat en wie doet wat.
	Informatie aan doelgroepen over aanstaand onderzoek	Eigenaar, verhuurder	Gebruikers gebouw	Contactpersoon/ telefonisch spreekuur	Hij/zij is van alles op de hoogte en is goed bereikbaar
		Eigenaar, verhuurder	Gebruikers gebouw	Brief op naam of brief 'aan de bewoners, winkelier, etc. van dit pand'. Tip: brief door contactpersoon laten verspreiden of overhandigen. Eventueel brief op publicatiebord.	Inhoud brief: ▪ Aankondiging onderzoek; ▪ Aanleiding onderzoek (noodzaak); ▪ Uitleg over aard (soort) van onderzoek; ▪ Info over asbest; ▪ Naam bedrijf dat onderzoek gaat uitvoeren; ▪ Werkwijze, verzoek om medewerking; ▪ Informatie over legitimatie door medewerkers bedrijf; ▪ Planning: start en duur; ▪ Bekendmaking resultaten; ▪ Vervolg informatie; ▪ Contactpersoon (naam, telefoon en e-mailadres); ▪ Uitnodiging bijeenkomst.

Fase 1 – Onderzoek (vervolg)

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE?	DOELGROEPEN	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
		Eigenaar, verhuurder	Gebruikers gebouw	(inloop)bijeenkomst	Programma: ▪ Zie inhoud brief; ▪ Sprekers, waaronder vertegenwoordiger onderzoeksbureau, toelichting werkwijze, gebruik beschermende kleding, contactpersoon; ▪ Gelegenheid voor vragen; ▪ Folder om info na te lezen.
		Webmaster	Gebruikers gebouw	Website, intranet, Yammer	Op afgeschermd deel van website aankondiging (brief) onderzoek plaatsen (bijvoorbeeld op website van verhuurder van woningen, winkels, kantoren, etc.).
B) Tijdens het onderzoek: een onderzoek kan een lang duren, later beginnen, vertraging oplopen, etc.	Houd mensen op de hoogte over de gang van zaken, de voortgang, eventuele vertraging, wanneer ze weer informatie krijgen.	Eigenaar, verhuurder	Gebruikers gebouw	Brief Website	Inhoud brief en website: ▪ Alles verloopt volgens plan of er is vertraging vanwege; ▪ Het duurt nu tot en met ...; ▪ Naam, telefoon en e-mailadres van contactpersoon.
			Gebruikers gebouw	Contactpersoon	Contactpersoon is precies op de hoogte over voortgang en planning.

Fase 1 – Onderzoek (vervolg)

Communicatie omtrent start onderzoek naar aanleiding van klachten en eventuele onrust onder de gebruikers van een gebouw. Er bestaan bijvoorbeeld vermoedens van asbest, verdeeldheid onder bewoners of meningsverschillen met de gebouw eigenaar. Dat vraagt om direct handelen en extra zorgvuldige communicatie voor aanvang van een onderzoek. Betrek de GGD tijdig bij de activiteiten en vraag om ondersteuning bij het beantwoorden van zorgvragen, anders moet alles in zgn. crisissituatie georganiseerd worden.

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE?	DOELGROEPEN	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
C) Er is onrust of er zijn klachten over de aanwezigheid van asbest	Inventariseer doelgroepen en onrust/klachten	Eigenaar, verhuurder GGD	Verontruste gebruikers gebouw	Contactpersoon (benoemen)	Contactpersoon bezoekt betrokkenen indien mogelijk
Opdracht onderzoek aan bureau naar plaats, aard en omvang asbest	Betrokkenen informeren over onderzoek	Eigenaar, verhuurder, GGD	Verontruste gebruikers gebouw	Brief op naam of brief 'aan de bewoners van dit pand'; Eventueel afschrift op publicatiebord.	Inhoud brief: ▪ Aanleiding onderzoek; ▪ Aankondiging onderzoek; ▪ Eventueel verzoek tot medewerking, afsluiting ruimten, zie ook inhoud brief onder A; ▪ Naam, telefoonnummer en e-mailadres contactpersoon; ▪ GGD voor zorgvragen.
			Verontruste gebruikers gebouw	Website, intranet, Yammer	Op besloten deel van website brief plaatsen

4.2 Fase 2 - Onderzoeksresultaten

Na afronding van de asbestinventarisatie is bekend of en zo ja wat, waar en hoeveel asbest er aanwezig is en wat de blootstellingsrisico's voor mens en milieu zijn. Het varieert dus van de constatering dat er géén asbest is aangetroffen tot en met de vondst van asbest zodanig dat er een uitgebreide sanering nodig is.

Zodra er sprake is van blootstellingsrisico's is het advies om de GGD erbij te betrekken voor

het beoordelen van het gezondheidsrisico. Dit om onrust te beperken/weg te nemen of te voorkomen. De GGD is de aangewezen organisatie om gezondheidsvragen te beantwoorden of gezondheidsrisico's in te schatten. Afhankelijk van de onderzoeksresultaten en de blootstellingsrisico's volgen maatregelen.

Fase 2 – Onderzoekresultaten – zes mogelijkheden

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
D1) Er is geen asbest aangetroffen	Informeert doelgroepen over resultaat onderzoek	Eigenaar, verhuurder, evt. GGD (bij onrust)	Gebruikers gebouw	Brief (op naam) Website Contactpersoon Bijeenkomst (bij onrust)	Inhoud brief en (inloop)bijeenkomst: ▪ Onderzoek is afgesloten; ▪ Uitkomst onderzoek; ▪ Dank voor medewerking.
D2) Er is asbest aangetroffen, maar dat kan blijven zitten	Geef informatie over plaats van asbest en instructies voor gebruikers	Eigenaar, verhuurder, GGD	Gebruikers gebouw	Brief op naam of brief 'aan de bewoners, winkelier van dit pand' Eventueel brief ook op publicatiebord Website (afgeschermd deel)	Inhoud brief en website: ▪ Er is asbest aangetroffen op plaats X, Y, Z; ▪ Het is een beschermde toepassing, het kan geen kwaad; ▪ Wat wel/niet te doen door gebruikers van het pand; ▪ Vermelden contactpersoon, met naam, telefoon, e-mailadres en adres voor vragen; ▪ GGD kan men bellen bij gezondheidsvragen.
			Gebruikers gebouw	Contactpersoon	Contactpersoon is precies op de hoogte en kan alle vragen beantwoorden

Fase 2 – Onderzoekresultaten – zes mogelijkheden (vervolg)

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
D3) Er is asbest aangetroffen, het moet verwijderd worden, aanpak is bekend	Geef informatie over plaats van asbest en (tijdelijke) instructies. Geef informatie over aanpak sanering.	Eigenaar, verhuurder, GGD	Gebruikers gebouw	Brief op naam of brief 'aan de bewoners, winkelier van dit pand' Eventueel brief ook op publicatiebord Website	Inhoud brief en website: ▪ Er is asbest aangetroffen op plaats X, Y, Z; ▪ U loopt geen gevaar, mits u de toepassingen niet beschadigt; ▪ De toepassingen worden verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf; ▪ Uitnodiging voor bijeenkomst, datum, tijd en plaats, sprekers, gelegenheid voor vragen; ▪ Vermelden contactpersoon, met naam, telefoon, e-mailadres en adres.
				Affiches	Aankondiging bijeenkomst
				Contactpersoon/ spreekuur	Contactpersoon is precies op de hoogte en kan alle vragen beantwoorden
				(Inloop)bijeenkomst	Inhoud bijeenkomst: ▪ Zie brief; ▪ Werkwijze, planning; ▪ Verzoek tot medewerking; ▪ Nadere informatie over start verwijdering en hoe en wat volgt... zie fase 3; ▪ GGD: gezondheidsvragen.

Fase 2 – Onderzoeksresultaten – zes mogelijkheden (vervolg)

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
D4) Er is asbest aangetroffen, het moet verwijderd worden en gebruikers dienen het pand tijdelijk te verlaten	Geef informatie over de locatie van asbest, geef (tijdelijke) instructies voor veiligheid, geef informatie over asbest en kondig verdere informatie aan. Toon begrip voor de impact (mogelijke stress) die dit heeft op mensen	Eigenaar, verhuurder, GGD	Gebruikers gebouw, eventueel omgeving?	Brief op naam of brief 'aan de bewoners, winkelier van dit pand' Eventueel brief ook op publicatiebord Website	Inhoud brief: ▪ Er is asbest aangetroffen op plaats X, Y, Z; ▪ U loopt geen gevaar, mits u de toepassingen niet beschadigt; ▪ De toepassingen worden verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf; ▪ Uitnodiging voor bijeenkomst, datum, tijd en plaats, sprekers, gelegenheid voor vragen; ▪ Vermelden contactpersoon, met naam, telefoon, e-mailadres en adres; ▪ Vermelden GGD voor zorgvragen.
				Contactpersoon	Contactpersoon is precies op de hoogte en kan alle vragen beantwoorden
				Infopunt	Betrek GGD tijdig bij Infopunt voor beantwoorden vragen
				Affiche	Aankondiging bijeenkomst
				(Inloop)bijeenkomst	Bijeenkomst: ▪ Asbest is aangetroffen, er is bekend wat waar zit; ▪ Asbest wordt verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf; ▪ Werkwijze, planning, nadere informatie volgt...; ▪ GGD is aanwezig voor zorgvragen.

Fase 2 – Onderzoekresultaten – zes mogelijkheden (vervolg)

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
D5) Er is asbest aangetroffen, het moet verwijderd worden. Voordat we het vervolg bepalen willen we eerst overleg met de gebruikers van het pand	Informeert gebruikers over resultaten onderzoek, bespreek de mogelijkheden voor de gebruikers tijdens de asbestverwijdering (met of zonder ontruiming). Stel gebruikers in de gelegenheid (zorg)vragen te stellen. Advies GGD wel/niet ontruimen, uitleg over risico's voor bewoners. Als het om een werksituatie gaat is de werkgever verantwoordelijk. Die kan de Arbodienst inschakelen voor het geven van info over de gezondheid. Als het zowel om werknemers als algemene bevolking gaat (bijvoorbeeld winkelpanden, scholen), dan moet vroegtijdig goede afstemming zijn tussen GGD en Arbodienst.	Eigenaar of verhuurder, GGD, deskundige (BWT)	Gebruikers gebouw	Brief op naam of brief 'aan de bewoners, winkelier van dit pand' Eventueel brief ook op publicatiebord Website Affiche Contactpersoon/ Spreekuur Overleg	Inhoud brief en website: ▪ Er is asbest aangetroffen op plaats X, Y, Z ▪ U loopt geen gevaar, mits u de toepassingen niet beschadigt ▪ De toepassingen worden verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf ▪ We willen eerst overleg met gebruikers voordat we precies bepalen wanneer we wat verwijderen ▪ Uitnodiging voor bijeenkomst, datum, tijd en plaats, sprekers, gelegenheid voor vragen ▪ Vermelden contactpersoon, met naam, telefoon, e-mailadres en adres Aankondiging bijeenkomst Contactpersoon is precies op de hoogte en kan alle vragen beantwoorden
				(Inloop)bijeenkomst	Inhoud bijeenkomst: ▪ zie brief; ▪ GGD: gezondheidsvragen; ▪ Uitnodiging voor overleg; ▪ Overleg over aanpak.
D6) Er is asbest aangetroffen, het moet verwijderd worden > Sloop gebouw >	Deze extreme situatie is qua aanpak identiek aan D5, al zijn de inhoudelijke gevolgen verstrekkender				

4.3 Fase 3 - Sanering/Uitvoering

De werkzaamheden van de sanering zijn in twee stappen onder te verdelen:

1. de voorbereiding;
2. de daadwerkelijke saneringswerkzaamheden.

De communicatieactiviteiten sluiten op de stappen aan.

Fase 3 – Sanering/uitvoering

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
E) Vooruitlopend op start verwijdering asbest/sanering	Geef een overzicht op welke locaties asbest verwijderd gaat worden en wanneer, door wie, consequenties voor de gebruikers, wie is contactpersoon, etc.	Eigenaar/ verhuurder	Gebruikers gebouw, eventueel omgeving en publiek/bezoekers	Individueel contact Brief (op naam) Bijeenkomst Loket voor vragen Website Contactpersoon	Belangrijk is te vertellen: ▪ Wat betekent de sanering voor de gebruikers van het pand; ▪ Kan men in het gebouw/de woning blijven? Zo niet wat te doen, welke faciliteiten zijn er? ▪ Welk bedrijf verricht het werk? ▪ Waar is asbest aangetroffen en wat gaat hiermee gebeuren. Leg uit waarom het asbest niet gevaarlijk is zolang er geen vezels vrijkomen. Geef ook uitleg over het niet boren in asbesttoepassingen; ▪ Indien tussen de inventarisatie en de start van de werkzaamheden veel tijd zit, vertel waarom er voorbereidingstijd nodig is.
				Contactpersoon	Contactpersoon is precies op de hoogte en kan alle vragen beantwoorden

Fase 3 – Sanering/uitvoering (vervolg)

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
F) Start sanering	Twee weken voor de start informatie verstrekken	Eigenaar/ verhuurder, sanerings- bedrijf	Gebruikers gebouw, eventueel omgeving en publiek/bezoe- kers	Brief op naam Bewonersbrief Folder Website Loket voor vragen	Informatie over de daadwerkelijke aanvang werkzaamheden en de consequenties voor de gebruikers, namen contactpersonen en gelegenheid bieden contact op te nemen voor vragen
Tijdens de werkzaamheden: - het verloopt volgens planning - meer asbest dan voorzien	Actuele informatie verstrekken	Eigenaar/ verhuurder, sanerings- bedrijf	Gebruikers gebouw, eventueel omgeving en publiek/bezoe- kers	Brief op naam Bewonersbrief Website Loket voor vragen	Informeren over verloop werkzaamheden eventuele consequenties in de planning

4.4 Fase 4 - Oplevering

Na afronding van de saneringswerkzaamheden vindt er controle plaats of de werkzaamheden afdoende zijn geweest. Over dat resultaat dienen belanghebbenden informatie te ontvangen.

Op de volgende pagina's is voor elke fase de communicatie uitgewerkt.

Fase 4 - Oplevering

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
G) Eindcontrole: mag de ruimte weer betreden worden? Laboratorium levert eindbe- oordeling (vrijgave)	Gebruikers informeren over de eindbeoordeling, 'vrijgeven' van ruimte(n), woning, bedrijf, school, winkel, etc. Gebruikers in de gelegenheid stellen nog vragen te stellen	Eigenaar, verhuurder, bevoegd gezag, evt. GGD	Gebruikers gebouw	Brief op naam Bijeenkomst Contactpersoon	Resultaat eindbeoordeling

DEEL 5 - COMMUNICATIE BIJ EN NA ASBESTBRAND, STORMSCHADE EN/OF INSTORTING

Wanneer bij brand asbest vrijkomt zijn de GHOR (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio), brandweer en politie, als eerste aan zet. Afhankelijk van de rookontwikkeling, de windrichting en windkracht kan de verspreiding een kleiner of groter gebied betreffen en de concentratie variëren. De communicatie over de gevolgen daarvan voor bewoners en anderen is bij kleine branden - tot en met GRIP* 1 - aan de politie- of brandweervoorlichter. Vanaf GRIP 2 is de gemeentevoorlichter hiervoor verantwoordelijk.

Voor de asbestverspreiding in de omgeving van de brand zal uit het asbestinventarisatie-onderzoek moeten blijken hoe ver verspreiding van asbestdeeltjes/-flinters heeft plaatsgevonden en welke vervolgacties nodig en zinvol zijn. Tempo is hier geboden om verdere verspreiding waar mogelijk te voorkomen. Zodra er duidelijkheid is moeten bewoners en bedrijven in het getroffen gebied duidelijk worden geïnformeerd over de

bevindingen, eventuele maatregelen door de overheid, de consequenties voor hun eigen doen en laten, mogelijke gevolgschade en adressen, waar zij terecht kunnen met vragen en klachten.

Communicatie bij een asbestbrand richt zich op meerdere groepen. De bewoners, gebruikers en andere betrokkenen binnen het verspreidingsgebied, de overige bewoners buiten het verspreidingsgebied en de pers. Asbest dat vrijkomt als gevolg van (gedeeltelijke) instorting van een gebouw kent qua aanpak overeenkomsten met die na een brand. Meestal kan het tempo wat hoger zijn en zal de verspreiding en concentratie van asbest in de omgeving een veel kleiner gebied betreffen dan bij brand. Behalve wanneer de instorting het gevolg is van of gelijktijdig plaatsvindt met harde wind of storm, al dan niet in combinatie met droogte.

* GRIP: Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijding Procedure

Voor de bijlagen bij dit deel is gebruik gemaakt van Plan van Aanpak Asbestbranden Breda, Plan van Aanpak Asbestbranden, ministerie VROM, 2006 en Handreiking Aanpak Asbestincidenten, IFV, 2016):

- 1 Aandachtspunten bewonersbrief
- 2 Aandachtspunten bijeenkomst bewoners
- 3 Voorbeeldbrieven voorlichten bevolking.

5.1 acute alarmfase

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Dag 1) Acute alarmfase Er is of was een brand waarbij vermoedelijk asbestvezels zijn vrijgekomen	Alarmering bevolking Eerste bericht aan media	Brandweer- en politie, voorlichter, politievoorlichter	Eigenaar, gebruikers gebouw, burens, passanten	NL Alert; Sirenes; Berichten op lokale tv/radio; Website gemeente;	De brandweer en GHOR geven instructies aan voorlichter politie
Alarmering medewerkers, zoals politievoorlichter, BWT, brandweer, politie, GHOR, GAGS*, hoofd communicatie en pers- en publieksvoorlichter gemeente	Inventariseren en verzamelen van informatie voor verdere communicatieactiviteiten (info ligt vaak bij brandweer en GHOR) Informatie over gezondheidseffecten ligt bij GHOR. Hoofd communicatie onderhoud ook contacten met de burgemeester i.v.m. eventuele pers- en publieksvoorlichting	Pers- en Publieksvoorlichter gemeente		Persbericht; gemeente; Website gemeente; Bericht via sociale media Lokale omroep.	Er is/was een brand, daarbij zijn asbestvezels verspreid over het gebied.... Brand wel/niet onder controle. Gebied is afgezet. Advies aan bewoners: tot nadere berichten ramen en deuren gesloten houden en ventilatiesystemen uitzetten. Advies over gezondheidsrisico's asbest (deze informatie ligt bij GHOR/GGD) Evt. aanspreekpunt of informatienummer noemen
	Openstellen infocentrum Telefoonnummer voor vragen	Publieksvoorlichter		Persbericht Website gemeente Bericht via sociale media Lokale omroep	Bereikbaarheid infocentrum en telefoonnummer
	Informereren collega's communicatie, KKC, telefonistes, etc.,	Pers- en publieksvoorlichters			

* GAGS: de Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen, is meestal een functionaris van de GGD, die via piketdienst beschikbaar is voor de GHOR

5.2 brand meester

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Dag 1 of 2 Na het sein 'brand meester' zo snel mogelijk een asbest-inventarisatie uitvoeren op locatie					
Resultaat onderzoek: A) geen verspreiding asbestvezels B) asbestvezels zijn verspreid over het gebied	Bericht aan de media Bericht aan bewoners	BWT Persvoorlichter en publieksvoorlichter gemeente GGD	Eigenaar, gebruikers gebouw, burens, passanten	Persbericht Bewonersbrief* Website gemeente Bericht via sociale media Infobijeenkomst Telefoonnummer	Inhoud A) ▪ Er was brand. ▪ Onderzoek heeft uitgewezen dat er geen asbest verspreid is. ▪ Alle waarschuwingen zijn ingetrokken Inhoud B) ▪ Er was brand. ▪ Uit onderzoek blijkt dat asbestvezels verspreid zijn over gebied en eventueel in gebouwen. ▪ Geef duidelijk aan wat voor soort asbest is gevonden, is het materiaal hecht of niet hechtgebonden. ▪ Vertel welke maatregelen de overheid neemt. ▪ Consequenties voor doen en laten ▪ Mogelijke gevolgschade ▪ Adressen waar men terecht kan met vragen en klachten

* Zie bijlage 5.3, voorbeeldbrieven

5.3 verwijdering asbest en eindcontrole

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Verwijdering asbest	Bericht aan de media Bericht aan bewoners	BWT Persvoorlichter en Publieksvoorlichter gemeente GGD/GHOR kan teksten aanleveren over gezondheidsrisico's	Eigenaar, gebruikers gebouw, burens, passanten	Persbericht Bewonersbrief* Website gemeente Bericht via sociale media Telefoonnummer	Inhoud: ▪ Details schoonmaak en planning ▪ Sanering bestaat uit verwijderen van zichtbare stukken of stukjes asbest ▪ Tijdens sanering dient u binnen te blijven om te voorkomen dat u stukken asbest vertrappt en zo mee naar binnen loopt
Eindcontrole: sein veilig voor gebied	Slotbericht aan de media Slotbericht aan doelgroepen	BWT Persvoorlichter en publieksvoorlichter gemeente	Eigenaar, gebruikers gebouw, burens, passanten	Persbericht Bewonersbrief* Website gemeente Bericht via sociale media Telefoonnummer	Inhoud: ▪ Asbest is verwijderd ▪ Uit onderzoek blijkt dat gebied weer schoon is ▪ U mag het gebied weer betreden ▪ Advies over wanneer ramen en deuren weer open mogen, ter afronding van de alarmfase

* Zie bijlage 5.3, voorbeeldbrieven

DEEL 5 - BIJLAGE 5.1

Aandachtspunten bewonersbrief

Zorg voor adressering, datering, aanhef en afbakening verspreidingsgebied in de brief.

Gebruik briefpapier van de gemeente, vermeld naast afzender ook de naam en contactgegevens van de contactpersoon (bijv. publieksvoorlichter).

MOGELIJK INHOUDSPUNTEN:

- Wat is er gebeurd;
- Wat is het gevaar voor de gezondheid;
- Welke maatregelen worden of zijn genomen om de risico's te beperken?
- Wat is het resultaat van de getroffen maatregelen;
- Kunnen ramen en deuren alweer open?
- Wat kun je wel en wat niet (naar buiten gaan, huisdieren, ook katten, konijnen en volièrevogels);
- Wat gebeurt er de komende dagen;
- Kunnen kinderen buiten spelen;
- Hoe wordt er opgeruimd;
- Moeten ze bij mij op het dak?
- Wanneer volgt meer informatie?
- Wanneer gebruik wordt gemaakt van media (sociale media, website, lokale of regionale omroep, teletekst), meldt waar informatie gevonden kan worden;
- Plaats en openingstijden infocentrum;
- Nummer en bereikbaarheidstijden van infotelefoon;
- Datum, plaats en tijdstip van een informatiebijeenkomst;
- Wanneer volgt volgende brief;
- U ontvangt uiteindelijk ook een 'sein veilig' brief.

DEEL 5 - BIJLAGE 5.2

Aandachtspunten bijeenkomst voor bewoners

- Bepaal of een bijeenkomst voor bewoners nodig is: in dun bevolkt gebied hoeft het misschien niet, maar vaak hebben mensen toch veel vragen, en zijn ze blij wanneer ze hiermee persoonlijk bij deskundigen terechtkunnen;
- Zorg voor een duidelijke uitnodiging;
- Nodig alle betrokken wijkbewoners uit;
- Zorg voor een zaal in de buurt, bijv. buurthuis, zaal van deelstadskantoor of café zaal;
- Zorg voor een goed forum van medewerkers: iemand van handhaving en toezicht (voormalig bouw- en woningtoezicht), GGD-arts, evt. iemand van asbestsaneringsbedrijf, en zorg voor een goede voorzitter;
- Schep ruimte voor beantwoording van vragen;
- Werk volgens een vaste agenda: (bijv. info over brand, over gevaren asbest, over opruimen, bijv. ook planning, telkens vragenronde na elk onderdeel).

DEEL 5 - BIJLAGE 5.3

Voorbeeldbrieven voorlichten bevolking

In deze bijlage zijn voorbeeldbrieven opgenomen, die kunnen worden gebruikt voor het voorlichten van bewoners over de gevolgen van asbestbranden.

Bij het opstellen van voorbeeldbrief 1 is uitgegaan van de situatie dat bij brand zeker asbest is vrijgekomen. Deze brief dient zo snel mogelijk na het bestrijden van de brand uit te gaan. Een mogelijke vervolgactie kan een tweede bewonersbrief zijn. De inhoud van deze brief wordt sterk bepaald door de omstandigheden en de verdere ontwikkelingen. Mogelijk kan in een tweede brief de prioriteiten voor opruimen worden aangegeven, zoals eerst de directe omgeving, openbare plaatsen, schoolpleinen etc., en de tijdsduur waarover een en ander plaatsvindt. Omdat niet altijd bekend is wat en hoe zich een en ander zal ontwikkelen, is het niet mogelijk hier al een voorbeeldbrief van te maken.

Voorbeeldbrief 2 kan verstuurd worden ter afsluiting van de opruimwerkzaamheden. Beide brieven dienen verstuurd te worden op briefpapier van de betreffende gemeente.

Voorbeeldbrief kan worden gebruikt wanneer geen asbest in de omgeving is vrijgekomen.

Algemene aandachtspunten:

- Gebruik het briefpapier van de gemeente.
- Pas de gebruikelijke aanhef toe. Dus:
 - aan de bewoners (van een bepaalde wijk)
 - onderwerp: brand in pand x, locatie y waarbij asbest is vrijgekomen.
- Beoordeel of de brief ook in andere talen dan in het Nederlands opgesteld moet worden.
- Verwijs naar een website voor achtergrondinformatie of naar de website van de gemeente als daar specifieke informatie op staat over het incident, zodat de lezer direct en zelfstandig extra informatie kan vinden.

Brief 1A – Asbest vrijgekomen

Aan de bewoners van (bepaalde wijk, straten)

Datum :

Kenmerk :

Onderwerp : brand in, locatie, waarbij asbest is vrijgekomen

Geachte bewoner(s),

In (bedrijf, pand, schuur etc.) aan destraat in heeft opdag (datum) om (tijd), of in de nacht vandag opdag) een brand gewoed. In het (bedrijf, pand, schuur) bevond zich asbesthoudend materiaal.

Bij de brand zijn naast asbestvezels ook asbesthoudende stukjes/flinters vrijgekomen. Om u tijdens de brand hiervoor te waarschuwen heeft de politie met geluidswagens rondgereden met de boodschap om binnen te blijven en ramen en deuren te sluiten en eventueel aanwezige mechanische ventilatiesystemen af te zetten.

Op dit moment zijn we enige uren verder. Het risico van het inademen van vrijgekomen asbestvezels is inmiddels geweken, waardoor u weer naar buiten kunt en ramen en deuren kunt openen en aanwezige ventilatiesystemen kunt aanzetten.

[eventueel kan, afhankelijk van de situatie, hier nog opgemerkt worden dat naast asbest geen andere gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen]

Uit nader onderzoek is gebleken dat er in uw woonomgeving als gevolg van de brand asbesthoudende stukjes/flinters zijn neergekomen, waaruit gemakkelijk bij kapot trappen of overheen rijden, asbestvezels kunnen vrijkomen. Om dit laatste te voorkomen zijn er inmiddels door de politie verkeersmaatregelen genomen in de wijk. *(eventueel nadere informatie geven welke straten/pleinen afgezet zijn etc.)*. De exacte grenzen van het met asbest besmette gebied, zullen nog nader worden vastgesteld door een gespecialiseerd onderzoeksbureau.

Van asbest is bekend dat vrijgekomen losse vezels bij inademing een risico voor de gezondheid kunnen opleveren. Omdat de blootstelling aan deze vezels gedurende de brand voor u zeer gering is geweest en van korte duur, zeker wanneer we dit vergelijken met de hoeveelheid asbestvezels die u dagelijks al inademt, is het risico dat u eventueel hebt gelopen gedurende de brand verwaarloosbaar klein geweest. Afgezien hiervan zijn wij de mening toegedaan dat uit oogpunt van gezondheid in principe elke blootstelling aan asbest zoveel mogelijk voorkomen moet worden.

Omdat de neergekomen stukjes asbest in uw omgeving door verpulvering of doordat ze in huis worden gelopen nog gemakkelijk vezels kunnen loslaten en daardoor nog altijd een risico op kunnen leveren voor u, zijn de volgende maatregelen genomen:

1. De stukjes asbest in uw omgeving zullen zo snel mogelijk door een speciaal daarvoor toegerust bedrijf opgeruimd worden. Allereerst zullen de openbare wegen vrijgemaakt worden. Daarna zullen de schoongemaakt worden. *[prioriteiten aangeven, zoals belangrijke gebouwen, scholen etc.]*. Hiermee zullen enige dagen gemoeid zijn. Omdat de werknemers van zo'n gespecialiseerd bedrijf bijna dagelijks met asbest omgaan en direct met het asbest in contact komen, zullen zij speciaal beschermende kleding dragen. Voor u zelf is het risico zo klein dat u geen beschermende kleding nodig heeft.
2. *[Eventueel nadere tijdelijke maatregelen aangeven, zoals dat misschien voor een bepaalde tijd scholen gesloten zijn of dat bepaalde objecten niet betreden mogen worden, etc.]*.
3. Wat kunt u zelf wel en niet doen? Als u in uw directe omgeving asbest aantreft, moet u dit rustig laten liggen. Ga er niet doorheen lopen, u neemt het zo mee uw huis in. De schoonmaakkploeg zal

zo spoedig mogelijk bij u langs komen. Ga niet zelf de omgeving van uw huis schoonmaken, tenzij het in- en uitgaan van uw huis ernstig belemmerd wordt. Dan kunt u met een zachte bezem de stukjes opzij schuiven, die later door personeel van het deskundige bedrijf zullen worden opgeruimd. De zachte bezem moet u nadien buiten goed schoonmaken met water bij een afvoerputje. Loop zo min mogelijk over verontreinigde grond of gras om omwoelen en verspreiding zoveel mogelijk te voorkomen. Laat kinderen niet spelen op plaatsen waar stukjes asbest liggen of waar sprake is van verontreiniging.

Zodra de bij de brand vrijgekomen asbest is opgeruimd of wanneer zich eerder ontwikkelingen voordoen, zullen wij u daarvan per brief zo spoedig mogelijk op de hoogte stellen. *(de aan u gegeven informatie bevindt zich ook op de kabelkrant, pagina ..).*

Samengevat zijn wij van mening dat met de genomen maatregelen bij deze asbestbrand het risico voor u zo klein mogelijk is geweest en dat er in feite geen sprake is geweest van een extra risico voor uw gezondheid.

Mocht u na het lezen van deze brief nog vragen hebben of nadere toelichting willen hebben, dan kunt u tijdens kantooruren altijd contact opnemen met *(persoon(en), afdeling, tel.nr.)*. Voor gezondheidsvragen kunt u altijd terecht bij de GGD, *(tel.nr.)*.

Met vriendelijke groeten,

Brief 1B - Asbest vrijgekomen

Datum:

Onderwerp: *(brand locatie x, waarbij asbest is vrijgekomen)*

Geachte bewoner(s) van de wijk

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

In *(bedrijf, pand, schuur, etc.)* aan de *(straat)* in *(plaatsnaam)* is op *(datum)* asbest vrijgekomen *(beschrijf hier de oorzaak van de onwenselijke verspreiding van asbest in en buiten het gebouw)*. In ... *(bedrijf, pand, schuur)* bevond zich asbesthoudend materiaal.

Uit onderzoek blijkt dat in uw woonomgeving als gevolg van het incident asbesthoudend materiaal is (of: asbesthoudende stukjes/flinters zijn) neergekomen. Bij het kapot trappen of overheen rijden kunnen asbestvezels vrijkomen. Om dit te voorkomen, zijn door de politie in de wijk verkeersmaatregelen genomen en is het gebied afgezet. *(Eventueel nadere informatie geven welke straten/pleinen afgezet zijn, etc.)* De exacte grenzen van het met asbest verontreinigde gebied worden nog vastgesteld door een gespecialiseerd onderzoeksbureau.

Zeer klein risico

Asbest is een kankerverwekkende stof. Het inademen van asbestvezels kan op termijn longkanker of longvlieskanker veroorzaken. De totale hoeveelheid vezels die iemand inademt bepaalt het risico op kanker. Hoe meer vezels zijn ingeademd, hoe groter het risico.

De hoeveelheid vezels die u heeft ingeademd bij dit incident is zeer gering. In de buitenlucht is sprake van verdunning en de concentratie in de lucht wordt nooit heel hoog. Ook was de tijd dat u in contact was met asbest van korte duur. Zeker *(aanvulling bij brand: wanneer u uit de rook blijft en)* als u ramen en deuren tijdelijk gesloten had. Daarom is het risico voor u verwaarloosbaar klein. De mensen die asbest verwijderen, gebruiken adembescherming en beschermende kleding omdat zij vrijwel iedere dag met asbest in contact komen.

Wat doet uw gemeente en wat kunt u doen?

Hoewel het risico verwaarloosbaar klein is, willen wij voorkomen dat er toch vezels in uw huis terechtkomen en dat u aan asbest wordt blootgesteld.

1. De stukjes asbest worden zo snel mogelijk door een speciaal bedrijf opgeruimd, allereerst op de openbare wegen. Daarna worden de schoongemaakt *(prioriteiten aangeven, zoals belangrijke gebouwen, scholen, etc.)*. Dit kan enkele dagen duren.

Omdat de werknemers van het gespecialiseerde bedrijf bijna dagelijks met asbest omgaan en direct met het asbest in contact komen, dragen zij beschermende kleding. Voor u is het risico zo klein dat u geen beschermende kleding nodig heeft.

2. *(eventueel nadere tijdelijke maatregelen aangeven, b.v. dat misschien voor een bepaalde tijd scholen gesloten zijn of dat bepaalde objecten niet betreden mogen worden, etc.)*

3. Raap asbest niet op en loop er niet doorheen. Laat schoenen het liefst buiten. Zo houdt u asbest buiten de deur. De schoonmaakkploeg komt zo spoedig mogelijk bij u langs. Ga niet zelf schoonmaken. Heeft u toch last van asbest bij de voor- of achterdeur? Veegt u dan met een zachte bezem de stukjes opzij. Maak uw bezem later buiten schoon met water boven een afvoerputje, zodat het vuile water direct wegloopt.

Voorkom dat u of uw kinderen onnodig over verontreinigde grond of gras lopen om verspreiding zo veel mogelijk te voorkomen. Zodra de asbest is opgeruimd of als er zich eerder ontwikkelingen voordoen, stellen wij u per brief zo spoedig mogelijk op de hoogte *(de aan u gegeven informatie bevindt zich ook op de website: (website vermelden))*.

Heeft u na het lezen van deze brief nog vragen of wilt u een toelichting? Neemt u dan tijdens kantooruren contact op met (*persoon of personen, afdeling, tel.nr.*). Meer algemene informatie over asbest kunt u vinden op www..... (*website met achtergrondinformatie vermelden*) .

Met vriendelijke groet,

..... (*ondertekening*)
(*Burgemeester/naam en functie*)

Brief 1C - Asbest vrijgekomen

Datum:

Onderwerp: (*brand locatie x, waarbij asbest is vrijgekomen*)

Geachte bewoner(s) van de wijk

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

Bij u in de buurt is een brand geweest. Naast rook en roet zijn er mogelijk ook asbestdeeltjes vrijgekomen. Het gebied waar eventueel asbest ligt, is afgezet. Uw woning staat in of dichtbij het afgezette gebied. Het gebied wordt onderzocht en zo nodig schoongemaakt.

Wat kunt u nu zelf doen?

- U kunt ramen en deuren weer openen en het ventilatiesysteem weer aanzetten.
- Doe buiten uw schoenen aan en uit, of spoel ze af. Zo voorkomt u dat asbestdeeltjes in uw woning terechtkomen. Neem bijvoorbeeld een kinderwagen ook pas mee naar binnen als de banden buiten goed afgespoeld zijn. Doe dit ook met fietsen.
- Houd huisdieren zo mogelijk binnen of vermijd plekken waar brandresten liggen. Maak de poten van uw huisdier schoon als uw huisdier toch buiten geweest is.
- Als u brandresten ziet, laat deze dan liggen. Een deskundig bedrijf zal de brandresten komen opruimen. Loop en rijd er niet door, maar gebruik zo veel mogelijk de schoongemaakte routes. Maak de omgeving van uw huis niet zelf schoon, tenzij het in- en uitgaan ernstig wordt belemmerd. Laat het opruimen over aan de mensen van het deskundig bedrijf.
- Wijs uw kinderen op de brandresten en kies een schone speelplek.
- Asbest wordt niet opgenomen door een plant, maar blijft aan de buitenkant zitten. Spoel daarom de groenten uit uw tuin voor gebruik extra goed schoon met water. Zichtbaar vervuilde groenten kunt u beter niet eten in verband met andere schadelijke stoffen die in brandresten zitten.

Maatregelen

Binnen het afgezette gebied gelden verkeersmaatregelen, zoals (*toelichten welke*). Specialisten onderzoeken waar het asbest precies ligt en zullen het opruimen. Omdat zij bijna dagelijks met asbest omgaan en direct met het asbest in aanraking komen, dragen zij beschermende kleding. U heeft die speciale kleding niet nodig.

Gezondheidsrisico's

Gezondheidsrisico's kunnen ontstaan door het inademen van losse asbestvezels. In de buitenlucht zijn altijd al asbestvezels aanwezig in lage concentraties. Lang niet iedereen die asbestvezels inademt, krijgt daardoor kanker. De kans hierop wordt groter bij het langdurig inademen van hoge concentraties asbestvezels. Bij de brand in uw omgeving is sprake van een kortdurende blootstelling aan een tijdelijk (*licht*) verhoogde concentratie asbestvezels en daarom is het extra risico verwaarloosbaar klein. Toch willen we blootstelling voorkomen. De eerder genoemde adviezen helpen daarbij.

Meer informatie

Zodra wij meer weten over de situatie zullen wij u daarover informeren. Ook kunt u meer informatie vinden op de website: www..... (*website met achtergrondinformatie vermelden*). Mocht u na het lezen van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met gemeente (*naam gemeente*) via (*naam, afdeling, tel.nr.*)

Wanneer u vragen hebt over asbest en mogelijke risico's voor uw gezondheid, kunt u contact opnemen met GGD ... (*naam GGD*) via ... (*naam, afdeling, tel.nr.*)

Met vriendelijke groet,

..... (ondertekening)
(Burgemeester/naam en functie)

Brief 2 – Vervolgbrief asbest vrijgekomen

Aan de bewoners van (bepaalde wijk, straten)

Datum :

Kenmerk :

Onderwerp : brand in, locatie, waarbij asbest is vrijgekomen

Geachte bewoner(s),

Zoals wij in eerdere brieven van (of in een eerdere brief van) hebben laten weten, is bij de brand in (bedrijf, pand, schuur etc.) aan de straat opdag (datum) om (tijd), (of in de nacht van dag op dag) asbest vrijgekomen. Dit asbest is ook bij u in de woonomgeving (werkomgeving) neergekomen. Voor het opruimen van dit asbest is bedrijf ingeschakeld, dat gespecialiseerd is in dit soort werkzaamheden.

De opruimwerkzaamheden zijn inmiddels afgerond en door een daartoe deskundig onderzoeksbureau gecontroleerd. Uit dit onderzoek is gebleken dat de hele wijk schoon is. Hoewel het schoonmaken met alle zorgvuldigheid is uitgevoerd, kan het zijn dat u nog stukjes asbestcement in uw omgeving aantreft. Mocht dit gebeuren dan kunt u dit melden bij (persoon x, afdeling y van de gemeente z, tel.nr.). Laat de stukjes bij voorkeur liggen en voorkom dat kinderen ermee gaan spelen.

Op de locatie van het afgebrande pand (of bedrijf) zullen nog enige tijd maatregelen nodig zijn. Er is voor gezorgd dat vanuit het pand (of bedrijf) geen asbest meer in de omgeving vrijkomt. Tijdens de sloop zullen extra maatregelen genomen worden om het verdere vrijkomen van asbest te voorkomen.

Wij willen u nogmaals hartelijk bedanken voor uw medewerking en hopen dat de overlast voor u zo beperkt mogelijk is gebleven.

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u tijdens kantooruren altijd contact opnemen met (persoon x, afdeling y van de gemeente z, tel.nr.).

Met vriendelijke groeten,

Brief 3 – Geen verspreiding van asbest

Datum:

Onderwerp: *(brand in pand x, locatie y, waarbij asbest is vrijgekomen)*

Geachte bewoner(s) van de wijk

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

In *(bedrijf, pand, schuur, etc.)* aan de *(straat)* in *(plaatsnaam)* is na een brand asbest vrijgekomen. *(Of beschrijf hier een ander incidenttype dat de oorzaak is van de onwenselijke verspreiding van asbest in het gebouw.)*

Het asbest heeft zich niet tot buiten het gebouw verspreid. U bent hierdoor niet in contact gekomen met asbest. Er bestaat dan ook geen risico voor uw gezondheid. Een gespecialiseerd bedrijf ruimt zo spoedig mogelijk het asbest op dat op dit moment nog in het gebouw ligt.

Heeft u naar aanleiding van deze brief nog vragen, dan kunt u tijdens kantooruren contact opnemen met *(persoon x, afdeling y, tel.nr.)* of kijk voor algemene informatie over asbest op www..... *(website met achtergrondinformatie vermelden)*.

Met vriendelijke groet,

..... *(ondertekening)*

(Burgemeester/naam en functie)

DEEL 6 - COMMUNICATIE BIJ ILLEGALE SLOOP EN/OF VERBOUWING WAARBIJ ASBEST IS AANGETROFFEN

6.1 signalering en onderzoek

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Er wordt asbest aangetroffen door BWT of iemand heeft het gesignaleerd 1 Werk stilleggen 2 Locatie verlaten en afsluiten	BWT communiceert met eigenaar en sloopbedrijf BWT informeert: ▪ Inspectie SZW ▪ Politie ▪ GGD ▪ Persvoorlichter gemeente Inventariseren doelgroepen	BWT, politie, persvoorlichter communicatie gemeente	Eigenaar, gebruikers gebouw, evt. bezoekers en passanten	Telefoon Persoonlijk Brief 'aan de gebruikers en omwonenden van pand'	Er is asbest gevonden, er vindt onderzoek plaats naar wat het precies is en de omvang. Werknemers en gebruikers gebouw en/of omgeving informeren en instructie geven i.v.m. veiligheid en gezondheid en wacht op nadere informatie. Telefoonnummer voor vragen, verwijzen naar website gemeente, naam contactpersoon en contactgegevens.
Onderzoek Snel opdracht tot volledige asbestinventarisatie naar de aard en omvang van de asbestverontreiniging en/of aanvullend onderzoek	Informeren belanghebbenden en media	BWT, GGD, eigenaar, verhuurder of communicatie gemeente, asbestinventarisatiebureau	Eigenaar, gebruikers gebouw, evt. bezoekers en passanten	Persoonlijk Brief Persbericht Volg via sociale media wat er leeft onder bewoners en gebruik sociale media om met hen te communiceren. Informeer pers op dezelfde wijze als bewoners	Communiceer open en helder over wat er is aangetroffen, wat de risico's zijn geweest en wat er gaat gebeuren, met eventuele consequenties voor belanghebbenden. Communiceer tussentijds ook als er nog even geen nieuws is, bijvoorbeeld resultaten 'laten nog even op zich wachten'.
Resultaten onderzoek naar aard en omvang asbest	Asbestexpert analyseert de resultaten GGD geeft advies over: ▪ blijven onder voorwaarden ▪ ontruimen ▪ toonzetting berichtgeving Informatie aan doelgroepen	BWT, GGD, eigenaar, verhuurder of communicatie gemeente	Eigenaar, gebruikers gebouw, evt. bezoekers en passanten	Eventueel bijeenkomst Website gemeente Telefoon Persoonlijk Brief 'aan de gebruikers en omwonenden van pand' Persbericht	Inhoud afhankelijk van resultaten onderzoek

6.2 SANERING EN OPLEVERING/NAZORG

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE-MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Sanering	Informeren belanghebbenden en media	BWT, GGD, eigenaar, verhuurder of communicatie gemeente	Eigenaar, gebruikers gebouw, evt. bezoekers en passanten	Persoonlijk Brief Persbericht Volg via sociale media wat er leeft onder bewoners en gebruik diezelfde sociale media ook om met hen te communiceren Informeert de pers op dezelfde wijze als de bewoners Eventueel bijeenkomst Website gemeente	Wanneer gaat bedrijf X, Y, Z de locatie reinigen. Aanwezigheid 'witte pakken', uitleg over asbest en risico's. Vertel wat er gaat gebeuren met eventuele consequenties voor belanghebbenden. Telefoonnummer voor vragen, verwijzen naar website, contactpersoon. GGD voor zorgvragen
Oplevering/nazorg	Informeren belanghebbenden en media	BWT, GGD, eigenaar, verhuurder of communicatie gemeente	Eigenaar, gebruikers gebouw, evt. bezoekers en passanten	Persoonlijk Brief Persbericht Volg via sociale media wat er leeft onder bewoners en gebruik diezelfde sociale media ook om met hen te communiceren. Informeert de pers op dezelfde wijze als de bewoners. Optie: bijeenkomst Website gemeente	De locatie is schoon blijkt uit onderzoek Telefoonnummer voor vragen, verwijzen naar website, contactpersoon

DEEL 7 - COMMUNICATIE NA ILLEGALE STORT/DUMP

7.1 illegale stort/dump

STAPPEN	WAT TE DOEN OP HET GEBIED VAN COMMUNICATIE?	DOOR WIE	DOELGROEP	COMMUNICATIE -MIDDEL	INHOUD/BOODSCHAP
Na constatering: afzetting vindplaats; onderzoek naar aard en omvang asbestverontreiniging door een gecertificeerd asbestinventarisatiebureau	Informeren grondeigenaren, direct omwonenden, passanten (fietsers, voetgangers) en eventuele gebruikers, zoals recreanten in het buitengebied	Politie, BWT, evt. GGD	Grondeigenaar, omwonenden, passanten (fietsers, voetgangers) en eventuele gebruikers, zoals recreanten in het buitengebied	Persoonlijk, Afzettingslint, Melding aan de media	Informeren over locatie asbestvondst, omvang, mogelijke herkomst en maatregelen.
Zo spoedig mogelijk: afvoeren volgens de geldende regels, nadat onderzoek naar de eigendomsverhouding van het perceel is afgerond, de eigenaar is gesommeerd maatregelen te nemen en de politie mogelijk onderzoek gedaan heeft om daders op te sporen					

ALGEMENE BIJLAGEN

LITERATUUR

- Handreiking Slopen - Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland, versie 1.6, juni 2014
- Handreiking Handhaving bij illegale asbestsloop - Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland, versie 1.4, juni 2014
- Handreiking Aanpak Asbestincidenten – IFV, 2016
- Plan van Aanpak Asbestbranden – VROM, 2006
- Plan van Aanpak bij asbestbranden in de gemeente Breda en stadsgewest Breda – Gemeente Breda, mei 1997
- Handboek Asbest - Aedes vereniging van woningcorporaties, 2016
- GGD-Richtlijn Risicocommunicatie - 2006
- GGD-Richtlijn medische milieukunde (Gezondheidsrisico van asbest in woningen en publieke gebouwen) - RIVM, 2014
- Informatieblad Asbestbeheersplan – InfoMil, mei 2012
- Onderzoek naar de blootstelling aan asbest tijdens saneringswerkzaamheden – TNO, 2013, R11850
- Asbest: Risico's van milieu- en beroepsmatige blootstelling – Gezondheidsraad, 2010/10, 3 juni 2010
- Verloren vertrouwen, Lessen uit de Utrechtse asbestzaak - Remco de Boer, Veenmedia, 2012
- Asbest in kaart (historisch onderzoek Asbestgebruik) – ReGister, 10 maart 2006

WEBSITES

RELEVANTE LINKS NAAR WET- EN REGELGEVING

[Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
\(Wabo\)](#)

[Besluit Omgevingsrecht \(Bor\)](#)

[Ministeriele regeling omgevingsrecht \(Mor\)](#)

[Woningwet](#)

[Asbestverwijderingsbesluit 2005](#)

[Productenbesluit asbest](#)

[Besluit asbestwegen milieubeheer](#)

[Arbeidsomstandighedenbesluit](#)

[Bouwbesluit 2012](#)

[Circulaire bodemsanering 2013](#)

RELEVANTE LINKS NAAR ANDERE WEBSITES

[Rijksoverheid](#)

[Kenniscentrum InfoMil algemeen](#)

[Kenniscentrum InfoMil - asbest](#)

[InfoMil hulpmiddelen met diverse informatie-
bladen](#)

[Arboportaal asbest](#)

[Stichting Certificatie Asbest](#)

[Landelijk Asbest Volg Systeem](#)

[Informatie over asbest](#)

[Meldpunt asbest in openbare ruimte](#)

[Enquête Asbest in de Agrosector 2013](#)

[Agro Asbestveilig](#)

[Vergunningplicht gemeentewerf:](#)

[Gemeentelijke Gezondheidsdienst \(GGD\)](#)

[Arbeidsrisico's in de asbest- en sloopbranche](#)

[Instituut asbestslachtoffers](#)

Folders Asbest in en om het huis

[Asbest in en rond uw woning – MaasDelta](#)

[Asbest in en om het huis - Vlaamse overheid](#)

FILMPJES OP INTERNET

Klokhuis – algemene info over asbest

<http://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/35/Asbest>

Inspectie SZW – De risico's van asbest voor werknemers

http://www.inspectieszw.nl/publicaties/videos/JOOST_de_risico_s_van_asbest_voor_werknemers.aspx

Inspectie SZW – Samen grip op asbest

<https://vimeo.com/113007170>

Asbest: sluipmoordenaar in Goor

<http://anderetijden.nl/aflevering/129/Asbest-Sluipmoordenaar-in-Goor>

The Evil dust, the history of asbestos

https://www.youtube.com/watch?v=5yz4H_7JFQo

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
CAS	Chemical Abstracts Service (uniek nummer voor chemische elementen)
EIA	Energie Investeringsaftrek
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GROP	GGD Rampen Opvang Plan
IAS	Instituut Asbestslachtoffers
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
ISZW	Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
KCC	Klant Contact Centrum
LAVS	Landelijk Asbestvolgsysteem
MIA	Milieu Investeringsaftrek
OLO	Omgevingsloket online
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TAS	Tegemoetkoming Asbestslachtoffers
VAMIL	Willekeurige Afschrijvingen Milieuinvesteringen
VKA	Versterking Ketensamenwerking Asbest
WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
Wvr	Wet Veiligheidsregio's